

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΤΕΥΧΟΣ ΤΗΣ ΜΕΛΕΤΗΣ/ ΕΜΠΕΙΡΟΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ:

«ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ ΣΤΙΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ LEADER+ ΑΙΤΩΛΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ & ΤΟΠΙΚΟΥ ΣΥΜΦΩΝΟΥ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ»

Η συγκεκριμένη μελέτη / εμπειρογνωμοσύνη εκπονήθηκε στο πλαίσιο του Τοπικού Προγράμματος LEADER+ της Αιτωλικής Αναπτυξιακής, κατά την Γ΄ Προγραμματική Περίοδο, με σκοπό:

- τη διατήρηση και ανάδειξη της τοπικής αρχιτεκτονικής
- την προώθηση της συνεργασίας μεταξύ των συντελεστών του Τοπικού Παραγωγικού Συστήματος
- την ανάδειξη της ποιότητας των επενδυτικών σχεδίων του Τοπικού Προγράμματος

Στο πλαίσιο του Τοπικού Προγράμματος «Εφαρμογή της Προσέγγισης LEADER», η τήρηση των αναφερόμενων προδιαγραφών αρχιτεκτονικής είναι **υποχρεωτική** στις δράσεις του Τοπικού Προγράμματος, όπου γίνεται συγκεκριμένη αναφορά, με τις εξής τροποποιήσεις:

1. Όπου αναφέρεται ως περιοχή παρέμβασης είτε η περιοχή παρέμβασης του Τοπικού Προγράμματος LEADER+ είτε η ορεινή Ναυπακτία **νοείται** η περιοχή παρέμβασης του Τοπικού Προγράμματος «Εφαρμογή της Προσέγγισης LEADER», όπως αυτή αναφέρεται στον ΠΙΝΑΚΑ Ι, της παραγράφου 2.3, του παρόντος οδηγού
2. Όσον αφορά τις όψεις του κτιρίου δεν επιτρέπεται η εξ' ολοκλήρου κάλυψη από σοβά. Επιτρέπεται η κάλυψη των όψεων του κτιρίου από πέτρα σε ποσοστό τουλάχιστον 50% της επιφάνειάς τους.
3. Όσον αφορά τα κουφώματα επιτρέπεται και το αλουμίνιο στο χρώμα του ξύλου

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Προδιαγραφές & Κριτήρια για τις Υποδομές Διανυκτέρευσης

- 3.1. Προδιαγραφές Βασικού Εξοπλισμού – Γενικές Αρχές Σχεδιασμού
 - 3.1.1. Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων
 - 3.1.2. Εξοπλισμός Εξωτερικών Χώρων
 - 3.1.3. Επικαλύψεις Εξοπλισμού
 - 3.1.4. Επιτρεπόμενα Υλικά
 - 3.1.5. Μη Επιτρεπόμενα Υλικά
 - 3.1.6. Υλικά Ενημέρωσης – Πληροφόρησης
 - 3.1.7. Κουτί Υποδείξεων
- 3.2. Αρχιτεκτονική Χώρων – Γενικές Αρχές Σχεδιασμού
 - 3.2.1. Επικάλυψη
 - 3.2.2. Όψεις
 - 3.2.3. Εξώστες
 - 3.2.4. Στηθαία
 - 3.2.5. Ανοίγματα
 - 3.2.6. Κουφώματα
 - 3.2.7. Άλλα Αρχιτεκτονικά Στοιχεία Τοπικού Ενδιαφέροντος
 - 3.2.8. Περίφραξη
 - 3.2.9. Χρησιμοποιούμενα Υλικά
 - 3.2.10. Πατώματα – Ταβάνια
 - 3.2.11. Λοιπές Κατασκευές
- 3.3. Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τις Υποδομές Διανυκτέρευσης
 - 3.3.1. Υπηρεσίες Χώρου Υποδοχής & Αναμονής Πελατών
 - 3.3.2. Υπηρεσίες Πρωινού
 - 3.3.3. Υπηρεσίες Δωματίου
 - 3.3.4. Υπηρεσίες Εστιατορίου
 - 3.3.5. Υπηρεσίες Μπαρ
 - 3.3.6. Απαιτήσεις Καθαριότητας
 - 3.3.7. Υγιεινή Χώρων
 - 3.3.8. Ασφάλεια Υποδομών
 - 3.3.9. Προδιαγραφές για ΑΜΕΑ
 - 3.3.10. Γενικές Απαιτήσεις Χώρων
 - 3.3.11. Ειδικές Υπηρεσίες
- 3.4. Επιχείρηση και Φυσικό Περιβάλλον
 - 3.4.1. Γενικά
 - 3.4.2. Βασικές Αρχές Σχεδιασμού του Κτιρίου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο: Προδιαγραφές & Κριτήρια των Υποδομών Εστίασης

- 4.1. Προδιαγραφές Βασικού Εξοπλισμού – Βασικές Αρχές Σχεδιασμού
 - 4.1.1. Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων
 - 4.1.2. Εξοπλισμός Εξωτερικών Χώρων
 - 4.1.3. Επικαλύψεις Εξοπλισμού
 - 4.1.4. Επιτρεπόμενα Υλικά
 - 4.1.5. Μη Επιτρεπόμενα Υλικά
 - 4.1.6. Υλικά Ενημέρωσης – Πληροφόρησης
 - 4.1.7. Κουτί Υποδείξεων
- 4.2. Αρχιτεκτονική Χώρων – Γενικές Αρχές Σχεδιασμού

- 4.2.1. Επικάλυψη
- 4.2.2. Όψεις
- 4.2.3. Εξώστες
- 4.2.4. Στηθαία
- 4.2.5. Ανοίγματα
- 4.2.6. Κουφώματα
- 4.2.7. Άλλα Αρχιτεκτονικά Στοιχεία Τοπικού Ενδιαφέροντος
- 4.2.8. Περίφραξη
- 4.2.9. Χρησιμοποιούμενα Υλικά
- 4.2.10. Πατώματα – Ταβάνια
- 4.2.11. Λοιπές Κατασκευές
- 4.3. Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τις Υποδομές Εστίασης
 - 4.3.1. Υπηρεσίες Χώρου Εστίασης
 - 4.3.1.1. Επαγγελματικά Προσόντα
 - 4.3.1.2. Απαιτήσεις για τον Κύριο Χώρο Εστίασης
 - 4.3.1.3. Υποδοχή Επισκεπτών στο Χώρο Εστίασης
 - 4.3.1.4. Ειδικές Προϋποθέσεις για τα Εδέσματα
 - 4.3.1.5. Ειδικές Προδιαγραφές Σερβιρίσματος
 - 4.3.1.6. Ειδικές Προδιαγραφές για τους Χώρους Παρασκευής (Κουζίνα)
 - 4.3.1.7. Ειδικές Απαιτήσεις για την Επιχείρηση
 - 4.3.1.8. Προδιαγραφές για HACCP (Διασφάλιση Υγείας Τροφίμων)
 - 4.3.2. Υπηρεσίες Παραδοσιακών Καφενείων
 - 4.3.2.1. Επαγγελματικά Προσόντα για το Προσωπικό
 - 4.3.2.2. Απαιτήσεις για το Χώρο
 - 4.3.3. Απαιτήσεις Καθαριότητας
 - 4.3.4. Υγιεινή Χώρων
 - 4.3.4.1. Υγιεινή Χώρων
 - 4.3.4.2. Υγιεινή Εξοπλισμού
 - 4.3.4.3. Υγιεινή Προσωπικού
 - 4.3.5. Ασφάλεια Υποδομών
 - 4.3.6. Προδιαγραφές για ΑΜΕΑ
 - 4.3.7. Γενικές Απαιτήσεις Χώρων
 - 4.3.8. Ειδικές Υπηρεσίες
- 4.4. Επιχείρηση & Φυσικό Περιβάλλον
 - 4.4.1. Γενικά
 - 4.4.2. Βασικές Αρχές Σχεδιασμού των Κτιρίων

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Αποκατάσταση Παραδοσιακών κτιρίων

- 5.1. Εισαγωγή
- 5.2. Τύποι κτιρίων
- 5.3. Τοιχοποιίες
- 5.4. Ξύλινα δομικά στοιχεία
- 5.5. Μέσα σύνδεσης
- 5.6. Βλάβες, Επεμβάσεις και Κατασκευαστικές Λύσεις σε Υφιστάμενα Παραδοσιακά Κτίρια.
- 5.7. Σύνοψη Βλαβών

5.8. Μέθοδοι και τρόποι αποκατάστασης

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Ανακεφαλαίωση – Συμπεράσματα – Προτάσεις

Προδιαγραφές Αρχιτεκτονικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ : Παραδείγματα Τοπικής Παραδοσιακής Αρχιτεκτονικής

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙΙ : Παραδείγματα Βασικού Εξοπλισμού.

I. ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα εμπειρογνωμοσύνη εκπονήθηκε από το «Κέντρο Στρατηγικού Σχεδιασμού ΠΙΝΔΟΣ» και περιλαμβάνει τις προϋποθέσεις δημιουργίας Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας για τον Τουρισμό στην περιοχή παρέμβασης της ΟΤΔ της ΑΙΤΩΛΙΚΗΣ Α.Ε. καθώς και τις προδιαγραφές για την ένταξη των επιχειρήσεων στο Τοπικό Σύμφωνο Ποιότητας. Ειδικότερα αναλύονται οι προδιαγραφές στα πρότυπα του Σήματος «ΠΙΝΔΟΣ» και αφορούν το βασικό εξοπλισμό, την αρχιτεκτονική αλλά και τις παρεχόμενες υπηρεσίες των επιχειρήσεων εστίασης και διαμονής.

Η εμπειρογνωμοσύνη ολοκληρώθηκε σε δυο φάσεις. Ειδικότερα ανά φάση περιλαμβάνονται:

Φάση Α'. Μια συνοπτική μελέτη – αναφορά, που αποτέλεσε και την πρώτη προσέγγιση για τη θέσπιση προδιαγραφών και κριτηρίων, αναφορικά με τον βασικό εξοπλισμό την αρχιτεκτονική αλλά και τις παρεχόμενες υπηρεσίες των επιχειρήσεων τουρισμού στα πρότυπα του σήματος «ΠΙΝΔΟΣ».

Φάση Β'. Τελική μορφοποιημένη μελέτη προδιαγραφών και κριτηρίων, που αφορά τον βασικό εξοπλισμό την αρχιτεκτονική αλλά και τις παρεχόμενες υπηρεσίες των επιχειρήσεων τουρισμού που θα εμπλακούν στη δημιουργία Τοπικού Συμφώνου Ποιότητας, στα πρότυπα του σήματος «ΠΙΝΔΟΣ».

Ο καινοτομικός χαρακτήρας της εμπειρογνωμοσύνης συνίσταται:

- α) Στην σύλληψη της ιδέας να υπάρχουν προδιαγραφές στον βασικό εξοπλισμό των επιχειρήσεων τουρισμού που δραστηριοποιούνται στην οροσειρά της Πίνδου.
- β) Στην σύλληψη της ιδέας για συγκρότηση των **Τοπικών Συμφώνων Ποιότητας**.
- γ) Στην σύλληψη της ιδέας για το **Σήμα Ποιότητας** και τις κλίμακας με τα επίπεδα των **έξι Κορυφών Ποιότητας**.
- δ) Στο σχεδιασμό συνοδευτικών ενεργειών για συνολική προώθηση της ιδέας για **Σήμα Ποιότητας** στις επιχειρήσεις τουρισμού.

Η τελική μορφή της μελέτης προέκυψε μετά από μια συνεχή διαβούλευση, μεταξύ της ομάδας μελέτης και των στελεχών της Ομάδας Τοπικής Δράσης (ΑΙΤΩΛΙΚΗ Α.Ε.), τα οποία και ευχαριστούμε για την εποικοδομητική συνεργασία τους.

II. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παραδοσιακή αρχιτεκτονική στην Ελλάδα, σε μεγάλο βαθμό, είναι μία υπόθεση παρεξηγημένη τόσο στο επίπεδο του κόσμου, όσο και στο επίπεδο της κρατικής εξουσίας. Η σχέση της μεγαλύτερης μερίδας του κόσμου, με την παραδοσιακή μας αρχιτεκτονική περιορίζεται στα μορφολογικά της χαρακτηριστικά, που όμως δεν είναι παρά μία σχέση κυριολεκτικά επιφανειακή.

Ο όρος «*παραδοσιακή αρχιτεκτονική*», είναι ταυτισμένος στη συνείδηση του κόσμου με την προβολή της μορφολογικής αξίας της λαϊκής αρχιτεκτονικής και εγκλωβισμένος στο άκαμπτο εκφραστικό της λεξιλόγιο. Επιδιώκοντας την άρση αυτών των παρεξηγήσεων, θα μπορούσαμε να ισχυριστούμε πως η μίμηση μορφολογικών χαρακτηριστικών του παρελθόντος, στα κτίρια του σήμερα, δε συνιστά σε κάθε περίπτωση παραδοσιακή αρχιτεκτονική και κατ' επέκταση, μία σημερινή αρχιτεκτονική, αν ήθελε να είναι σύμφωνη με την παράδοση, δε θα χαρακτηριζόταν κατ' ανάγκη από μία τέτοια επανάληψη.

Θα πρέπει επίσης να τονιστεί, πως αναφερόμενοι στα μορφολογικά χαρακτηριστικά της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής, με τρόπο επιφυλακτικό, καθόλου δεν παραγνωρίζουμε την υψηλή καλλιτεχνική τους αξία, ως δημιουργιών του λαϊκού μας πολιτισμού, αλλά και την ιστορική τους αξία, ως τεκμηρίων μίας εποχής, μίας κοινωνίας και μίας τεχνικής, που δεν υπάρχουν πια. Αποτελούν εθνική και κατ' επέκταση παγκόσμια πολιτιστική κληρονομιά και η διάσωσή τους, η συντήρησή τους, καθώς και η προβολή τους, ως επιτόπιο μουσειακό υλικό, στο φυσικό χώρο του οικισμού και σε οργανική σχέση με το κτίριο, είναι αναγκαία και επιβεβλημένη, με διεθνώς αναγνωρισμένες διαδικασίες. Η μελέτη τους, σε συνδυασμό και με τις άλλες διαστάσεις του αρχιτεκτονικού έργου, μπορεί να ερμηνεύσει μία περίοδο της ιστορίας, ακόμη και να διδάξει για έναν εναλλακτικό τρόπο θεώρησης του μέλλοντος, καθώς η παραδοσιακή αρχιτεκτονική ενσωματώνει αξίες μίας κοινωνίας, που αναζητούνται επιτακτικά και στην εποχή μας, όπως είναι η εναρμόνιση της ανθρώπινης δραστηριότητας με το περιβάλλον. Οι προβιομηχανικοί κατασκευαστές, είτε λόγω τεχνολογικού ελλείμματος, είτε λόγω της στάσης τους προς τη φύση, δε μπορούσαν να αγνοήσουν το φυσικό περιβάλλον. Αντίθετα, σήμερα, η ανθρωπότητα εμφανίζεται να παραείναι έξυπνη για το δικό της καλό με το αντιφατικό αποτέλεσμα, να εργάζεται μακροπρόθεσμα για το κακό της.

Με προσεγγίσεις άλλοτε λαογραφικές, άλλοτε αρχιτεκτονικές κι αργότερα γεωγραφικές, εθνολογικές και κοινωνιολογικές, η παραδοσιακή μας αρχιτεκτονική μελετήθηκε ως λαϊκή εκδήλωση, για την καλλιτεχνική της αξία, για το τυπολογικό και μορφολογικό της ενδιαφέρον ή μέσα από ένα πλέγμα παραγόντων, που με πολύπλοκες αλληλεπιδράσεις, συνεισφέρουν στη διαμόρφωση της αρχιτεκτονικής μορφής, με χαρακτήρα άλλοι πιο καθοριστικό –κοινωνικοπολιτιστικοί- κι άλλοι απλά τροποποιητικό.

Αν εξαιρέσουμε κάποιες μορφές, χαρακτηριστικής «μοναδικότητας ή εκκεντρικότητας», όπου ο δημιουργός τους μπορεί να ήταν υπερβολικά πλούσιος ή «εκκεντρικός», η παραδοσιακή κοινωνία χτίζει την κατοικία της σύμφωνα με το γενικά αποδεκτό πρότυπο, μικρές, κατά περίπτωση, προσαρμογές. Πως όμως καθορίζεται η μορφή της κατοικίας; Ποιοι παράγοντες επιδρούν στη διαμόρφωσή της;

Η «υλική αιτιοκρατία» δεν εξηγεί, πάντοτε ικανοποιητικά, πως τα ίδια υλικά και η ίδια τεχνολογία παρήγαγαν, την ίδια εποχή, μορφές τόσο διαφορετικές, όπως το σπίτι με ανεπίχριστη λιθοδομή και ξύλινη πλακοσκεπή στέγη, στην Πίνδο, από τη μία μεριά και το λευκό επιχρισμένο, με επίπεδο δώμα, νησιωτικό σπίτι από την άλλη. Το επιχείρημα της διαθεσιμότητας των υλικών δεν είναι πάντοτε πειστικό. Στην Άνδρο, για παράδειγμα, αφθονούν τα ψηλά κυπαρίσσια με τέτοιο μήκος, ώστε να γεφυρώνουν και μεγάλα ανοίγματα σχεδόν 6 μέτρων, όμως το λαϊκό σπίτι δεν «σκεπαζόταν» με στέγη, αλλά χρησιμοποιούνταν οι κορμοί για την «παράλογη κατασκευαστικά» λύση του επίπεδου δώματος. Η δικαιολογία του κινδύνου υφαρπαγής της στέγης, από τους ισχυρούς ανέμους, αποδυναμώνεται από το γεγονός ότι σήμερα η στέγη με κεραμίδια, επικρατεί πια στα χωριά της Άνδρου. Όσο για την ανάγκη συγκέντρωσης του νερού της βροχής, που εξυπηρετούσαν τα επίπεδα δώματα, έχουμε παραδείγματα αποτελεσματικής αντιμετώπισης αυτής της ανάγκης και με τις πλακοσκεπείς στέγες της Πίνδου κι από εκεί, μέσω της περιμετρικής υδροροής, στη στέρνα. Το πρόβλημα της διαθεσιμότητας των υλικών, στην παραδοσιακή μας αρχιτεκτονική, συχνά ξεπερνιέται με μεταφορά. Η έλλειψη δασών στην κοιλάδα των Ιωαννίνων, υπαγορεύει τη μεταφορά ξύλων, για την κατασκευή των πλακοσκεπών στεγών. Κλιματικά επιχειρήματα που επιστρατεύονται για να εξηγήσουν τη μορφή της παραδοσιακής στέγης της Πίνδου, μοιάζουν ξενόφερτα όταν επικαλούνται ως εξήγηση την ανάγκη της απομάκρυνσης του χιονιού. Γιατί είναι δεδομένο, πως η χαμηλή, συνήθως κλίση της στέγης της Πίνδου δεν απομακρύνει το χιόνι, που σωρεύεται απειλητικά, προσθέτοντας το φορτίο του, στο ήδη υπερβολικό βάρος της στέγης, γι' αυτό κι απαιτεί συνεχή φροντίδα για την απομάκρυνση του. Αν η μορφή της κατοικίας καθοριζόταν, μονοσήμαντα, από τα διαθέσιμα υλικά, την τεχνολογία και το τοπικό μικροκλίμα, τότε

δε θα είχαν συμβεί, στην ιστορία της παραδοσιακής μας αρχιτεκτονικής, «μεταναστεύσεις» αρχιτεκτονικών μορφών, κυρίως από την ηπειρωτική προς τη νησιωτική Ελλάδα, όπως συνέβη στην περίπτωση των αρχοντικών της Λέσβου.

Μία ορθότερη διατύπωση είναι, πως το επίπεδο της τεχνολογίας, η διαθεσιμότητα των υλικών και το κλίμα, σε έναν τόπο και μία κοινωνία, μπορούν ίσως να αποκλείσουν κάποιες μορφές, όχι όμως και να επιβάλλουν. Οι αρχαίοι Έλληνες γνώριζαν την κατασκευή του τόξου, έχουν βρεθεί σχετικές κατασκευές σε αποχετευτικά και υδροδοτικά δίκτυα, αρνούνταν όμως να την εφαρμόσουν στην υψηλή αρχιτεκτονική τους, επιμένοντας στη μορφή «της δοκού επί στύλων». Η μορφή της κατοικίας λοιπόν, φαίνεται πως δεν υπαγορεύεται, κυρίως από υλικούς παράγοντες, αλλά μάλλον αποφασίζεται με κριτήρια κοινωνικό-πολιτιστικά, τον τρόπο ζωής, τις αξίες, που συμμερίζεται η ομάδα και το ιδανικό περιβάλλον, που επιθυμεί. Οι υλικοί παράγοντες, το κλίμα, καθώς και τα υλικά και η τεχνολογία, τροποποιητικά, μόνο και εκ των υστέρων, επιδρούν στη μορφή.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ & ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗΣ

3.1. Προδιαγραφές Βασικού Εξοπλισμού – Γενικές αρχές σχεδιασμού

Οι καρέκλες, τα τραπέζια, τα κρεβάτια είναι από τα πλέον εύχρηστα έπιπλα, που στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιούνται σε χώρους υποδοχής, καφετέριες και δωμάτια Ξενοδοχείων. Τα έπιπλα αυτά είναι ξύλινα και αποτελούν το βασικό εξοπλισμό των επιχειρήσεων τουρισμού.

Η αξία του ξύλινου επίπλου διατηρείται σε πολλές χρήσεις, και μεγαλώνει σταθερά με την χρησιμοποίηση του στην παραγωγή νέων προϊόντων για την ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών του ανθρώπου.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση καθιέρωσης γενικών αρχών και κριτηρίων για τη θέσπιση προδιαγραφών ποιότητας, για τα πλέον εύχρηστα είδη επίπλων, που είναι οι καρέκλες, τα τραπέζια, τα τραπεζάκια, τα κομοδίνα, τα σκαμπό, οι πολυθρόνες, οι καναπέδες, τα ντουλάπια, οι ντουλάπες, τα κρεβάτια, τα γραφεία και γενικά τα βασικά έπιπλα που χρησιμοποιούνται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους μονάδων ξενοδοχείων, ενοικιαζόμενων δωματίων στην περιοχή παρέμβασης της Αναπτυξιακής Εταιρίας Αιτωλικής Α.Ε. Ειδικότερα:

3.1.1. Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων

Τραπέζια

- Τραπέζια πρωινού
- Τραπέζια καφετέριας
- Τραπέζια ταβέρνας
- Τραπέζια σαλονιού
- Τραπέζια δωματίου
- Πάγκος μπαρ – Πάγκος ρεσεψιόν

Καθίσματα

- Καθίσματα πρωινού
- Καθίσματα καφετέριας
- Καθίσματα ταβέρνας
- Καθίσματα σαλονιού
- Καναπέδες σαλονιού

Πολυθρόνες σαλονιού
Καθίσματα δωματίου
Σκαμπό μπαρ
Ειδικά καθίσματα
Κρεβάτια - συνοδευτικά
Κρεβάτι μονόκλινο
Κρεβάτι δίκλινο
Κρεβάτι παιδικό
Κομοδίνο
Σαλόνι δωματίου
Γραφείο δωματίου
Κλινοσκεπάσματα
Κουρτίνες
Ειδικές διαρρυθμίσεις εσωτερικών χώρων
Διαρρύθμιση σαλονιού
Διαρρύθμιση χώρου τζακιού
Διαρρύθμιση μπαρ
Φωτισμός
Εικαστικές προσεγγίσεις
Επικάλυψη τοίχων
Φωτογραφικό υλικό
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

3.1.2. Εξοπλισμός Εξωτερικών Χώρων

Τραπέζια

Τραπέζια πρωινού
Τραπέζια καφετέριας
Τραπέζια ταβέρνας
Τραπέζια σαλονιού
Πάγκος μπαρ

Καθίσματα

Καθίσματα πρωινού

Καθίσματα καφετέριας
Καθίσματα ταβέρνας
Καθίσματα σαλονιού
Καναπέδες σαλονιού
Πολυθρόνες σαλονιού
Σκαμπό μπαρ
Ειδικά καθίσματα

Ειδικές διαρρυθμίσεις εξωτερικών χώρων

Πλακοστρώσεις
Μαντρότοιχοι
Σκέπαστρα
Πέργκολες
Διαρρύθμιση χώρων θέασης
Διαρρύθμιση χώρου barbeque
Διαρρύθμιση μπαρ
Εξωτερικό φωτισμός
Ειδικοί πάγκοι

Εικαστικές προσεγγίσεις εξωτερικών χώρων

Επικάλυψη τοίχων
Ταμπέλες – Πινακίδες
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

3.1.3. Επικαλύψεις Εξοπλισμού

Τραπεζομάντιλα εσωτερικού χώρου
Τραπεζομάντιλα εξωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου

3.1.4. Επιτρεπόμενα υλικά

Τα υλικά που επιτρέπονται για τα έπιπλα αυτά είναι:

- ➔ Ξύλο μασίφ από πεύκο, οξυά, δρυ, καστανιά, δεσποτάκι (φράξο). Τα είδη αυτά των ξύλων, παράγονται στα δάση της Πίνδου, και κυρίως το πεύκο (η

μαύρη πεύκη, και το ρόμπολο), και η οξυά. Επιτρέπονται επίσης ξύλα που φύονται στην Ελλάδα, ακόμη και εάν εισάγονται και ανήκουν στα ακριβά και καλής ποιότητας, όπως καρυδιά, ακακία, οστρυά, κελεμπέκι, όρεγκονπαϊν, πίτσαπαιν, δεσποτάκι.

- ➔ Από τα συγκολλημένα προϊόντα του ξύλου επιτρέπονται:
 - A.** το κόντρα πλακέ (αντικολλητά), με επένδυση από καπλαμά οξυάς, πεύκου, δρυός, δεσποτάκι, σημύδας και
 - B.** το σύνθετο ή επικολλητό ξύλο από συγκολλημένα επιμέρους στοιχεία ξύλου πεύκης, ελάτης, οξυάς, δρυός καστανιάς, φράξου, σε μορφή, είτε πριστής ξυλείας ή επικολλητής ξυλοπλάκας.
- ➔ Φυσικό μάρμαρο και πλάκα από πετρώματα της περιοχής της Πίνδου, για το πάνω μέρος των τραπεζιών, με σκελετό από μασίφ σφυρήλατο σίδηρο.
- ➔ Μασίφ σφυρήλατος σίδηρος για σκελετά τραπεζιών ή καρεκλών σε συνδυασμό με ξύλο από τα είδη που αναφέρθηκαν παραπάνω.
- ➔ Η κλασική ψάθα για καρέκλες, καρεκλοπολυθρόνες, διάφορα σκαμπό, είναι ενδεικνυόμενο παραδοσιακό υλικό.
- ➔ Ειδικότερα στα έπιπλα ταπετσαρίας όπως καρέκλες, πολυθρόνες, καναπέδες κ.α. επιτρέπονται όλα τα υλικά της κλασικής ταπετσαρίας όπως: φάσες, λινάτσα, τζίβα, βάτα, βαμβάκι, μεταξοβάμβακο, πούπουλα, κάμποτο, σπάγκο, σουστες, ελαστικός κοκκοφοίνικας, φυσικό ελαστικό καουτσούκ, διάφορα γνήσια υφαντά μάλινα, βαμβακερά, λινά υφάσματα ταπετσαρίας.
- ➔ Για το φινίρισμα των επίπλων επιτρέπονται οικολογικά υλικά όπως λινέλαιο, τήκοϊλ, και υδατοδιαλυτά βερνίκια σε ματ σύνθεση. Τα υδατοδιαλυτά βερνίκια πρέπει να επιβάλλονται ως οικολογικά μη περιέχοντα διαλύτες που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα σε μεγάλο βαθμό (περιεκτικότητα συνήθων βερνικιών σε οργανικούς διαλύτες είναι της τάξεως του 60-70%)

3.1.5. Μη επιτρεπόμενα υλικά

Τα βασικότερα μη επιτρεπόμενα υλικά είναι:

- ✗ Κάθε είδους μορισανίδα ή ινοσανίδα (μονωτική ή MDF ή HDF) γυμνή ή επενδεδιμένη με μελαμίνη ή καπλαμά, ή χαρτομελαμίνη, επίσης MDF, HDF, HPL, όταν χρησιμοποιούνται σε εμφανή σημεία επίπλων και ξυλουργικών κατασκευών.
- ✗ Τροπικά ξύλα κάθε είδους επίσης μάονι, τικ, ιρόκο, μεράντι, αγιούζ, κλπ. Τα οποία είναι πολύ κοινά στην ελληνικά αγορά.

- ✗ Πολυμερή διαφόρων τύπων, γνωστά ως πλαστικά, επίσης PVC, PP, ABS, καθώς και κάθε είδος συνθετικό υλικό.
- ✗ Αλουμίνιο ή μεταλλικά στοιχεία στραντζαριστά.
- ✗ Γυαλιστερά βερνίκια οργανικού διαλύτη.
- ✗ Συντηρητικά ξύλου με σύνθεση πενταχλωροφαινόλης, φωσφίνης, αλάτων χρωμίου – χαλκού – αρσενικού (CCA), χρωμίου – χαλκού – βορίου (CCB).
- ✗ Να αποφεύγονται επίσης τα έπιπλα μπαμπού τροπικής προέλευσης.

3.1.6. ΥΛΙΚΑ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗΣ – ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ

Φάκελος ενημέρωσης – πληροφόρηση

Ειδικός φάκελος που θα περιλαμβάνει :

- ☞ Prospects του καταστήματος
- ☞ Τυποποιημένα ερωτηματολόγια για παράπονα και υποδείξεις – προτάσεις (ενιαίο για όλα τα μέλη του Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο για το περιεχόμενο, υποχρεώσεις, δεσμεύσεις και δικαιώματα του Τ.Σ.Π. και των καταναλωτών (ενιαίο για το Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο με τον κατάλογο των επιχειρήσεων, που είναι ενταγμένες στο Τ.Σ.Π. και χάρτης της περιοχής, όπου σημειώνεται η θέση των επιχειρήσεων
- ☞ Έντυπο πληροφόρησης για το ΣΗΜΑ
- ☞ Μία αναμνηστική κάρτα – φωτογραφία της περιοχής

Κατάλογοι παρεχομένων προϊόντων ή υπηρεσιών

α) Επιτραπέζιοι κατάλογοι

Ειδικά σχεδιασμένος τύπος καταλόγου, ενιαίος για όλο το Τ.Σ.Π. Εσωτερικά ο κατάλογος έχει διαφορετικού τύπου σελίδες ανάλογα με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που εμπορεύεται το κατάστημα.

β) Κατάλογοι εξωτερικού χώρου

Ειδικά σχεδιασμένο ταμπλό ενιαίας δομής για όλο το Τ.Σ.Π. Το ταμπλό κατασκευάζεται από ξύλο και διαθέτει ειδικό εξοπλισμό για τοποθέτηση των σπεσιαλιτέ της ημέρας.

Πινακίδες

α) Ανακοινώσεων και σημείο πώλησης εντύπων

Ειδικά σχεδιασμένη πινακίδα ανακοινώσεων τοίχου και ειδικό πάγκο, όπου θα τοποθετούνται έντυπα της περιοχής (τουριστικοί οδηγοί – κάρτες – βιβλία – περιοδικά – κλπ).

B) Επιχείρησης

Ειδική πινακίδα που αναφέρει το όνομα τα επιχείρησης και το Τ.Σ.Π. στο οποίο ανήκει.

3.1.7. Κουτί παραπόνων :

Ξύλινη πινακίδα για ανακοινώσεις και ενσωματωμένο ξύλινο κουτί παραπόνων

Το κουτί συνοδεύεται από θήκη η οποία περιέχει ερωτηματολόγιο (κοινό για όλες τις επιχειρήσεις του Τ.Σ.Π.), στυλό και πινακίδα παρότρυνσης για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους πελάτες.

Τα ερωτηματολόγια θα αναφέρονται στην συγκεκριμένη επιχείρηση.

Εκλέγεται επιτροπή ελέγχου εφαρμογής για την εν λόγω δράση του ΤΣΠ.

Ο Πρόεδρος της επιτροπής και μόνο αυτός διαθέτει τα κλειδιά των κουτιών.

Τα ερωτηματολόγια θα συγκεντρώνονται από την επιτροπή κάθε 6 μήνες, θα αριθμούνται κατά επιχείρηση, θα κωδικοποιούνται και θα επεξεργάζονται από στελέχη της ΑΙΤΩΛΙΚΗΣ Α.Ε. η οποία και θα συντάσσει έκθεση αξιολόγησης. Μετά θα επιστρέφονται στις επιχειρήσεις και θα καταχωρούνται σε βιβλίο που θα εκτίθεται δημοσίως.

Με βάση τις παρατηρήσεις και τα διατυπωμένα παράπονα τα μέλη του ΤΣΠ λαμβάνουν αποφάσεις για την επίλυση των προβλημάτων.

3.2. Αρχιτεκτονική Χώρων – Γενικές Αρχές Σχεδιασμού

Μετά από σχετική ερευνά που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας συμπεραίνεται, ότι οι περισσότεροι οικισμοί χωροθετούνται σε κεκλιμένο έδαφος (σε πολλές περιπτώσεις με μεγάλες κλίσεις), αναπτύχθηκαν ελεύθερα, δυναμικά και απρογραμματίστα. Χαρακτηριστικό είναι η αραιή δόμηση μεταβαλλόμενης πυκνότητας με μεγάλους ακάλυπτους χώρους χωρίς σαφή όρια. Μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στο κέντρο των οικισμών ενώ τα κτίσματα αραιώνουν προς τα όρια των οικισμών.

Η έντονη κλίση του εδάφους δίνει αμφιθεατρική διάταξη στα σπίτια και στα πλατώματα. Οι όγκοι είναι ξεκάθαροι και ευδιάκριτοι με δυνατότητα οπτικής επικοινωνίας και καλύτερης αντίληψης του χώρου.

Στην περιοχή κυριαρχεί ο τύπος του πλατυμέτωπου σπιτιού με την κύρια είσοδο στη μεγάλη του πλευρά και είναι στραμμένος προς το νότο. Ιδιαίτερη εντύπωση προσδίδουν οι βοηθητικοί χώροι, οι απαραίτητοι για τη ζωή και της δραστηριότητες της αγροτικής οικογένειας, που στεγάζονται σε προσκτίσματα στον περίβολο των σπιτιών.

Κατά μήκος του κεντρικού άξονα κυριαρχούν οι διώροφοι όγκοι με τα μεγάλα, αναλογικά με την επιφάνεια της όψης ανοίγματα και την έντονη συμμετρία. Η συμμετρία αυτή υπερτονίζει με την ρυθμική παράθεση γωνιόλιθων, υπέρυθρων και άλλων διακοσμητικών στοιχείων, που μαρτυρούν νεοκλασικές επιρροές.

Ειδικότερα παρατηρήθηκαν:

ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

- Σπίτια λιτά (κτηνοτροφών)
- Τα έπιπλα είναι χαμηλά με απλές ευθείες γραμμές από μασιφ ξύλο.
- Δεν είναι ταπετσαρισμένα
- Σημαντικό ρόλο είχε η υφαντουργία στη δημιουργία χαλιών, καλυμμάτων και μαξιλαριών

ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

- Με την ανάπτυξη του εμπορίου και τη βελτίωση της οικονομίας, τα χωριάτικα σπίτια εξελίχθηκαν στα μετέπειτα αρχοντικά.
- Υπάρχουν όμως ακόμα πολλά στοιχεία των απλών χωριάτικων κατοικιών, όπως είναι ο χαμηλός *σοφράς* για το ζύμωμα του ψωμιού και ο χαρακτηριστικός *οντάς*, που η καλύτερη διακόσμηση του ήταν ενδεικτική του πλούτου και της ευημερίας του νοικοκυριού.
- Επίσης λόγω του κεκλιμένου εδάφους πολλά σπίτια είναι ημισόγεια με έναν όροφο.

Εδώ θα πρέπει να υπογραμμιστεί η παρουσία και άλλων τεχνών που υπήρξαν καθοριστικές στη διαμόρφωση του ύφους της περιοχής. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι:

Υφαντουργία. Τα υφαντά, όπως προαναφέρθηκε, χρησιμοποιήθηκαν αντί ταπετσαρίας στα έπιπλα και σαν καλύμματα στους τοίχους για λόγους θερμομόνωσης και για διακοσμητικούς λόγους.

Μεταλλοτεχνία. Το μέταλλο χρησιμοποιήθηκε ως συνδετικό υλικό στα έπιπλα και στην κατασκευή οικιακών σκευών. Τον 20^ο αιώνα κατασκευάστηκαν κάγκελα για τα παράθυρα και τα μπαλκόνια, αντικαθιστώντας τα ξύλινα.

Ξυλογλυπτική. Η μορφή των επίπλων και η θεματολογία της ξυλογλυπτικής δημιουργεί πραγματικά κομψοτεχνήματα.

3.2.1. Επικάλυψη : *κατά προτίμηση πλακοσκεπή ή κεραμοσκεπή.*

Ο τύπος της στέγης που κυριαρχεί είναι η τετράριχτη στέγη, στηριγμένη σε απλά ζευκτά. Για επικάλυψη στα παλιότερα σπίτια χρησιμοποιούσαν σχιστολιθικές πλάκες. Αργότερα επεκτάθηκε και καθιερώθηκε η χρήση των κεραμιδιών και του τσίγκου. Εσωτερικά η στέγη καλύπτεται με οροφή από σανίδες. Προτείνεται:

- α)** στέγη μονόριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- β)** στέγη δίριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- γ)** στέγη τετράριχτη κυρίαρχη

3.2.2. Όψεις : *στοιχεία αρχιτεκτονικής σύνθεσης των όψεων σύμφωνα με τις παραδόσεις.*

- α)** από πέτρα κτιστή σε όλες τις όψεις
- β)** από πέτρα το ισόγειο – σοβάς ο όροφος
- γ)** από σοβά όλο το κτίριο ή τμήμα

3.2.3. Εξώστες : *Απαγορεύονται οι περιμετρικοί εξώστες – οι εξώστες κατά μήκος όλης της όψης, επιτρέπονται μόνον όταν η όψη δεν είναι σε ένα επίπεδο. Η κάλυψη του ανοικτού εξώστη γίνεται είτε με δίριχτη στέγη είτε με μονόριχτη συνέχεια της στέγης του κτιρίου είτε με τρίριχτη συνέχεια της στέγης.*

Η μορφή των μπαλκονιών που παρατηρήθηκαν στην περιοχή μελέτης είναι τα ξύλινα με μήκος προβόλου λίγο μεγαλύτερο από 1,50μ. στα νεοκλασικά σπίτια τα μπαλκόνια έχουν σιδερένια κάγκελα με διακοσμητικά στοιχεία. Η παρουσία των μπαλκονιών έχει καθαρά διακοσμητικά αξία και χρησιμοποιούνται πολύ λίγο. Προτείνεται:

- α)** ανοικτός ακάλυπτος (πέργκολα)
- β)** ανοικτός καλυμμένος
- γ)** κλειστός από τις τρεις πλευρές (ημι-υπαίθριος)
- δ)** στοά – χαγιάτι

3.2.4. Στηθαία :

- α)** εξωστών – κιγκλιδώματα από ξύλο και σίδηρο σε συνδυασμό ή από το κάθε ένα χωριστά.
- β)** εξωτερική σκάλα – συνδυασμός σοβάς – πέτρας – ξύλου – σιδήρου ή από το κάθε ένα χωριστά.

3.2.5. Ανοίγματα :

Η κυρία είσοδος στα περισσότερα από τα σπίτια, βρίσκεται στη μέση του νότιου τοίχου, συνήθως είναι μονή ξύλινη καρφωτή ή ταμπλαδωτή. Προτείνεται:

- α)** οριζόντιο πρέκι – πέτρα – ξύλο – σίδηρο
- β)** ημικυκλικό – τοξωτό πρέκι από πέτρα

3.2.6. Κουφώματα :

Η κυρία είσοδος στα περισσότερα από τα σπίτια, είναι μονή ξύλινη καρφωτή ή ταμπλαδωτή. Συγκρατείται στη θέση της με σιδερένια στηρίγματα, τους ρεζέδες που καρφώνονται πάνω στο όρθιο πορτόξυλο (μπόι) και με το πλατύ τμήμα της πάνω στα σανίδια της πόρτας. Τα παράθυρα είναι ξύλινα με εξώφυλλά που ασφαλίζουν με σιδερένιους σύρτες. Προτείνεται:

- α)** ξύλινα ταμπλαδωτά, καρφωτά, με καΐτια, με φεγγίτη
- β)** μεταλλικά στοιχεία όχι αλουμίνιο.

Αναλογία παραθύρων $1 + 1,5 : 2 = 1,75$

3.2.7. Αρχιτεκτονικά Στοιχεία : Σε αρμονία με αρχιτεκτονικά στοιχεία της περιοχής επιτρέπονται :

- α)** γείσα
- β)** κορνιζώματα
- γ)** παραστάδες
- δ)** φουρούσια
- ε)** αετώματα
- στ)** καμινάδες

3.2.8. Περίφραξη :

Στα περισσότερα σπίτια παρατηρήθηκε μεγάλη αυλή στη νότια κυρίως πλευρά τους. Ο ανοιχτός χώρος έχει χαμηλό περιτοίχισμα. Η αυλόπορτα είναι συνήθως χαμηλή ξύλινη ή σιδερένια και τοποθετείται σ' ένα άνοιγμα της ξερολιθοδομής του αυλόγηρου. Προτείνεται:

- β)** μανδρότοιχος χαμηλός – συνδυασμός πέτρας – ξύλου – σιδήρου.
(χαρακτηριστικό περιοχής)
- γ)** μανδρότοιχος ξύλινος ή μεταλλικός

3.2.9. Χρησιμοποιούμενα Υλικά :

Το υλικό που κυριαρχεί και είναι χτισμένα όλα σχεδόν τα παλιά σπίτια στην περιοχή παρέμβασης της ΑΙΤΩΛΙΑΣ, είναι συνήθως ο πλακώδης ασβεστόλιθος που εξορυσσόταν από νταμάρια της περιοχής. Γινόταν διαλογή των μεγάλων σε σχήμα κύβου ή ορθογωνίου πετρών οι οποίες χρησιμοποιούνταν για αγκωνάρια αφού πρώτα διαμορφώνονταν κατάλληλα από τους μαστόρους (πελέκημα). Οι εξωτερικοί τοίχοι έχουν πάχους 65εκ γεγονός που εξασφαλίζει καλές συνθήκες διαβίωσης και την περίοδο του χειμώνα αλλά και την περίοδο του καλοκαιριού. Εσωτερικά οι τοίχοι δεν σοβατίζονταν. Αργότερα και ιδιαίτερα στα αρχοντικά γίνεται επίχριση με σοβά.

Επίσης, το ξύλο από έλατο, χρησιμοποιούνταν ως απαραίτητο δομικό στοιχείο σε όλες τις κατασκευές (ξυλοδεσιές, δοκάρια, πάτερα, μαχιάδες, ψαλλίδια, σανίδια). Τέλος στα παλιότερα σπίτια για επικάλυψη της στέγης χρησιμοποιούσαν σχιστολιθικές πλάκες. Αργότερα όμως αντικαταστάθηκαν από κεραμίδια και τσιγκούς. Για την κατασκευή υποδομών διανυκτέρευσης, χρηματοδοτούμενων από την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+ στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας, προτείνονται τα παρακάτω δομικά υλικά:

- α)** πέτρα
- β)** σοβάς – κονίαμα
- γ)** ξύλο – τούβλο
- δ)** πλάκες πέτρινες
- στ)** κεραμίδια βυζαντινά
- ε)** κεραμίδια Γαλλικά – Ρωμαϊκά
- ζ)** σίδηρος
- η)** χώμα

3.2.10. Πατώματα - Ταβάνια :

Τα πατώματα όπως και τα κουφώματα πρέπει να ακολουθούν τους κανόνες των παραδοσιακών ξύλινων κατασκευών. Τα παραδοσιακά πατώματα έχουν πολύ συγκεκριμένα κλασσικά σχέδια και μεθόδους κατασκευής. Συνήθως είναι λωρίδες μεγάλου μήκους και μεγάλου φάρδους (από 16 έως 18 εκ.) με σύνδεση ραμποτέ ή απλή πατούρα στις πλευρές. Η τοποθέτηση τους γίνεται με κρυφό κάρφωμα επάνω σε καδρόνια τα οποία στερεώνονται στο πάτωμα. Τα πιο συνηθισμένα παραδοσιακά

πατώματα που απαντώνται στην περιοχή μελέτης, γίνονται από ξυλεία μαύρης πεύκης, λευκόδερμου πεύκης (ρόμπολο), δρυός, καστανιάς. Λιγότερο χρησιμοποιείται η ακακία.

Καλό είναι να αποφεύγονται τα γυαλιστερά βερνίκια για την τελική επίστρωση των παραδοσιακών πατωμάτων.

Τα ταβάνια παραδοσιακών κτιρίων γίνονται από μακριές και φαρδιές λωρίδες ξύλου μαύρης πεύκης, ρόμπολο και ελάτης. Στις πλευρικές συνδέσεις με απλή πατούρα τοποθετούνται οροφοπήχεις. Σκόπιμο είναι να αποφεύγονται οι λεπτές σανίδες ραμποτέ με σχέδια κατά μήκος.

3.2.11. Λοιπές Κατασκευές :

Στην κατηγορία αυτή, υπάγονται ειδικές ξύλινες κατασκευές εσωτερικού ή εξωτερικού χώρου. Για τις εσωτερικές κατασκευές μπορεί να είναι εκτός από τραπέζια, καρέκλες, πολυθρόνες, ειδικοί καθιστικοί πάγκοι, πέργκολες, περιφράξεις, κιόσκια, ορθοστάτες φωτισμού, επενδύσεις τοίχου.

Για τις κατασκευές αυτές τηρείται το παραδοσιακό, απλό και λειτουργικό ύφος που διακρίνει γενικά τις παραδοσιακές κατασκευές. Οι πρώτες ύλες ξύλου είναι πεύκη, δρυς, καστανιά, που μπορεί ωστόσο να συνδυάζονται με άλλα παραδοσιακά υλικά όπως χτιστή πέτρα, μασίφ σίδηρο, βυζαντινά κεραμίδια για στέγες κτλ.

Σε κάθε περίπτωση η αρχιτεκτονική σύνθεση θα πρέπει απαραίτητα να εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική αισθητική της περιοχής

3.3. Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τις Υποδομές Διανυκτέρευσης

3.3.1. Υπηρεσίες Χώρου Υποδοχής & Αναμονής Πελατών

3.3.1.1. Επαγγελματικά προσόντα

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη ρεσεψιόν πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

3.3.1.2. Υποδοχή επισκεπτών

Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, πρέπει να υπάρχει ένας υπεύθυνος που να απαντά στις τηλεφωνικές κλήσεις και να πραγματοποιεί τις κρατήσεις κατά την περίοδο της λειτουργίας της επιχείρησης. Επιπλέον οι περίοδοι λειτουργίας (ή μη λειτουργίας) πρέπει να είναι αναρτημένες στην είσοδο της επιχείρησης, έτσι ώστε να είναι εύκολα ορατές.

Εκτός της περιόδου λειτουργίας, η τηλεφωνική επικοινωνία πρέπει να εξασφαλίζεται τουλάχιστον με ένα αυτόματο τηλεφωνητή και να αναφέρει την ονομασία της επιχείρησης, τις περιόδους λειτουργίας και τη διαδικασία κρατήσεων.

Το προσωπικό που έχει αναλάβει την υποδοχή θα πρέπει να είναι σε θέση να διεκπεραιώσει και σε μία ξένη γλώσσα (π.χ. στην αγγλική) την καταγραφή των κρατήσεων, την υποδοχή και την τακτοποίηση των πελατών που φτάνουν.

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο για την αναμονή των πελατών. Ο χώρος αυτός πρέπει να είναι απλά διακοσμημένος σύμφωνα με το ύφος και την αισθητική της επιχείρησης, καθώς και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχουν έντυπα σε 3 τουλάχιστον γλώσσες τα οποία θα δίνουν πληροφορίες σχετικά με την περιοχή, τα αξιοθέατα, τους χώρους εστίασης, την παραδοσιακή κουζίνα, ειδικές τουριστικές διαδρομές κλπ. Το ενημερωτικό αυτό υλικό πρέπει να είναι ενημερωμένο και να διατίθεται στους πελάτες.

Σε ειδικά διαμορφωμένη προθήκη μπορεί να εκτίθενται τοπικά παραδοσιακά προϊόντα, επίσης μπορεί να υπάρχουν προθήκες με προϊόντα χειροτεχνίας, κηροπλαστικής, αγγειοπλαστικής, κ.α. Αυτά θα πρέπει να συνοδεύονται από έντυπο στα αγγλικά και σε μία ακόμη γλώσσα, και να δίνουν πληροφορίες για τον παραγωγό, τον τρόπο παραγωγής, διάθεσης, κλπ.

3.3.1.3. Ειδικές υπηρεσίες

Το προσωπικό της ρεσεψιόν θα πρέπει να είναι σε θέση να δίνει πληροφορίες στους πελάτες σχετικά με τα αξιοθέατα της περιοχής. Η επιχείρηση θα πρέπει να συνεργάζεται με πρακτορεία για τη ξενάγηση group επισκεπτών, για τη διάθεση οδηγών, ξεναγών κ.α.

Συσκευές τηλεπικοινωνίας όπως fax, σύνδεση στο Internet, e-mail, πρέπει να υπάρχουν και να βρίσκονται στη διάθεση των πελατών εάν αυτό ζητηθεί.

Επιπλέον στη διάθεση των πελατών πρέπει να υπάρχει τηλεφωνικός θάλαμος, τηλέφωνο, σε απομονωμένο εσωτερικό χώρο ή ασύρματο τηλέφωνο.

Η επιχείρηση θα πρέπει να δέχεται πληρωμή με μετρητά και με πιστωτικές κάρτες.

3.3.2. Υπηρεσίες Πρωινού

Το πρωινό μπορεί να είναι προαιρετικό για τους πελάτες. Οι ώρες στις οποίες η τραπεζαρία είναι ανοιχτή πρέπει να αναρτώνται σε εμφανές σημείο.

3.3.2.1. Επαγγελματικά προσόντα

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες πρωινού πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

3.3.2.2. Απαιτήσεις για την τραπεζαρία

Η τραπεζαρία που διατίθεται για το πρωινό πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένη, άνετη, φωτεινή. Η επίπλωση να είναι καλαισθητή και σε καλή κατάσταση. Επιπλέον να είναι σε αρμονία με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Όταν οι κλιματικές συνθήκες το επιτρέπουν, το πρωινό μπορεί να σερβίρεται σε εξωτερικό χώρο όπως σε κήπο.

Στην περίπτωση αυτή πρέπει να υπάρχει υπεύθυνος για την συντήρηση του κήπου.

Τα τραπέζια πρέπει να είναι στρωμένα με σωστό και ομοιόμορφο τρόπο. Προτείνεται να υπάρχει βάζο με λουλούδια της περιοχής σε κάθε τραπέζι.

Τα τραπεζομάντιλα και οι πετσέτες να είναι καλαισθητά καθαρά και σε καλή κατάσταση. Προτείνονται λινά ή βαμβακερά υφάσματα και ανοιχτού χρώματος. Τα

σερβίτσια θα πρέπει να είναι καθαρά, καλής ποιότητας. Μπορεί να είναι κεραμικά ή από πορσελάνη. Τα ποτήρια ανάλογα με το ποτό που προσφέρεται. Γενικά η διακόσμηση της αίθουσας πρέπει να είναι σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική αρχιτεκτονική. Προτείνεται η συνεργασία με διακοσμητή.

3.3.2.3. Οργάνωση πρωινού

Πρέπει να υπάρχει ο κατάλληλος εξοπλισμός για την οργάνωση του πρωινού σε μπουφέ. Το πρωινό πρέπει να αποτελείται από τοπικά παραδοσιακά προϊόντα.

Τα εδέσματα που αποτελούν το πρωινό θα πρέπει να προέρχονται από παραγωγούς-επιχειρήσεις οι οποίοι τηρούν τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας κατά την παραγωγική διαδικασία.

Προτείνονται εδέσματα όπως τοπικές παραδοσιακές μαρμελάδες, μέλι, αυγά ελευθέρως βοσκής Α' ποιότητας, εάν υπάρχουν, τοπικά τυροκομικά προϊόντα. Μπορεί να προσφέρεται μία παραδοσιακή πίτα διαφορετική για κάθε ημέρα.

Στο καλάθι του ψωμιού μπορεί να περιλαμβάνονται διάφορα είδη όπως λευκό, ολικής αλέσεως, κλπ. Καλό είναι να υπάρχει ένα αρτοσκεύασμα που παράγεται από την επιχείρηση.

Το πρωινό πρέπει να αποτελείται από ζεστά και κρύα πιάτα διατηρημένα στις κατάλληλες θερμοκρασίες, όπως αναφέρονται στην ενότητα 3.3.4.1. Για τα παραπάνω απαιτείται ανάλογος εξοπλισμός.

Επιπλέον χυμοί, φρούτα ή και ένα τοπικό γλυκό πρέπει να διατίθενται στο πρωινό.

3.3.2.4. Ειδικές υπηρεσίες

Το προσωπικό πρέπει να φροντίζει για το σερβίρισμα του καφέ. Προτείνεται να υπάρχει πάντα ελληνικός καφές φτιαγμένος με τον παραδοσιακό τρόπο (σε χόβολη), καθώς επίσης και άλλα είδη καφέ προσφέρονται (φίλτρου, στιγμιαίος, κ.α.).

Πρέπει να υπάρχει διαθεσιμότητα ενός ατόμου για το σερβίρισμα του πρωινού στο δωμάτιο εάν αυτό ζητηθεί.

3.3.3. Υπηρεσίες Δωματίου

3.3.3.1. Επαγγελματικά προσόντα

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες δωματίου πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

3.3.3.2. Προϋποθέσεις για τις προσφερόμενες υπηρεσίες

Τα δωμάτια πρέπει να είναι άνετα, ευρύχωρα, φωτεινά και διακοσμημένα σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης. Να είναι καθαρά και καλά συντηρημένα.

Η καθαριότητα των δωματίων πρέπει να γίνεται καθημερινά, σε όλους τους χώρους, όπως το κυρίως δωμάτιο, το λουτρό, και το μπαλκόνι. Επιπλέον, οι πετσέτες θα πρέπει να αντικαθίστανται με καθαρές καθημερινά ενώ τα κλινοσκεπάσματα (σεντόνια) κάθε 2 ημέρες. Σε περίπτωση που ζητηθεί πρέπει να αντικαθίστανται σύμφωνα με την επιθυμία του πελάτη.

Το προσωπικό υποδοχής πρέπει να ενημερώνει τους πελάτες για τον τρόπο λειτουργίας των παραπάνω συσκευών.

3.3.3.3. Αναγκαίος εξοπλισμός

Τα δωμάτια πρέπει να διαθέτουν τον αναγκαίο ηλεκτρικό εξοπλισμό, όπως τηλεόραση, κλιματιστικό, mini bar ή στέγνωμα μαλλιών ο οποίος θα πρέπει να λειτουργεί και να είναι συντηρημένος.

Το mini bar θα πρέπει να διαθέτει διάφορα είδη ποτών, νερό, χυμούς...κλπ. Μεταξύ των ποτών πρέπει να συμπεριλαμβάνονται τουλάχιστον ένα τοπικό ποτό, π.χ. ρακί ή τσίπουρο.

Στο δωμάτιο πρέπει να υπάρχει επιπλέον τραπέζι-γραφείο, καρέκλα ή καναπές, ανάλογα με τον αριθμό των ατόμων που εξυπηρετούνται στο δωμάτιο. Η ντουλάπα πρέπει να διαθέτει τουλάχιστον τρεις ή τέσσερις κρεμάστρες ανά άτομο.

Για την διευκόλυνση των οικογενειών, η επιχείρηση πρέπει να είναι σε θέση να διαθέτει τουλάχιστον ένα παιδικό κρεβάτι και ένα παιδικό κάθισμα.

Τα σεντόνια, πετσέτες πρέπει να είναι λευκού χρώματος, να βρίσκονται σε καλή κατάσταση και να απολυμαίνονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Σε κάθε δωμάτιο πρέπει να υπάρχει συσκευή τηλεφώνου, και η δυνατότητα κλήσης γραμμής εξωτερικής ή εσωτερικής. Για την λειτουργία του να υπάρχει σχετικό έντυπο σε εμφανές σημείο.

Το λουτρό πρέπει να διαθέτει τον απαραίτητο εξοπλισμό ο οποίος να διατηρείται καθαρός και σε καλή κατάσταση. Επιπλέον το προσωπικό των δωματίων να φροντίζει για την απολύμανση του μετά από το τέλος κάθε διαμονής.

Εξοπλισμός όπως κάδος με καπάκι, σαπυνοθήκες, σαπούνια, άλλα καθαριστικά, κρεμάστρες, σεσουάρ, πλαστικές σακούλες για τα άπλυτα ρούχα, κλπ. πρέπει να παρέχονται.

3.3.3.4. Ειδικές υπηρεσίες

Να υπάρχουν έντυπα μεταφρασμένα στα αγγλικά και σε μια άλλη γλώσσα της Ευρωπαϊκής Ένωσης τα οποία να δίνουν πληροφορίες όπως για τράπεζες, τα αυτόματα μηχανήματα ανάληψης χρημάτων, τα εμπορικά καταστήματα, τα γραφεία ενημέρωσης των τουριστών, αξιοθέατα, εστιατόρια, τα σημεία όπου παρέχεται ιατρική και φαρμακευτική περίθαλψη, ταξιδιωτικά πρακτορεία της περιοχής, κλπ

3.3.4. Υπηρεσίες Εστιατορίου

Στην περίπτωση την οποία το εστιατόριο βρίσκεται στο κατάλυμα, το φαγητό θεωρείται προαιρετικό.

Απαραίτητη προϋπόθεση οι πελάτες να δηλώνουν την συμμετοχή τους για το γεύμα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να προτείνονται 2-3 μενού, ανάλογα με τη δυναμικότητα του καταλύματος, από τον υπεύθυνο της κουζίνας και να επιλέγουν το μενού που προτιμούν.

3.3.4.1. Επαγγελματικά προσόντα

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες εστιατορίου πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της

συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

3.3.4.2. Απαιτήσεις για την τραπεζαρία

Η τραπεζαρία που διατίθεται για τα γεύματα πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένη, άνετη και φωτεινή. Η επίπλωση θα πρέπει να είναι καλαισθητή και σε καλή κατάσταση. Επιπλέον να είναι σε αρμονία με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική αρχιτεκτονική. Συνιστάται η συνεργασία με διακοσμητή.

Τα τραπέζια πρέπει να είναι στρωμένα με σωστό και ομοιόμορφο τρόπο. Προτείνονται καρέκλες ξύλινες με ή χωρίς φυσική ψάθα και τραπέζια από ξύλο ανάλογου χρώματος. Προτείνεται να υπάρχει βάζο με λουλούδια της περιοχής σε κάθε τραπέζι. Όταν υπάρχει μουσική πρέπει να είναι διακριτική.

Τα τραπεζομάντηλα και οι πετσέτες να είναι καλαισθητά καθαρά και σε καλή κατάσταση. Προτείνονται υφάσματα λινά ή βαμβακερά, ανοιχτού χρώματος.

Τα σερβίτσια θα πρέπει να είναι καθαρά και καλής ποιότητας. Μπορεί να είναι κεραμικά ή από πορσελάνη. Τα ποτήρια μπορεί να είναι κολονάτα, ανάλογα με το ποτό που σερβίρεται.

3.3.4.3. Υποδοχή επισκεπτών στο χώρο εστίασης

Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, θα πρέπει να υπάρχει επαρκής πληροφόρηση για το πλήρες ωράριο της επιχείρησης όπως επίσης κι ένα άτομο που να απαντά στις τηλεφωνικές κλήσεις και να πραγματοποιεί τις κρατήσεις κατά την περίοδο της λειτουργίας της επιχείρησης. Επιπλέον οι ώρες και η περίοδος λειτουργίας πρέπει να είναι αναρτημένες στην είσοδο της επιχείρησης, έτσι ώστε να είναι εύκολα διακριτές.

Εκτός της περιόδου λειτουργίας, η τηλεφωνική επικοινωνία πρέπει να εξασφαλίζεται τουλάχιστον με ένα αυτόματο τηλεφωνητή που να αναφέρει την ονομασία της επιχείρησης, τις περιόδους λειτουργίας και τη διαδικασία κρατήσεων.

Το προσωπικό που εργάζεται σε επιχειρήσεις εστίασης θα πρέπει να γνωρίζει μία ξένη γλώσσα, έτσι ώστε να γίνεται πιο εύκολη η διαδικασία υποδοχής και εξυπηρέτησης των αλλοδαπών πελατών.

Η επιχείρηση θα πρέπει να διαθέτει κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο για την αναμονή των πελατών, στην περίπτωση που ο κυρίως χώρος σίτισης είναι ιδιαίτερα φορτωμένος. Ο χώρος αυτός πρέπει να είναι διακοσμημένος σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Στο χώρο αυτό θα πρέπει να υπάρχουν έντυπα μεταφρασμένα και στα αγγλικά, τα οποία και θα δίνουν πληροφορίες σχετικά με την περιοχή, τα αξιοθέατα, την παραδοσιακή κουζίνα, ειδικές τουριστικές διαδρομές κλπ. Το έντυπο αυτό υλικό πρέπει να είναι ενημερωμένο και να διατίθεται στους πελάτες.

Μπορεί να προβλεφθεί ειδικός χώρος – διαμορφωμένη προθήκη, για την έκθεση στο κοινό τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Επιπλέον μπορεί να υπάρχουν προϊόντα χειροτεχνίας όπως κηροπλαστικής, αγγειοπλαστικής, τα οποία θα συνοδεύονται από έντυπο μεταφρασμένο και στα αγγλικά και θα δίνουν πληροφορίες για τον παραγωγό, τους τρόπους παραγωγής & διάθεσης, κλπ.

Ως χειρονομία καλής φιλοξενίας προτείνεται να προσφέρεται στους πελάτες ένα τοπικό απεριτίφ, ή ένα μικρό ορεκτικό. Πρέπει να λαμβάνεται φροντίδα για την άμεση εξυπηρέτηση του πελάτη, ώστε το γεύμα να είναι ευχάριστο και να προβάλλεται /αναδεικνύεται η τοπική φιλοξενία.

3.3.4.4. Ειδικές προϋποθέσεις για τα προϊόντα

Ο κατάλογος (menu) θα πρέπει να είναι αναρτημένος στον εξωτερικό χώρο του εστιατορίου σε προστατευτικό πλαίσιο. Στον κατάλογο πρέπει να φαίνονται τα τοπικά παραδοσιακά εδέσματα, τοπικά ποτά, καθώς και προτάσεις του chef.

Οι βιτρίνες όπου εκτίθενται οι πρώτες ύλες και τα έτοιμα φαγητά πρέπει να είναι σε αισθητική αρμονία με τον υπόλοιπο χώρο. Η βιτρίνα πρώτων υλών και των νωπών προϊόντων πρέπει να είναι διαφορετική από αυτή των έτοιμων.

Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή των πιάτων όπως ελαιόλαδο, κρέας, τυρί, αλλαντικά, λαχανικά να προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, να προέρχονται από την περιφέρεια και κοντινές περιοχές. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διαβεβαίωση του παραγωγού ότι τα προϊόντα του είναι ασφαλή και η παραγωγή τους έγινε σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.

Τα βιολογικά προϊόντα όταν υπάρχουν στον κατάλογο, πρέπει να είναι πιστοποιημένα και να αναφέρονται.

Στα ζεστά και κρύα πιάτα πρέπει να χρησιμοποιείται καλής ποιότητας παρθένο ελαιόλαδο. Στο κουβέρ πρέπει να συμμετέχουν τοπικά προϊόντα όπως πάστα ελιάς, ή τοπικό ορεκτικό.

Στα προσφερόμενα τυροκομικά προϊόντα πρέπει να υπάρχουν τοπικά τυριά, φέτα, κ.α. Δεν πρέπει να προσφέρονται πατάτες προτηγανισμένες.

Η ελληνική σαλάτα πρέπει να είναι φρεσκοκομμένη και με άριστης ποιότητας παρθένο ελαιόλαδο. Επιπλέον στον κατάλογο να περιγράφονται τα λαχανικά που συμμετέχουν σε αυτή (λαχανικά, ελιές).

Τα αρτοσκευάσματα που προσφέρονται πρέπει να είναι καλής ποιότητας. Προτείνεται η παρασκευή ενός αρτοσκευάσματος να γίνεται από την ίδια την επιχείρηση.

Ο κατάλογος των ποτών πρέπει να περιλαμβάνει και τοπικά κρασιά εάν υπάρχουν με σύντομη περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών (προέλευση, χρονιά, ποικιλία).

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην θερμοκρασία σερβιρίσματος και στο ποτήρι σερβιρίσματος (κολονάτο σε σχήμα τουλίπας)

Η φύλαξη των κρασιών, πρέπει να γίνεται σε χώρους με όσο το δυνατό πιο σταθερή θερμοκρασία, προφυλαγμένους από φως, οσμές, κραδασμούς. Ιδανικοί είναι οι χώροι με 14-16⁰ C και σχετική υγρασία 70-75%.

3.3.4.5. Ειδικές προδιαγραφές σερβιρίσματος

Οι θερμοκρασίες σερβιρίσματος για τα εδέσματα είναι οι παρακάτω:

- Θερμοκρασία ζεστών πιάτων όχι μικρότερη από 63⁰ C.
- Θερμοκρασία κρύων πιάτων να είναι μεταξύ 5-8⁰ C

Οι παραπάνω τιμές μπορεί να αποκλίνουν κατά +2⁰ C κατά το χρόνο προετοιμασίας και σερβιρίσματος του πιάτου, ή σε περίπτωση βλάβης στον εξοπλισμό προετοιμασίας

Σημειώνεται ότι δεν πρέπει να παραμένουν προϊόντα ευαλοίωτα (τυριά, θαλασσινά, κρεατοσκευάσματα, κ.α.) σε θερμοκρασία μεγαλύτερη από 5⁰ C για χρόνο μεγαλύτερο των τεσσάρων ωρών.

Οι θερμοκρασίες σερβιρίσματος για τα κρασιά είναι οι παρακάτω:

- 6-8⁰ C για τα γλυκά και αφρώδη.
- 8-12⁰ C για τα λευκά και ροζέ ξηρά.
- 10-14⁰ C για νέα φρουτώδη κόκκινα.
- 16-18⁰ C για ώριμα κόκκινα.

Επιπλέον πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη διαδικασία και στον τρόπο σερβιρίσματος των εδεσμάτων. Συγκεκριμένα κατά την υποδοχή του πελάτη λαμβάνεται φροντίδα για την προσφορά ενός τοπικού απεριτίφ ή μικρού ορεκτικού ως καλωσόρισμα πριν το γεύμα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στο χρόνο που μεσολαβεί για το σερβίρισμα, μεταξύ των γευμάτων. Συγκεκριμένα πρέπει να προσφέρονται πρώτα τα ορεκτικά μαζί με τα ποτά στη συνέχεια το κύριο πιάτο να μεσολαβεί κατάλληλο χρονικό περιθώριο μεταξύ των παραπάνω, ώστε το γεύμα να είναι ευχάριστο και να αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες των εδεσμάτων που το αποτελούν. Πάντα πρέπει να προτείνεται ένα τοπικό γλυκό ή ποτό μετά το τέλος του γεύματος, ή και η προσφορά ελληνικού καφέ.

3.3.4.6. Ειδικές προδιαγραφές για τους χώρους παρασκευής (κουζίνα)

Οι χώροι παρασκευής (κουζίνα) πρέπει να έχουν άψογη καθαριότητα. Συγκεκριμένα ο σχεδιασμός, η διαρρύθμιση, η κατασκευή και οι διαστάσεις των χώρων παρασκευής και αποθήκευσης τροφίμων πρέπει :

- Να επιτρέπουν τον κατάλληλο καθαρισμό ή / και απολύμανση.
- Να προστατεύουν από τη συσσώρευση ρύπων, την επαφή με τοξικά υλικά, την πτώση σωματιδίων μέσα στα τρόφιμα και το σχηματισμό υγρασίας ή ανεπιθύμητης μούχλας στις επιφάνειες
- Οι οροφές, ψευδοροφές και ό,τι είναι στερεωμένο σ' αυτές πρέπει να είναι σχεδιασμένες, κατασκευασμένες και επιστρωμένες έτσι ώστε να μην συσσωρεύονται ρύποι και να περιορίζεται η συμπύκνωση υδρατμών, η ανάπτυξη ανεπιθύμητης μούχλας και η απόπτωση σωματιδίων.
- Οι επιφάνειες των δαπέδων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται,
- Οι επιφάνειες των τοίχων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται. Πρέπει επίσης να είναι λείες μέχρι ύψους καταλλήλου (1,80μ) ή επιστρωμένες με πλακάκια.
- Τα παράθυρα και τα άλλα ανοίγματα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπο που να αποφεύγεται η συσσώρευση ρύπων. Εκείνα τα οποία ανοίγουν προς την ύπαιθρο

πρέπει, να είναι εφοδιασμένα με δικτυωτά πλέγματα προστασίας από τα έντομα, τα οποία μπορούν να αφαιρεθούν εύκολα για να καθαριστούν. Όταν το άνοιγμα των παραθύρων μπορεί να προκαλέσει μόλυνση των τροφίμων, τα παράθυρα πρέπει να παραμένουν κλειστά και σφραγισμένα κατά τη διάρκεια της παραγωγής.

- Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλα και επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού.
- Γενικά οι χώροι παρασκευής πρέπει να επιτρέπουν την εφαρμογή ορθής υγιεινής πρακτικής, ιδίως δε την πρόληψη της αλληλομόλυνσης, μεταξύ των χειρισμών και κατά τη διάρκεια αυτών, από τρόφιμα, εξοπλισμό, υλικά, νερό, παρεχόμενο αέρα ή εργαζομένους, και εξωτερικές πηγές μόλυνσης, όπως έντομα και λοιπά επιβλαβή ζώα.
- Οι χώροι παρασκευής πρέπει να παρέχουν άνεση χώρου για τις κινήσεις του προσωπικού καθώς και για την προσωρινή αναμονή ημιέτοιμων προϊόντων.
- Ο χώρος πρέπει να παρέχει τις κατάλληλες συνθήκες θερμοκρασίας για την υγιεινή επεξεργασία των προϊόντων.
- Στο χώρο προετοιμασίας πρέπει να υπάρχει διαχωρισμός χώρων ώστε να αποφεύγεται η επιμόλυνση των νωπών και ακατέργαστων προϊόντων με τα έτοιμα προϊόντα. Επιπλέον διαχωρισμός του χώρου πλύσεως σκευών από το χώρο προετοιμασίας των εδεσμάτων, όπως και διαχωρισμός των επιφανειών κοπής για κρέατα, ιχθυηρά, λαχανικά.

3.3.4.7. Ειδικές απαιτήσεις για την επιχείρηση

Σύμφωνα με την οδηγία 93/43/ΕΟΚ για την υγιεινή των τροφίμων πρέπει να ισχύουν τα εξής:

- Η επιχείρηση δεν πρέπει να δέχεται καμία πρώτη ύλη ή συστατικό, εάν γνωρίζει ή έχει βάσιμους λόγους να υποπτεύεται ότι έχει προσβληθεί από παράσιτα, παθογόνους μικροοργανισμούς ή τοξικές, αποσυντιθέμενες ή ξένες ουσίες σε βαθμό που, μετά συνήθη διαλογή ή / και τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες ή διαδικασίες που εφαρμόζουν σύμφωνα με τους κανόνες της υγιεινής, θα είναι και πάλι ακατάλληλο προς βρώση.
- Οι πρώτες ύλες και τα συστατικά που αποθηκεύονται στην επιχείρηση πρέπει να διατηρούνται υπό κατάλληλες συνθήκες, ούτως ώστε να αποφεύγεται κάθε επιβλαβής αλλοίωση και να προφυλάσσονται από μολύνσεις. Οι ψυκτικοί χώροι θα πρέπει να έχουν καταγραφικό θερμομόμετρο, αλλά και alarm για τον έλεγχο της

θερμοκρασίας, όπως επίσης και να καθαρίζονται σύμφωνα με το πρόγραμμα καθαριότητας που εφαρμόζεται.

- Οι πρώτες ύλες, τα συστατικά, τα ενδιάμεσα προϊόντα και τα τελικά προϊόντα ενδέχεται να προσφέρονται για τον πολλαπλασιασμό παθογόνων μικροοργανισμών ή το σχηματισμό τοξινών πρέπει να διατηρούνται σε θερμοκρασίες που να μην συνεπάγονται κίνδυνο για την υγεία.
- Όσο το επιτρέπει ή ασφάλεια των τροφίμων, επιτρέπεται η παραμονή τροφίμων εκτός χώρων ελεγχόμενης θερμοκρασίας επί περιορισμένο χρονικό διάστημα, όταν αυτό επιβάλλεται για πρακτικούς λόγους κατά την παρασκευή, τη μεταφορά, την αποθήκευση, την έκθεση και το σερβίρισμα των τροφίμων.
- Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για τη διαχείριση των υπολειμμάτων. Απαγορεύεται η μεταποίηση μαγειρευμένων κρεάτων ή άλλου είδους φαγητού και η διάθεση των υπολειμμάτων των ποτών στους πελάτες.

3.3.4.8. Προδιαγραφές για HACCP (Διασφάλιση υγιεινής τροφίμων)

Απαραίτητες προϋποθέσεις για τις υπηρεσίες εστιατορίου αποτελεί η εφαρμογή ενός συστήματος HACCP.

Σημεία κλειδιά για την εφαρμογή του συστήματος HACCP, αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες::

- ◆ Επιμόλυνση (νωπά/ ακατέργαστα με έτοιμα προϊόντα)
 - Ικανοποιητικός διαχωρισμός των χώρων χαμηλής και υψηλής φροντίδας
 - Χρωματικός διαχωρισμός των επιφανειών κοπής για κρέας, ιχθυηρά, πουλερικά, λαχανικά
 - Όχι ανάμιξη πρώτων υλών, ημιέτοιμων και έτοιμων προϊόντων
 - Επαρκής χώρος πλύσης σκευών παραγωγής
 - Εκπαίδευση προσωπικού
- ◆ Υγιεινή προσωπικού
 - Ένδυση
 - Καθαριότητα, πλύσιμο των χεριών
 - Δήλωση ασθένειας, κάλυψη πληγών
- ◆ Υγιεινή εξοπλισμού
 - Ικανοποιητικός καθαρισμός των εργαλείων, μαχαιριών, σκευών και πάγκων εργασίας.
- ◆ Υγιεινή εγκαταστάσεων

- Ικανοποιητικό πρόγραμμα καθαρισμών και ελέγχου εντόμων και τρωκτικών
- Ύπαρξη προγράμματος απολυμάνσεων
- Ικανοποιητικό σύστημα αερισμού / κλιματισμού
- Όχι «γερασμένος» και κακοσυντηρημένος εξοπλισμός παραγωγής
 - ◆ Σωστή λειτουργία συστήματος ελέγχου θερμοκρασιών στους χώρους παραγωγής, αποθήκευσης και στα ψυγεία συντήρησης και κατάψυξης
 - ◆ Καταγραφή χρόνων έναρξης και λήξης των εργασιών των τμημάτων
 - ◆ Ύπαρξη συστήματος ελέγχου θερμοκρασίας στο εσωτερικό των εδεσμάτων κατά το μαγείρεμά τους.

3.3.5. Υπηρεσίες Μπαρ

Τα καταλύματα με μεγαλύτερη δυναμικότητα μπορεί να διαθέτουν μία αίθουσα-μπαρ το οποίο όταν οι κλιματικές συνθήκες το επιτρέπουν μπορεί να λειτουργεί και σε εξωτερικό χώρο.

3.3.5.1. Επαγγελματικά προσόντα για το προσωπικό

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες μπαρ πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

3.3.5.2. Απαιτήσεις για την αίθουσα

Ο χώρος που βρίσκεται το μπαρ πρέπει να είναι καλαίσθητος και διακοσμημένος σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Το ωράριο λειτουργίας του μπαρ πρέπει να είναι αναρτημένο στην είσοδο όπως επίσης και να υπάρχουν οι σχετικές πληροφορίες στα δωμάτια του καταλύματος.

Πρέπει να υπάρχει η δυνατότητα σεβριρίσματος στα δωμάτια αν αυτό ζητηθεί.

Στον κατάλογο πρέπει να υπάρχουν τοπικά ποτά όπως τσίπουρο, κρασί τα οποία να σερβίρονται με ένα τοπικό κρύο ορεκτικό.

Επιπλέον σε συνεργασία με την κουζίνα μπορεί να προσφέρεται ένα κρύο πιάτο με αλλαντικά ή τυριά, ή μία ζεστή τοπική σπεσιαλιτέ. Αυτά κατά προτίμηση πρέπει να είναι τοπικά προϊόντα ή προϊόντα παραγόμενα σε κοντινές περιοχές.

Ως χειρονομία καλής φιλοξενίας προτείνεται να προσφέρεται στους πελάτες ένα τοπικό απεριτίφ, ή ένα μικρό ορεκτικό. Πρέπει να λαμβάνεται φροντίδα για την άμεση εξυπηρέτηση του πελάτη, ώστε να προβάλλεται /αναδεικνύεται η τοπική φιλοξενία.

3.3.6. Απαιτήσεις Καθαριότητας

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει συνεργείο για την καθαριότητα των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει υπεύθυνος τόσο για την καθαριότητα, όσο και για την συντήρηση χώρων και εξοπλισμών.

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα και ασχολούνται με την καθαριότητα των χώρων πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένα και να διαφέρουν από εκείνα που είναι υπεύθυνα για το σερβίρισμα.

Πρέπει να υπάρχουν επαρκή δοχεία απορριμμάτων με σκέπασμα στους εξωτερικούς χώρους. Αυτά πρέπει να διατηρούνται καθαρά και το καπάκι να είναι κλειστό.

Ομοίως θα πρέπει να υπάρχουν καλαίσθητα δοχεία απορριμμάτων στους εσωτερικούς κοινόχρηστους χώρους τα οποία θα διατηρούνται καθαρά.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το ωράριο για την καθαριότητα των χώρων πρέπει να είναι συγκεκριμένο (παράδειγμα πρωινές ώρες) για να μην παρεμποδίζεται η διαμονή των επισκεπτών.

Όταν η επιχείρηση διαθέτει κήπο πρέπει να υπάρχει υπεύθυνος συντήρησης.

3.3.7. Υγιεινή

Ο όρος υγιεινή αναφέρεται τόσο σε υγιεινή χώρων και εξοπλισμού όσο και στην υγιεινή του προσωπικού.

Για την υγιεινή των χώρων / εξοπλισμού πρέπει να τηρούνται οι κανόνες υγιεινής της οδηγίας 93/43/ΕΟΚ για τα δάπεδα (στεγανά μη απορροφητικά, μη τοξικά υλικά, να πλένονται και να απολυμαίνονται εύκολα), τοίχοι (στεγανοί, μη απορροφητικοί μέχρι κατάλληλου ύψους και να πλένονται), οροφές (επιστρωμένες με κατάλληλα υλικά),

παράθυρα (να φέρουν προστατευτικό πλέγμα), πόρτες (λείες μη απορροφητικές), επιφάνειες που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα (λεία, μη τοξικά υλικά, να πλένονται και να απολυμαίνονται εύκολα).

Επιπλέον πρέπει να γίνεται πρόβλεψη για την απολύμανση των χώρων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Η υγιεινή του προσωπικού σύμφωνα με την οδηγία 93/43/ΕΟΚ περιλαμβάνει τις απαιτούμενες προδιαγραφές στη συμπεριφορά όπως κατάλληλη ενδυμασία, και εμφάνιση, προστατευτικά γάντια, καπέλα για το προσωπικό της κουζίνας, καθώς και στην κατάσταση της υγείας του προσωπικού (αναφορά ασθενειών, προβλημάτων υγείας, κλπ.).

Συγκεκριμένα πρέπει να ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

3.3.7.1. Υγιεινή χώρων

Οι χώροι πρέπει να έχουν άψογη καθαριότητα. Συγκεκριμένα ο σχεδιασμός, η διαρρύθμιση, η κατασκευή και οι διαστάσεις των χώρων πρέπει :

- Να επιτρέπουν τον κατάλληλο καθαρισμό ή / και απολύμανση.
- Να προστατεύουν από τη συσσώρευση ρύπων, την επαφή με τοξικά υλικά, την πτώση σωματιδίων μέσα στα τρόφιμα και το σχηματισμό υγρασίας ή ανεπιθύμητης μούχλας στις επιφάνειες
- Οι οροφές, ψευδοροφές και ό,τι είναι στερεωμένο σ' αυτές πρέπει να είναι σχεδιασμένες, κατασκευασμένες και επιστρωμένες έτσι ώστε να μην συσσωρεύονται ρύποι και να περιορίζεται η συμπύκνωση υδρατμών, η ανάπτυξη ανεπιθύμητης μούχλας και η απόπτωση σωματιδίων.
- Οι επιφάνειες των δαπέδων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται,
- Οι επιφάνειες των τοίχων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται.
- Οι χώροι να επιτρέπουν την εφαρμογή ορθής υγιεινής πρακτικής, ιδίως δε την πρόληψη της αλληλομόλυνσης, μεταξύ των χειρισμών και κατά τη διάρκεια αυτών, από τρόφιμα, εξοπλισμό, υλικά, νερό, παρεχόμενο αέρα ή εργαζομένου, και εξωτερικές πηγές μόλυνσης, όπως έντομα και λοιπά επιβλαβή ζώα.

- Οι χώροι παρασκευής πρέπει να παρέχουν άνεση χώρου για τις κινήσεις του προσωπικού καθώς και για την προσωρινή αναμονή ημιέτοιμων προϊόντων
- Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλα και επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού. Να αποφεύγεται η μηχανική ροή του αέρα από μολυσμένους σε καθαρούς χώρους.
- Να προβλέπονται αποδυτήρια σε επαρκή αριθμό για το προσωπικό.

3.3.7.2. Υγιεινή εξοπλισμού

Κάθε αντικείμενο, εγκατάσταση ή εξοπλισμός, με τα οποία έρχονται σε επαφή τα τρόφιμα πρέπει να διατηρούνται καθαρά.

- Να είναι εγκατεστημένος κατά τρόπο που να επιτρέπει τον επαρκή καθαρισμό των γύρω χώρων.
- Ο εξοπλισμός κουζίνας, πάγκοι, μαχαίρια, σκεύη, να είναι από υλικά τα οποία να μπορούν να καθαριστούν και να απολυμανθούν εύκολα. Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις για τον καθαρισμό και την απολύμανση των εργαλείων και του εξοπλισμού εργασίας.

3.3.7.3 Υγιεινή προσωπικού

Ο όρος περιλαμβάνει τις απαιτούμενες προδιαγραφές στη συμπεριφορά (πλύσιμο χεριών, ενδυμασία, καπέλα, κλπ) και την καλή υγεία του προσωπικού. Όταν υπάρχει ασθένεια αυτή πρέπει να δηλώνεται.

Πρέπει να έχει άψογη καθαριότητα, και επιπλέον να υπάρχει διάκριση όσον αφορά την ενδυμασία του προσωπικού υπεύθυνου: για την κουζίνα, το σερβίρισμα, chef, άλλων υπηρεσιών (ρεσεψιόν, μπαρ, καθαριότητα...).

3.3.8. Ασφάλεια Υποδομών

Η επιχείρηση θα πρέπει να τηρεί όλους τους κανόνες ασφάλειας σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Θα πρέπει να υπάρχει ο αναγκαίος εξοπλισμός για την πυρόσβεση σε περίπτωση πυρκαγιάς. Επιπλέον να υπάρχει σύστημα ανιχνευτών καπνού σε όλους τους χώρους, κοινόχρηστους και μη.

Στα αγροτουριστικά καταλύματα, στα δωμάτια πρέπει να υπάρχουν ενημερωτικά έντυπα για την αντιμετώπιση πυρκαγιάς ή σεισμού.

Στις ορεινές περιοχές για την αντιμετώπιση δύσκολων καιρικών συνθηκών όπως χιόνι η επιχείρηση θα πρέπει να συνεργάζεται με ιδιοκτήτες εκχιονιστικών μηχανημάτων για την αποφυγή αποκλεισμού από το χιόνι.

Τέλος, το μεγάλο ύψος βροχοπτώσεων, καθώς και η συχνή εκδήλωση καταιγίδων στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας, έχει ως αποτέλεσμα την συχνή πτώση κεραυνών. Για το λόγο αυτό κι εφόσον οι κλιματολογικές συνθήκες το επιβάλλουν, θα πρέπει να προβλέπεται η εγκατάσταση συστήματος αντικεραυνικής προστασίας (αλεξικέραυνο).

3.3.9. Προδιαγραφές για ΑΜΕΑ

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει όλες εκείνες τις προδιαγραφές και εξυπηρετήσεις για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) και Άτομα με Κινητικές Δυσκολίες (ΑΜΚ) όπως αυτές αναφέρονται και περιγράφονται στην κείμενη Ευρωπαϊκή και Εθνική νομοθεσία.

Ειδικότερα πέρα των άλλων τεχνικών προδιαγραφών θα πρέπει:

- Ο πάγκος του χώρου υποδοχής (RECEPTION) για ένα τουλάχιστον μέτρο μήκους το ύψος του να είναι 0,80 μ.
- Μία τουλάχιστον κοινόχρηστη τηλεφωνική συσκευή να είναι σε ύψος 0,90 μ.
- 2 W.C. χωριστά ανδρών - γυναικών με τη χαρακτηριστική ένδειξη στην πόρτα, να βρίσκονται στη στάθμη της εισόδου. Σε κάθε W.C πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μια χειρολαβή στήριξης

Τέλος για να είναι εφικτή η εύκολη πρόσβαση των ΑΜΕΑ θα πρέπει να υπάρχει αντίστοιχη ράμπα στην στάθμη της εισόδου, η οποία θα διευκολύνει την προσπέλαση στους κοινόχρηστους χώρους και τα δωμάτια.

3.3.10. Γενικές Απαιτήσεις Χώρων

- 1)** Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει ηλεκτρονικό εξοπλισμό, όπως συσκευή fax, ηλεκτρονικός υπολογιστής, σύνδεση με το internet, e-mail, ο οποίος να είναι στη διάθεση των πελατών εάν ζητηθεί.
- 2)** Η κατασκευή της κτιριακής υποδομής, σε ότι αφορά παλαιά αλλά και νεώτερα κτίσματα, ακολουθεί τα προβλεπόμενα σε νόμιμη άδεια οικοδομής και να τηρεί τα αισθητικά πρότυπα της περιοχής (η χρήση των προβλεπόμενων υλικών στα κτιριακά και τον περιβάλλοντα χώρο).

- 3)** Τηρούνται οι νόμιμες διατάξεις και οι όροι ασφάλειας και υγιεινής οι οποίοι ορίζονται από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς (σήμανση των οδών διαφυγής, λειτουργία συστήματος πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης, λειτουργία συναγερμού, ηλεκτρολογική εγκατάσταση –πρίζες, αντιηλεκτροπληξιακός κλπ).
- 4)** Εξασφαλίζεται επαρκής θέρμανση στη διάρκεια του χειμώνα και δροσερή ατμόσφαιρα για το καλοκαίρι.
- 5)** Υπάρχει πάντα ζεστό νερό στο μπάνιο / douche των επισκεπτών.
- 6)** Η εσωτερική διακόσμηση των δωματίων των επισκεπτών να είναι πρόσχαρη με ελληνικά και κατά προτίμηση τα τοπικά αρχιτεκτονικά, κατασκευαστικά χαρακτηριστικά και άλλα διακοσμητικά ή χρηστικά στοιχεία ώστε ο φιλοξενούμενος να αισθάνεται ότι βρίσκεται στην Ελλάδα και στον συγκεκριμένο γεωγραφικό τόπο.
- 7)** Η καθαριότητα όλων των χώρων της επιχείρησης να είναι απόλυτη και συνεχής.
- 8)** Παρέχεται η δυνατότητα χρήσης κουζίνας και ψυγείου.
- 9)** Στα δωμάτια διαμονής υπάρχουν φρέσκα λουλούδια ή φρούτα.
- 10)** Στα δωμάτια των επισκεπτών υπάρχει πάντα φρέσκο και δροσερό νερό προφυλαγμένο από σκόνες και έντομα για τους φιλοξενούμενους και ανάλογα πεντακάθαρα ποτήρια.
- 11)** Η επιχείρηση οφείλει να διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους, ώστε να έχει αξιοπρεπή και συμβατή με το γενικότερο περιβάλλον παρουσία, ενώ παράλληλα προβάλλει το ιστορικό ή και παραδοσιακό περιβάλλον του οικισμού ή της ευρύτερης περιοχής.
- 12)** Η επιχείρηση επιδεικνύει την ευαισθησία της σε ειδικές κατηγορίες πελατών, (άτομα με κινητικές δυσκολίες) και τα μικρά παιδιά διασφαλίζοντας την ασφαλή τους πρόσβαση σε όλους χώρους (προσπελασιμότητα στους κοινόχρηστους χώρους -ράμπες-, καταλληλότητα και προσβασιμότητα των λουτρών κοινού, πρόσβαση στους λοιπούς χώρους, πρόληψη και ύπαρξη όλων των μέσων ασφάλειας που προβλέπονται για χώρους που κινούνται παιδιά χωρίς επίβλεψη -προστατευτικά κιγκλιδώματα, ασφαλείς χώροι παιδικής απασχόλησης, ασφάλεια στις κολυμβητικές δεξαμενές κλπ)
- 13)** Η επιχείρηση συντηρεί τακτικά την κτιριακή υποδομή και τον εξοπλισμό της,.
- 14)** Η επιχείρηση αποδεικνύει την τήρηση των κανόνων υγιεινής σε όλους τους χώρους , με έμφαση στους χώρους προπαρασκευής φαγητού και πρωινού, όπως προβλέπεται και στην σχετική νομοθεσία.

I. Η χρήση σύγχρονου εξοπλισμού (Ανοξειδωτα) για τους χώρους προπαρασκευής

φαγητού , πρωινού κλπ.

II.Η χρήση των μέσων ατομικής προστασίας - υγιεινής από τους εργαζόμενους στην κουζίνα (ένδυση – σκουφιά – γάντια όπου απαιτείται).

III.Η μη εύκολη πρόσβαση στους χώρους αυτούς για τους μη εργαζόμενους στην επιχείρηση

IV.Η ύπαρξη προστατευτικών (σίτες) στα ανοίγματα, ώστε να εμποδίζεται η είσοδος εντόμων

V.Η διενέργεια μυοκτονιών, εντομοκτονιών, απολυμάνσεων

VI.Η κατάσταση (συντήρηση-καθαριότητα) στις τουαλέτες του κοινού και του προσωπικού

14) Όλες οι αγροτουριστικές δραστηριότητες κάθε κατηγορίας επιχείρησης, καθώς και οι λειτουργίες τους, πρέπει να χαρακτηρίζονται από την ήπια μορφή τους, να είναι φιλικές στο περιβάλλον και να σέβονται τα χαρακτηριστικά του χώρου και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών. Πρέπει επίσης να συμβάλλουν στη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής και των κατοίκων της, καθώς και στη διατήρηση των πολιτισμικών της στοιχείων.

15) Στην επιχείρηση θα απαγορευθεί η χρήση πλαστικών αντικείμενων και ιδιαίτερα δεν θα χρησιμοποιούνται πλαστικές καρέκλες, τραπεζομάντιλα, λουλούδια, φρούτα, κουρτίνες, πιάτα, μαχαιροπήρουνα, ποτήρια κ.α. τόσο σε όλη την αγροτουριστική εγκατάσταση αλλά και ιδιαίτερα στα δωμάτια των φιλοξενουμένων.

16) Φροντίδα ιδιαίτερη θα δοθεί - με σίτες προστασίας - ώστε οι φιλοξενούμενοι να μην ενοχλούνται στα δωμάτια ή τους χώρους αναψυχής και εστίασης από έντομα, μύγες, κουνούπια κλπ.

17) Θα υπάρξει ιδιαίτερη φροντίδα ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, ώστε το πρωινό ή και άλλα γεύματα και αναψυκτικά να προσφέρονται σε ανοικτούς (έστω και μικρούς) σκιασμένους χώρους με λουλούδια και πρασινάδα.

18) Ο εξωτερικός χώρος θα οίνε πάντα καθαρός και φροντισμένος και θα επιμελείται ιδιαίτερα για την ύπαρξη, ανάλογα με την εποχή, πρασινάδας και λουλουδιών όπου αυτό είναι δυνατό.

19) Η επιχείρηση πρέπει να εγκαθιστά σε ευδιάκριτα σημεία κατάλληλους και επαρκείς συλλέκτες απορριμμάτων (κάδοι, *καλάθια σκουπιδιών κλπ*) τα οποία φροντίζει να διατηρούνται καθαρά. Η επιχείρηση εγκαθιστά ειδικούς συλλέκτες για ανακυκλώσιμα είδη, κατάλληλα σημασμένους, ενώ ενημερώνει για αυτό και τους πελάτες της.

20) Η επιχείρηση προβαίνει σε δραστηριότητες που καταδεικνύουν την περιβαλλοντική της ευαισθησία και ευαισθητοποίηση (για παράδειγμα η υιοθεσία από την επιχείρηση ευαίσθητων σημείων αισθητικού κάλους, η προβολή περιβαλλοντικών θεμάτων, η συμμετοχή σε περιβαλλοντικές επιτροπές κλπ παρόμοιες καινοτομικές ιδέες).

3.3.11. Ειδικές Υπηρεσίες

3.3.11.1. Τηλεπικοινωνίες

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει ηλεκτρονικό εξοπλισμό, όπως συσκευή fax, ηλεκτρονικός υπολογιστής, σύνδεση με το internet, e-mail, ο οποίος να είναι στη διάθεση των πελατών εάν ζητηθεί.

3.3.11.2. Υπηρεσίες Σεμιναρίου

Για τα καταλύματα που έχουν δυνατότητα οργάνωσης σεμιναρίων θα πρέπει να προβλέπονται τα παρακάτω:

- ◆ Άνετη, μεγάλη αίθουσα κλιματιζόμενη.
- ◆ Ένα άτομο διαθέσιμο
- ◆ Διάθεση απαραίτητου ηλεκτρονικού εξοπλισμού (της επιχείρησης ή ενοικιαζόμενο), όπως overhead projector, slide projector κλπ.

3.3.11.3. Υπηρεσίες Προβολής & Ανάδειξης της Περιοχής

Ανάδειξη της περιοχής με την δυνατότητα οργάνωσης από την επιχείρηση, σε συνεργασία με συλλόγους της ευρύτερης περιοχής, εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αθλητισμού, όπως περιπάτους στο δάσος (οργάνωση ειδικών διαδρομών) /ορειβασία, σκι, δυνατότητα ιππασίας και ποδηλασία ώστε ο επισκέπτης να έρθει σε αμεσότερη επαφή με τη φύση. Ύπαρξη έντυπου υλικού μεταφρασμένο με σχετικές πληροφορίες.

Επιπλέον, συνεργασία με πρακτορεία για την εξυπηρέτηση των πελατών –group, για την έκδοση εισιτηρίων εάν ζητηθεί.

3.3.11.4. Υπηρεσίες Πρακτόρευσης

Η επιχείρηση θα πρέπει να χρησιμοποιεί όλους τους δυνατούς τρόπους για την προσέλκυση τουριστών-πελατών.

Στην περιοχή στην οποία βρίσκεται θα πρέπει να υπάρχουν οι απαραίτητες σημάνσεις ώστε η πρόσβαση να είναι εύκολη.

Απαραίτητη είναι και η συμμετοχή της σε τουριστικούς οδηγούς όπου θα δίνονται οι σχετικές πληροφορίες. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία με τουριστικά γραφεία της περιοχής και έντυπο υλικό μεταφρασμένο στα αγγλικά και σε μία ακόμη γλώσσα για τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Προτείνεται η επιχείρηση να διαθέτει σελίδα στο Internet ή να συμμετέχει σε ηλεκτρονικούς οδηγούς που αφορούν τον αγροτουρισμό.

Οι πληροφορίες που θα παρέχονται είναι οι περίοδοι λειτουργίας, ο τρόπος των κρατήσεων, προσφερόμενες υπηρεσίες, αλλά και φωτογραφίες της επιχείρησης και της ευρύτερης περιοχής.

3.4. Επιχείρηση και Φυσικό Περιβάλλον

3.4.1. Γενικά

Οι ήπιες και ανανεώσιμες μορφές ενέργειας επιτρέπουν στην αρχιτεκτονική εναλλακτικές μορφές υπεύθυνης έκφρασης και αισθητικής. Συγκεκριμένα η αρχιτεκτονική πρέπει να βασίζεται σε φυσικές στρατηγικές πρόσληψης και εξοικονόμησης ενέργειας. Πρέπει να «δαμάζει» τη φύση προς όφελος του κτιρίου, προσφέροντας φυσικές και «ανθρώπινες» συνθήκες διαβίωσης, ενώ παράλληλα εξοικονομεί ενέργεια.

Ένα κτίριο βασισμένο στις πιο πάνω αρχές αναγνωρίζει το τρίπτυχο «μικροκλίμα – φυσικοί νόμοι – τεχνολογία». Συχνά ο κατάλληλος σχεδιασμός συμβάλλει στο να μην είναι αναγκαίο ένα συμβατικό σύστημα θέρμανσης ή κλιματισμού. Άλλες φορές, απαιτείται μόνο ένα μικρό εφεδρικό σύστημα για να καλύψει πλήρως τις ανάγκες του κτιρίου. Ενώ, ο έλεγχος της εισερχόμενης ηλιακής ακτινοβολίας και η χρήση σταθερών ή ρυθμιζόμενων μεθόδων σκίασης – οριζόντιες, κάθετες ή σύνθετες προσεγγίσεις – ανάλογα με τον προσανατολισμό του κτιρίου, συνεισφέρει όχι μόνο στην αισθητική αλλά και στην οικονομία του κτιρίου, ιδιαίτερα στις ανάγκες κλιματισμού.

3.4.2. Βασικές αρχές σχεδιασμού των κτιρίων

Ο ενεργειακός σχεδιασμός κτιρίων ή όπως λέγεται ο βιοκλιματικός σχεδιασμός ή η ορθολογική χρήση της ενέργειας, έννοιες σχεδόν ταυτόσημες, έχουν ένα και μοναδικό στόχο. Να διασφαλίσουν αποδεκτές εσωκλιματικές συνθήκες με τη σωστή θερμική συμπεριφορά του κτιρίου - χειμώνα καλοκαίρι - και συνεπώς να περιορίσουν την κατανάλωση ενέργειας, με όλα τα οφέλη που αυτό συνεπάγεται, οικονομικά, περιβαλλοντικά με τη μείωση των εκπομπών CO₂, ποιότητα ζωής κ.λπ. Ο παραπάνω στόχος στην περίπτωση της αρχιτεκτονικής επιτυγχάνεται με καθαρά σχεδιαστικούς χειρισμούς, ή με διάφορες τεχνικές στην κατασκευή του κτιρίου, περιορίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την εξάρτηση από το μηχανολογικό εξοπλισμό για τη θέρμανση ή ψύξη των κτιρίων.

Για να επιτύχει κανείς τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας τη χειμερινή περίοδο, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει από τη μία πλευρά να περιορίσει τις θερμικές απώλειες του κτιρίου, (απώλειες με αγωγιμότητα και απώλειες αερισμού) και από την άλλη πλευρά να μεγιστοποιήσει κυρίως τα θερμικά ηλιακά κέρδη. Τη θερινή φυσικά περίοδο θα πρέπει να επιδιώκεται ο φυσικός δροσισμός του κτιρίου με την ελαχιστοποίηση των θερμικών κερδών και τη θερμική αποφόρτιση του κτιρίου μέσω του αερισμού και άλλων σχετικών μέτρων.

Οι παραπάνω δύο ομάδες θερμικών ροών από και προς το κτίριο, (θερμικές απώλειες - θερμικά κέρδη) συνθέτουν στην πραγματικότητα και το θερμικό τους ισοζύγιο. Στην περίπτωση που οι θερμικές πρόσδοδοι τη χειμερινή περίοδο δεν επαρκούν για να καλύψουν τις θερμικές απώλειες και αυτό συμβαίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό στα μη θερμομονωμένα συμβατικά κυρίως κτίρια, προσάγεται στους εσωτερικούς χώρους θερμότητα μέσω της εγκατάστασης θέρμανσης, έτσι ώστε να καλυφθεί η διαφορά στο ισοζύγιο. Συνεπώς το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι να σχεδιαστεί και να κατασκευαστεί ένα κτίριο στο οποίο η παραπάνω διαφορά να είναι κατά το δυνατό μικρότερη.

3.4.2.1 Μέτρα που αφορούν στη χειμερινή περίοδο

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το ερώτημα που συνήθως τίθεται αφορά στα ενδεδειγμένα μέτρα για να ελαχιστοποιηθούν οι θερμικές απώλειες του κτιρίου και παράλληλα να μεγιστοποιηθούν τα θερμικά ηλιακά κέρδη. Κατά το στάδιο λοιπόν του σχεδιασμού και της κατασκευής θα έπρεπε να προβληματίσουν το μελετητή και να λυθούν ζητήματα όπως, η χωροθέτηση του κτιρίου στο οικόπεδο, ο προσανατολισμός, η σκίαση, η

λειτουργική οργάνωση των χώρων, η μορφή του κτιρίου, η κατασκευή των εξωτερικών δομικών στοιχείων με τις κατάλληλες μονώσεις, η θερμοχωρητικότητα των δομικών στοιχείων, η εφαρμογή παθητικών ηλιακών συστημάτων για τη θέρμανση, δροσισμό και φωτισμό των χώρων με φυσικό τρόπο κ.ά.

3.4.2.1.1 Χωροθέτηση κτιρίου στο οικόπεδο - προσανατολισμός

Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει ο μελετητής αφορά στα τις πυκνοδομημένες περιοχές (κέντρα οικισμών), σε σχέση με τη χωροθέτηση των κτιρίων στο οικόπεδο, τον προσανατολισμό και το σκιασμό τους από τα απέναντι κείμενα. Η χάραξη των δρόμων κυκλοφορίας κατά τον άξονα Ανατολής - Δύσης ή Βορά - Νότου προδιαγράφει και τον κύριο προσανατολισμό των όψεων και το κυριότερο περιορίζει το πλεονέκτημα του νότιου προσανατολισμού, στην καλύτερη των περιπτώσεων, στο 25% των κτιρίων. Το τελευταίο έχει ως συνέπεια τη δυσκολία εκμετάλλευσης των θερμικών ηλιακών κερδών στην πλειοψηφία των κτιρίων, την υπερθέρμανση των εσωτερικών χώρων, κυρίως στα δυτικά, αλλά και ανατολικά προσανατολισμένα κτίρια τη θερινή περίοδο, αλλά βέβαια και την αναγκαστική απομόνωση των βόρεια προσανατολισμένων κτιρίων από τον ήλιο.

Σε όλες λοιπόν τις περιπτώσεις που δεν διασφαλίζεται ο νότιος προσανατολισμός με αποδεκτή μέγιστη απόκλιση $\pm 25^\circ$ ανατολικά ή δυτικά, γενικά θα μπορούσαν να προταθούν:

1. η χωροθέτηση του κτιρίου στην πίσω βορινή πλευρά του οικοπέδου, ώστε να αυξηθεί η απόσταση από τα απέναντι κτίρια και να αποφευχθεί κατά το δυνατόν περισσότερο το ρίσκο του σκιασμού, το οποίο και καταργεί τα πιθανά ηλιακά οφέλη. Επιπλέον στη νότια πλευρά η ύπαρξη υδάτινων επιφανειών ή η ανάπτυξη χαμηλού και υψηλού πράσινου (φυλλοβόλα δέντρα) κάτω από τις βέλτιστες μικροκλιματικές συνθήκες, παρέχει τον επιθυμητό σκιασμό και εξατμιστικό δροσισμό τη θερινή περίοδο. Στη βορινή πλευρά, η οποία και επηρεάζεται κατά κανόνα από τους ψυχρούς ανέμους τη χειμερινή περίοδο, σκόπιμη θεωρείται η φύτευση αειθαλών δέντρων για την ανάσχεση των δυσμενών επιδράσεων.
2. αν το οικόπεδο είναι νότιο και επιπλέον ελεγχθεί ότι δεν υπάρχει πρόβλημα σκιασμού από διπλανά κτίρια, τότε κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθεί το κτίριο κατά τον άξονα Ανατολή - Δύση, ώστε να μεγιστοποιηθεί όσο είναι δυνατό η νότια όψη του. Μία απόκλιση της τάξης των $\pm 25^\circ$ θεωρείται ενεργειακά, οριακά

αποδεκτή. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά και η δυνατότητα εφαρμογής παθητικών ηλιακών συστημάτων, έτσι ώστε να ικανοποιηθεί και η δεύτερη απαραίτητη για μεγιστοποίηση των αδάπανων θερμικών ηλιακών κερδών.

3. η αποφυγή των δυτικών ή ανατολικών κτιρίων στις δύο απέναντι πλευρές του δρόμου, με το σχηματισμό "σκακιάρας" και την τοποθέτηση των κτιρίων προς Νότο,
4. η στροφή του άξονα του κτιρίου προς Νότο ή και μόνον της κύριας όψης του, ή των ανοιγμάτων του.

3.4.2.1.2 Λειτουργική οργάνωση των εσωτερικών χώρων

Κατά το σχεδιασμό της κάτοψης οι εσωτερικοί χώροι θα πρέπει να οργανωθούν και να ομαδοποιηθούν έτσι, ώστε αυτοί με μεγάλο χρόνο χρήσης και υψηλές επιθυμητές εσωτερικές θερμοκρασίες να χωροθετηθούν στη νότια πλευρά του κτιρίου. Αντίθετα οι χώροι με περιορισμένο χρόνο χρήσης που απαιτούν συγκριτικά και χαμηλότερες θερμοκρασίες (W.C., διάδρομοι κλπ) θα πρέπει να χωροθετούνται σε ενδιάμεση θερμική ζώνη. Οι υπόλοιποι βοηθητικοί χώροι εάν υπάρχουν στη μελέτη (garage, αποθήκες κ.λπ.) θα πρέπει να προβλεφθούν στη βορινή πλευρά, ώστε να λειτουργούν ως ζώνη θερμικής ανάσχεσης ανάμεσα στους θερμαινόμενους χώρους και το εξωτερικό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο μειώνονται στην πραγματικότητα οι θερμικές απώλειες από τους βασικούς κύριους χώρους.

3.4.2.1.3 Μορφή κτιρίου

Από άποψη ενεργειακή η "μορφή του κτιρίου" παίζει αποδεδειγμένα καθοριστικό ρόλο στη θερμική του συμπεριφορά, καθώς προδιαγράφει μέσω του κελύφους που λειτουργεί ως φίλτρο, την ανταλλαγή θερμότητας με το περιβάλλον. Μία απόφαση του μελετητή για τη δημιουργία "ανοικτής" ή "κλειστής" μορφής κτιρίου, επιθετικής ή αμυντικής, με την έννοια του ανοικτού με μεγάλα ανοίγματα κτιρίου ή αντίστοιχα κλειστού με μικρά ανοίγματα, θα ήταν ενεργειακά σκόπιμο να παρθεί κάτω από ορισμένα κριτήρια, όπως ο προσανατολισμός των όψεων, οι κλιματικές συνθήκες της περιοχής, και άλλα κριτήρια σχεδιασμού, όπως θέα, ασφάλεια, θόρυβος, κόστος κατασκευής κ.ά.

Ενεργειακά και οι δύο γενικές περιπτώσεις "μορφής" θα μπορούσαν να οδηγήσουν στα ίδια αποτελέσματα, κάτω φυσικά από ορισμένες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, μία ανοικτή μορφή θα μπορούσε να επιλεγεί μόνο στις περιπτώσεις που είναι διασφαλισμένος ο νότιος προσανατολισμός και επιπλέον δεν παρουσιάζεται σκίαση των όψεων από παρακείμενα κτίρια ή άλλα εμπόδια. Στην περίπτωση αυτή, αυξάνει το όφελος από τη θερμική ηλιακή ενέργεια, είτε μέσω των ανοιγμάτων (άμεσο ηλιακό κέρδος), είτε μέσω της εφαρμογής ειδικών τεχνικών (παθητικά ηλιακά συστήματα). Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις προσανατολισμού, σκόπιμη θεωρείται η επιλογή κλειστής μορφής κτιρίου με μικρά ανοίγματα, σωστή ηλιοπροστασία και αυξημένη μόνωση των δομικών στοιχείων για την περιστολή των θερμικών απωλειών.

Εκτός από την παραπάνω επιλογή, στη γενικότερη έννοια της "μορφής" θα μπορούσε κανείς να εντάξει και τη σύνθεση των όγκων ενός κτιρίου ή ενός συγκροτήματος. Γενικά είναι γνωστό ότι για ένα δεδομένο όγκο κτιρίου και επιφάνεια σε κάτοψη, μπορεί να προταθούν μία σειρά εναλλακτικές λύσεις, οι οποίες και εξαρτώνται από τον ή τους μελετητές και τις αρχιτεκτονικές τους ιδέες. Ενεργειακά, θα μπορούσε όμως να ισχυριστεί κανείς με βεβαιότητα ότι κάθε συνθετική λύση παρουσιάζει και διαφορετική θερμική συμπεριφορά για τον απλό λόγο ότι διαφοροποιούνται οι εξωτερικές επιφάνειες με σταθερή επιφάνεια σε κάτοψη και θερμαινόμενο όγκο.

3.4.2.1.4 Κατασκευή κτιρίου - Θερμική προστασία των εξωτερικών δομικών στοιχείων του κελύφους

Η ισχυροποίηση της θερμικής προστασίας των συμπαγών δομικών στοιχείων του κελύφους πέραν της συμβατικής, αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά μέτρα για τον περιορισμό των θερμικών απωλειών τη χειμερινή περίοδο και την διατήρηση των πιθανών θερμικών ηλιακών κερδών για μεγάλο διάστημα στους εσωτερικούς χώρους.

Γενικά ως κανόνας θα μπορούσε να αναφερθεί ότι όσο πιο ελεύθερη είναι η αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου από άποψη σχήματος ή σύνθεσης όγκων, τόσο πιο ισχυρές θα έπρεπε να είναι και οι μονώσεις του περιβλήματός του, έτσι ώστε να αντισταθμιστούν και οι αυξημένες θερμικές απώλειες συγκριτικά με άλλα κτίρια συμπαγούς μορφής και να επιτευχθεί ένα άνετο εσώκλιμα με περιορισμένες καταναλώσεις.

Σε ό,τι αφορά στα ανοίγματα, συνιστάται η ελαχιστοποίησή τους στις ανατολικές και δυτικές όψεις για την αποφυγή υπερθερμάνσεων τη θερινή περίοδο, όπως επίσης και στη βορινή για τον έλεγχο των θερμικών απωλειών. Στις τελευταίες περιπτώσεις οι

διαστάσεις των ανοιγμάτων θα πρέπει να καλύπτουν τις απαιτήσεις των χώρων σε φυσικό φωτισμό και αερισμό. Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι τα βορινά ανοίγματα βοηθούν σε μία καλή ποιότητα φωτισμού των χώρων, διότι δέχονται διάχυτο φως και όχι άμεσο, συνιστώνται για χώρους που χρησιμοποιούνται κυρίως τη θερινή περίοδο, (ξενοδοχεία, παραθεριστικές κατοικίες), ενώ μία υπερδιαστασιολόγησή τους σε κτίρια και χώρους που λειτουργούν και τη χειμερινή περίοδο θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του θερμικού τους φορτίου. Στις νότιες όψεις μία κάλυψη της επιφάνειας με 60% ανοίγματα αποτελεί μία ενεργειακά αποτελεσματική πρόταση για τη θέρμανση των χώρων με φυσικό τρόπο από την ηλιακή ακτινοβολία. Σε κάθε περίπτωση όμως η χρήση θερμομονωτικών υαλοπινάκων με μικρό συντελεστή θερμοπερατότητας, ή ακόμη καλύτερα η χρήση υαλοπινάκων προηγμένης τεχνολογίας (χαμηλής εκπομπής "Low-E") θεωρείται ένα από τα πλέον αποδοτικά μέτρα. Βασικό κριτήριο για την επιλογή του κατάλληλου ποιοτικά ανοίγματος, αποτελεί εκτός από το συντελεστή θερμοπερατότητας και ο συντελεστής μετάδοσης της θερμικής ηλιακής ενέργειας. Άστοχη επιλογή της ποιότητας των υαλοπινάκων, σε σχέση με τον προσανατολισμό και τις απαιτήσεις των χώρων, ενδέχεται να οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα (μπλοκάρισμα εισόδου της ηλιακής ακτινοβολίας στους εσωτερικούς χώρους την χειμερινή περίοδο, αύξηση απωλειών, μείωση φυσικού φωτισμού, οπτικής άνεσης κ.λπ. Είναι προφανές ότι όσο πιο μικρός είναι ο συντελεστής θερμοπερατότητας και όσο πιο μεγάλος ο συντελεστής διείσδυσης της συνολικής θερμικής ενέργειας, τόσο πιο αποτελεσματικό αποδεικνύεται το άνοιγμα σε νότιο προσανατολισμό.

3.4.2.1.5 Αερισμός κτιρίων

Σε όλα τα σχεδιασμένα κτίρια, οι εφαρμοζόμενες στρατηγικές για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την αναβάθμιση της ποιότητας αέρα του εσωτερικού περιβάλλοντος, μπορεί να αναιρεθούν στην περίπτωση αυξημένων θερμικών απωλειών, λόγω εκτεταμένου αερισμού (ventilation) ή διαφυγών αέρα από τους αρμούς των ανοιγμάτων (infiltration). Έτσι θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα αεροστεγανό περίβλημα και γενικότερα να περιοριστεί και να ελεγχθεί ο αερισμός των χώρων, ανάλογα με τη χρήση των κτιρίων, χωρίς να γίνεται υπέρβαση των ορίων εναλλαγών αέρα ανά ώρα, όπως αυτές καθορίζονται από διάφορους διεθνείς κανονισμούς που παίρνουν υπόψη τους την υγεία και την ευεξία. Ανεξέλεγκτος ή εκτεταμένος χωρίς λόγο αερισμός λόγω άστοχης ενεργειακής συμπεριφοράς των ενοίκων, επιδρά αρνητικά στο θερμικό

ισοζύγιο του κτιρίου σε βαθμό που μπορεί να υπερβεί ακόμη και το 100% της ενεργειακής κατανάλωσης.

3.4.2.1.6 Παθητικά ηλιακά συστήματα για την εκμετάλλευση των θερμικών ηλιακών κερδών

Με την προϋπόθεση ότι έχουν διασφαλιστεί όλα τα μέτρα για την περιστολή των θερμικών απωλειών στα κτίρια που περιληπτικά αναφέρθηκαν και κυρίως ο νότιος προσανατολισμός και οι ισχυρές μονώσεις στο κέλυφος του κτιρίου, ο μελετητής θα μπορούσε να προχωρήσει και να προτείνει την κατασκευή ειδικών συστημάτων για την εκμετάλλευση των ηλιακών κερδών. Τα συστήματα που εύκολα, με συμβατικά υλικά και χωρίς υψηλό κόστος, μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη είναι τα πλέον γνωστά, όπως:

1. το άμεσο ηλιακό κέρδος από νότια προσανατολισμένα ανοίγματα
2. το προσαρτημένο θερμοκήπιο
3. ο τοίχος μάζας ή θερμικής αποθήκευσης
4. ο αεριζόμενος τοίχος Trombe
5. το ηλιακό αίθριο και
6. το θερμοσιφωνικό πανέλο

Συνθετότερα συστήματα, όπως οι αεροσυλλέκτες που απαιτούν δίκτυο σωληνώσεων ειδικά μελετημένων και διαστασιολογημένων, που ενσωματώνονται στα δάπεδα ή τις οροφές για τη μεταφορά της συλλεχθείσης θερμότητας σε απομακρυσμένους χώρους, οι οροφές θερμικής αποθήκευσης, ή ακόμη ο συνδυασμός συστημάτων (παθητικά συστήματα, φωτοβολταϊκά και ζεστού νερού χρήσης) κ.ά., αποτελούν αναμφισβήτητα δοκιμασμένες και αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις, η εφαρμογή των οποίων απαιτεί ειδικές γνώσεις, σωστή εκτίμηση των απαιτούμενων φορτίων και βέβαια προσεγμένη κατασκευή.

3.4.2.1.7 Θερμοχωρητικότητα δομικών στοιχείων

Για την αποθήκευση της θερμικής ενέργειας που συλλέγεται από τα παθητικά ηλιακά συστήματα, θα πρέπει να επιλεγούν δομικά στοιχεία με μεγάλη θερμοχωρητικότητα. Το μέτρο αυτό παίζει σημαντικό ρόλο κυρίως σε χώρους συνεχούς χρήσης, καθώς και σε

περιοχές με υψηλές θερμοκρασίες τη θερινή περίοδο. Η αποθηκευμένη θερμότητα μεταδίδεται στον εσωτερικό χώρο με χρονική καθυστέρηση, η οποία μπορεί να υπολογιστεί έτσι, ώστε να συμπέσει με τις βραδινές ώρες κατά τις οποίες παρουσιάζονται και οι μεγαλύτερες ανάγκες σε θέρμανση των χώρων.

Σε πολλά παραδείγματα κτιρίων, τα παθητικά συστήματα συνδυάζονται συνήθως με ειδικά σχεδιασμένες αποθήκες θερμότητας, το ρόλο των οποίων παίζουν, εκτός από τα ίδια τα δομικά στοιχεία του κελύφους (δάπεδα και τοιχοποιίες), ειδικά διαμορφωμένοι χώροι γεμάτοι με υλικά που έχουν την ικανότητα να αποθηκεύουν μεγάλα ποσά θερμότητας (λίθοι, δοχεία νερού κ.ά.), τα οποία και αποδίδουν στο χώρο τη θερμότητα είτε εξαναγκασμένα (με χρήση ανεμιστήρων) όποτε αυτό κριθεί αναγκαίο, είτε με φυσικό τρόπο. Η ύπαρξη, το είδος και η έκταση της θερμικής αποθήκης εξαρτάται κυρίως από τα αναμενόμενα θερμικά οφέλη από τα παθητικά συστήματα, από τη χρήση των χώρων ή του κτιρίου γενικότερα (συνεχόμενη ή διακοπτόμενη λειτουργία) και βέβαια από την ένταση των καιρικών φαινομένων τη θερινή περίοδο (ακτινοβολία, θερμοκρασίες).

3.4.2.2 Μέτρα που αφορούν στη θερινή περίοδο

Για την αποφυγή των υπερθερμάνσεων την περίοδο του καλοκαιριού, από τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα που θα μπορούσε να προβλέψει κανείς ή και να ενισχύσει κατά το δυνατό περισσότερο αφορούν:

1. στη βελτίωση των μικροκλιματικών συνθηκών με την κατάλληλη φύτευση για σκίαση και εξατμιστικό δροσισμό, στην επιλογή επιστρώσεων με υλικά μεγάλης ανακλαστικότητας, καθώς και στην πρόβλεψη υδάτινων επιφανειών για ενίσχυση και πάλι του εξατμιστικού δροσισμού.
2. στην επιλογή των κατάλληλων ηλιοπροστατευτικών διατάξεων ανάλογα με τον προσανατολισμό των όψεων (οριζόντιες διατάξεις στο Νότο, κατακόρυφες στην Ανατολή και Δύση με σωστή κλίση σε σχέση με την πορεία των ηλιακών ακτίνων), έτσι ώστε να απομακρυνθεί η ηλιακή ακτινοβολία από το περιβάλλον του κτιρίου. Για τον ίδιο σκοπό θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ειδικοί κρύσταλλοι στα παράθυρα και τις πόρτες, οι οποίοι να μειώνουν κυρίως τη διαπερατότητα της ηλιακής ακτινοβολίας μέσω των ευαίσθητων διαφανών στοιχείων (ανακλαστικοί, απορροφητικοί ή χαμηλής εκπομπής υαλοπίνακες).

3. στην επιδίωξη διαμπερούς αερισμού των χώρων και κυρίως στην πρόβλεψη ή ενίσχυση του νυχτερινού αερισμού τους για την αποφόρτιση των δομικών στοιχείων από τη θερμότητα που συσσωρεύεται κατά τις ώρες αιχμής. Ιδίως για μεσογειακά κλίματα, όπου παρατηρούνται μεγάλες θερμοκρασιακές διαφορές μεταξύ ημέρας και νύχτας, το τελευταίο θεωρείται αναγκαίο για το φυσικό δροσισμό των κτιρίων.

Αν το μέτρο αυτό δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από τα υπάρχοντα ανοίγματα στις όψεις του κτιρίου, τότε η χρήση ανοιγμάτων στην οροφή του κτιρίου, ή η κατασκευή ηλιακής καμινάδας για την επιτάχυνση απαγωγής του θερμού αέρα από το κτίριο, ή ανεμόπυργου για την εξαναγκασμένη κίνηση του αέρα, θα αποτελούσαν μερικές από τις δοκιμασμένες στην πράξη αποτελεσματικές τεχνικές.

4. στη χρήση υλικών με μεγάλη θερμοχωρητικότητα. Το μέτρο αυτό συνεπάγεται, όπως ήδη αναφέρθηκε, τη χρονική καθυστέρηση μετάδοσης της θερμότητας στους εσωτερικούς χώρους, σε ώρες που μπορεί να υπολογιστούν, έτσι ώστε να συμπίπτουν με τη μείωση των εξωτερικών θερμοκρασιών τις βραδινές ώρες. Αν το παραπάνω συνδυαστεί και με το νυχτερινό αερισμό των χώρων, τότε πράγματι επιτυγχάνεται και ο δροσισμός των χώρων με φυσικό τρόπο,
5. στην κατασκευή ανοιχτόχρωμων επιχρισμάτων, για την ελαχιστοποίηση της ηλιακής ακτινοβολίας που απορροφάται και τη μεγιστοποίηση της ανακλώμενης,
6. στην ενίσχυση του φυσικού φωτισμού των χώρων, ώστε να περιοριστεί η χρήση του τεχνητού φωτισμού και συνεπώς να περιοριστούν τα εσωτερικά θερμικά φορτία. Στην ίδια κατεύθυνση συμβάλλει και η χρήση ηλεκτρικών και φωτιστικών στοιχείων υψηλής απόδοσης.

Σε ποιον τομέα θα αποφασίσει ο μελετητής να δώσει μεγαλύτερο βάρος, σε μέτρα για τη χειμερινή ή καλοκαιρινή περίοδο, εξαρτάται προφανώς από τα κλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής και φυσικά από τη χρήση του κτιρίου. Γενικά όμως θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς το κτίριο οφείλει να συμπεριφέρεται ορθά και στις δύο περιόδους.

Βέβαια μεγάλη παράλειψη θα ήταν αν δεν αναφερόταν κανείς και στα μέτρα που θα έπρεπε να παρθούν για τη βελτίωση του φυσικού φωτισμού των εσωτερικών χώρων και συνεπώς για την περιστολή των καταναλώσεων και στον τομέα του τεχνητού φωτισμού. Γενικά επισημαίνεται ότι σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό, κανείς θα έπρεπε να ασχοληθεί σοβαρά και με τα τρία θέματα, δηλαδή την παθητική θέρμανση, το φυσικό δροσισμό και φωτισμό των κτιρίων, έτσι ώστε και η

κατανάλωση ενέργειας να περιοριστεί και η ποιότητα ζωής στους εσωτερικούς χώρους να βελτιωθεί μέσα από ένα περιβάλλον που θα θερμαίνεται, θα ψύχεται και θα φωτίζεται με φυσικό κατά το δυνατό τρόπο. Και για τους τρεις βασικούς τομείς ο μελετητής θα όφειλε να ελέγξει τις προτάσεις του και υπολογιστικά, έτσι ώστε να αποφευχθούν λάθη ή παραλείψεις που θα απομάκρυναν το κτίριο από το βασικό του στόχο, δηλαδή της ένταξής του στην κατηγορία των κτιρίων "χαμηλής κατανάλωσης ενέργεια".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ & ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΓΙΑ ΤΙΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΕΣΤΙΑΣΗΣ

4.1. Προδιαγραφές Βασικού Εξοπλισμού – Βασικές Αρχές Σχεδιασμού

Οι καρέκλες, τα τραπέζια, τα κρεβάτια είναι από τα πλέον εύχρηστα έπιπλα, που στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιούνται σε ταβέρνες, εστιατόρια, παραδοσιακά καφενεία και γενικότερα σε χώρους εστίασης. Τα έπιπλα αυτά είναι ξύλινα και αποτελούν το βασικό εξοπλισμό των επιχειρήσεων εστίασης.

Η αξία του ξύλινου επίπλου διατηρείται σε πολλές χρήσεις, και μεγαλώνει σταθερά με την χρησιμοποίηση του στην παραγωγή νέων προϊόντων για την ικανοποίηση των αυξανόμενων αναγκών του ανθρώπου.

Στη συνέχεια επιχειρείται μια πρώτη προσέγγιση καθιέρωσης γενικών αρχών και κριτηρίων για τη θέσπιση προδιαγραφών ποιότητας, για τα πλέον εύχρηστα είδη επίπλων, που είναι οι καρέκλες, τα τραπέζια, τα τραπεζάκια, τα σκαμπό, οι πολυθρόνες, οι καναπέδες, τα ντουλάπια, και γενικά τα βασικά έπιπλα που χρησιμοποιούνται σε εσωτερικούς και εξωτερικούς χώρους εστιατορίων, παραδοσιακών καφενείων, κλπ, στην περιοχή παρέμβασης της Αναπτυξιακής Εταιρίας Αιτωλικής Α.Ε. Ειδικότερα:

4.1.1. Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων

Τραπέζια

- Τραπέζια πρωινού
- Τραπέζια καφετέριας
- Τραπέζια ταβέρνας
- Τραπέζια σαλονιού
- Τραπέζια δωματίου
- Πάγκος μπαρ – Πάγκος ρεσεψιόν

Καθίσματα

- Καθίσματα πρωινού
- Καθίσματα καφετέριας
- Καθίσματα ταβέρνας
- Καθίσματα σαλονιού
- Καναπέδες σαλονιού

Πολυθρόνες σαλονιού
Καθίσματα δωματίου
Σκαμπό μπαρ
Ειδικά καθίσματα
Κρεβάτια - συνοδευτικά
Κρεβάτι μονόκλινο
Κρεβάτι δίκλινο
Κρεβάτι παιδικό
Κομοδίνο
Σαλόνι δωματίου
Γραφείο δωματίου
Κλινοσκεπάσματα
Κουρτίνες
Ειδικές διαρρυθμίσεις εσωτερικών χώρων
Διαρρύθμιση σαλονιού
Διαρρύθμιση χώρου τζακιού
Διαρρύθμιση μπαρ
Φωτισμός
Εικαστικές προσεγγίσεις
Επικάλυψη τοίχων
Φωτογραφικό υλικό
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

4.1.2. Εξοπλισμός Εξωτερικών Χώρων

Τραπέζια

Τραπέζια πρωινού
Τραπέζια καφετέριας
Τραπέζια ταβέρνας
Τραπέζια σαλονιού
Πάγκος μπαρ

Καθίσματα

Καθίσματα πρωινού

Καθίσματα καφετέριας
Καθίσματα ταβέρνας
Καθίσματα σαλονιού
Καναπέδες σαλονιού
Πολυθρόνες σαλονιού
Σκαμπό μπαρ
Ειδικά καθίσματα

Ειδικές διαρρυθμίσεις εξωτερικών χώρων

Πλακοστρώσεις
Μαντρότοιχοι
Σκέπαστρα
Πέργκολες
Διαρρύθμιση χώρων θέασης
Διαρρύθμιση χώρου barbeque
Διαρρύθμιση μπαρ
Εξωτερικό φωτισμός
Ειδικοί πάγκοι

Εικαστικές προσεγγίσεις εξωτερικών χώρων

Επικάλυψη τοίχων
Ταμπέλες – Πινακίδες
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

4.1.3. Επικαλύψεις Εξοπλισμού

Τραπεζομάντιλα εσωτερικού χώρου
Τραπεζομάντιλα εξωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου

4.1.4. Επιτρεπόμενα υλικά

Τα υλικά που επιτρέπονται για τα έπιπλα αυτά είναι:

- ➔ Ξύλο μασίφ από πεύκο, οξυά, δρυ, καστανιά, δεσποτάκι (φράξο). Τα είδη αυτά των ξύλων, παράγονται στα δάση της Πίνδου, και κυρίως το πεύκο (η

μαύρη πεύκη, και το ρόμπολο), και η οξυά. Επιτρέπονται επίσης ξύλα που φύονται στην Ελλάδα, ακόμη και εάν εισάγονται και ανήκουν στα ακριβά και καλής ποιότητας, όπως καρυδιά, ακακία, οστρυά, κελεμπέκι, όρεγκονπαϊν, πίτσαπαϊν, δεσποτάκι.

- ➔ Από τα συγκολλημένα προϊόντα του ξύλου επιτρέπονται:
 - A.** το κόντρα πλακέ (αντικολλητά), με επένδυση από καπλαμά οξυάς, πεύκου, δρυός, δεσποτάκι, σημύδας και
 - B.** το σύνθετο ή επικολλητό ξύλο από συγκολλημένα επιμέρους στοιχεία ξύλου πεύκης, ελάτης, οξυάς, δρυός καστανιάς, φράξου, σε μορφή, είτε πριστής ξυλείας ή επικολλητής ξυλοπλάκας.
- ➔ Φυσικό μάρμαρο και πλάκα από πετρώματα της περιοχής της Πίνδου, για το πάνω μέρος των τραπεζιών, με σκελετό από μασίφ σφυρήλατο σίδηρο.
- ➔ Μασίφ σφυρήλατος σίδηρος για σκελετά τραπεζιών ή καρεκλών σε συνδυασμό με ξύλο από τα είδη που αναφέρθηκαν παραπάνω.
- ➔ Η κλασική ψάθα για καρέκλες, καρεκλοπολυθρόνες, διάφορα σκαμπό, είναι ενδεικνυόμενο παραδοσιακό υλικό.
- ➔ Ειδικότερα στα έπιπλα ταπετσαρίας όπως καρέκλες, πολυθρόνες, καναπέδες κ.α. επιτρέπονται όλα τα υλικά της κλασσικής ταπετσαρίας όπως: φάσες, λινάτσα, τζίβα, βάτα, βαμβάκι, μεταξοβάμβακο, πούπουλα, κάμποτο, σπάγκο, σουστες, ελαστικός κοκκοφοίνικας, φυσικό ελαστικό καουτσούκ, διάφορα γνήσια υφαντά μάλινα, βαμβακερά, λινά υφάσματα ταπετσαρίας.
- ➔ Για το φινίρισμα των επίπλων επιτρέπονται οικολογικά υλικά όπως λινέλαιο, τήκοϊλ, και υδατοδιαλυτά βερνίκια σε ματ σύνθεση. Τα υδατοδιαλυτά βερνίκια πρέπει να επιβάλλονται ως οικολογικά μη περιέχοντα διαλύτες που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα σε μεγάλο βαθμό (περιεκτικότητα συνήθων βερνικιών σε οργανικούς διαλύτες είναι της τάξεως του 60-70%)

4.1.5. Μη επιτρεπόμενα υλικά

Τα βασικότερα μη επιτρεπόμενα υλικά είναι:

- ✗ Κάθε είδους μορισσανίδα ή ινοσανίδα (μονωτική ή MDF ή HDF) γυμνή ή επενδεδιμένη με μελαμίνη ή καπλαμά, ή χαρτομελαμίνη, επίσης MDF, HDF, HPL, όταν χρησιμοποιούνται σε εμφανή σημεία επίπλων και ξυλουργικών κατασκευών.
- ✗ Τροπικά ξύλα κάθε είδους επίσης μαόνι, τικ, ιρόκο, μεράντι, αγιούζ, κλπ. Τα οποία είναι πολύ κοινά στην ελληνικά αγορά.

- ✘ Πολυμερή διαφόρων τύπων, γνωστά ως πλαστικά, επίσης PVC, PP, ABS, καθώς και κάθε είδος συνθετικό υλικό.
- ✘ Αλουμίνιο ή μεταλλικά στοιχεία στραντζαριστά.
- ✘ Γυαλιστερά βερνίκια οργανικού διαλύτη.
- ✘ Συντηρητικά ξύλου με σύνθεση πενταχλωροφαινόλης, φωσφίνης, αλάτων χρωμίου – χαλκού – αρσενικού (CCA), χρωμίου – χαλκού – βορίου (CCB).
- ✘ Να αποφεύγονται επίσης τα έπιπλα μπαμπού τροπικής προέλευσης.

4.1.6. Υλικά Ενημέρωσης - Πληροφόρησης

Φάκελος ενημέρωσης – πληροφόρηση

Ειδικός φάκελος που θα περιλαμβάνει :

- ☞ Prospects του καταστήματος
- ☞ Τυποποιημένα ερωτηματολόγια για παράπονα και υποδείξεις – προτάσεις (ενιαίο για όλα τα μέλη του Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο για το περιεχόμενο, υποχρεώσεις, δεσμεύσεις και δικαιώματα του Τ.Σ.Π. και των καταναλωτών (ενιαίο για το Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο με τον κατάλογο των επιχειρήσεων, που είναι ενταγμένες στο Τ.Σ.Π. και χάρτης της περιοχής, όπου σημειώνεται η θέση των επιχειρήσεων
- ☞ Έντυπο πληροφόρησης για το ΣΗΜΑ
- ☞ Μία αναμνηστική κάρτα – φωτογραφία της περιοχής

Κατάλογοι παρεχομένων προϊόντων ή υπηρεσιών

α) Επιτραπέζιοι κατάλογοι

Ειδικά σχεδιασμένος τύπος καταλόγου, ενιαίος για όλο το Τ.Σ.Π. Εσωτερικά ο κατάλογος έχει διαφορετικού τύπου σελίδες ανάλογα με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που εμπορεύεται το κατάστημα.

β) Κατάλογοι εξωτερικού χώρου

Ειδικά σχεδιασμένο ταμπλό ενιαίας δομής για όλο το Τ.Σ.Π. Το ταμπλό κατασκευάζεται από ξύλο και διαθέτει ειδικό εξοπλισμό για τοποθέτηση των σπασιαλιτέ της ημέρας.

Πινακίδες

α) Ανακοινώσεων και σημείο πώλησης εντύπων

Ειδικά σχεδιασμένη πινακίδα ανακοινώσεων τοίχου και ειδικό πάγκο, όπου θα τοποθετούνται έντυπα της περιοχής (τουριστικοί οδηγοί – κάρτες – βιβλία – περιοδικά – κλπ).

B) Επιχείρησης

Ειδική πινακίδα που αναφέρει το όνομα τα επιχείρησης και το Τ.Σ.Π. στο οποίο ανήκει.

4.1.7. Κουτί παραπόνων :

Ξύλινη πινακίδα για ανακοινώσεις και ενσωματωμένο ξύλινο κουτί παραπόνων

Το κουτί συνοδεύεται από θήκη η οποία περιέχει ερωτηματολόγιο (κοινό για όλες τις επιχειρήσεις του Τ.Σ.Π.), στυλό και πινακίδα παρότρυνσης για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους πελάτες.

Τα ερωτηματολόγια θα αναφέρονται στην συγκεκριμένη επιχείρηση.

Εκλέγεται επιτροπή ελέγχου εφαρμογής για την εν λόγω δράση του ΤΣΠ.

Ο Πρόεδρος της επιτροπής και μόνο αυτός διαθέτει τα κλειδιά των κουτιών.

Τα ερωτηματολόγια θα συγκεντρώνονται από την επιτροπή κάθε 6 μήνες, θα αριθμούνται κατά επιχείρηση, θα κωδικοποιούνται και θα επεξεργάζονται από στελέχη της ΑΙΤΩΛΙΚΗΣ Α.Ε. η οποία και θα συντάσσει έκθεση αξιολόγησης. Μετά θα επιστρέφονται στις επιχειρήσεις και θα καταχωρούνται σε βιβλίο που θα εκτίθεται δημοσίως.

Με βάση τις παρατηρήσεις και τα διατυπωμένα παράπονα τα μέλη του ΤΣΠ λαμβάνουν αποφάσεις για την επίλυση των προβλημάτων.

4.2. Αρχιτεκτονική Χώρων

Μετά από σχετική ερευνά που πραγματοποιήθηκε στην περιοχή της Ορεινής Ναυπακτίας συμπεραίνεται, ότι οι περισσότεροι οικισμοί χωροθετούνται σε κεκλιμένο έδαφος (σε πολλές περιπτώσεις με μεγάλες κλίσεις), αναπτύχθηκαν ελεύθερα, δυναμικά και απρογραμματίστα. Χαρακτηριστικό είναι η αραιή δόμηση μεταβαλλόμενης πυκνότητας με μεγάλους ακάλυπτους χώρους χωρίς σαφή όρια. Μεγαλύτερη συγκέντρωση παρατηρείται στο κέντρο των οικισμών ενώ τα κτίσματα αραιώνουν προς τα όρια των οικισμών.

Η έντονη κλίση του εδάφους δίνει αμφιθεατρική διάταξη στα σπίτια και στα πλατώματα. Οι όγκοι είναι ξεκάθαροι και ευδιάκριτοι με δυνατότητα οπτικής επικοινωνίας και καλύτερης αντίληψης του χώρου.

Στην περιοχή κυριαρχεί ο τύπος του πλατυμέτωπου σπιτιού με την κύρια είσοδο στη μεγάλη του πλευρά και είναι στραμμένος προς το νότο. Ιδιαίτερη εντύπωση προσδίδουν οι βοηθητικοί χώροι, οι απαραίτητοι για τη ζωή και της δραστηριότητες της αγροτικής οικογένειας, που στεγάζονται σε προσκτίσματα στον περίβολο των σπιτιών.

Κατά μήκος του κεντρικού άξονα κυριαρχούν οι διώροφοι όγκοι με τα μεγάλα, αναλογικά με την επιφάνεια της όψης ανοίγματα και την έντονη συμμετρία. Η συμμετρία αυτή υπερτονίζει με την ρυθμική παράθεση γωνιόλιθων, υπέρυθρων και άλλων διακοσμητικών στοιχείων, που μαρτυρούν νεοκλασικές επιρροές.

Ειδικότερα παρατηρήθηκαν:

ΧΩΡΙΑΤΙΚΑ ΣΠΙΤΙΑ

- Σπίτια λιτά (κτηνοτροφών)
- Τα έπιπλα είναι χαμηλά με απλές ευθείες γραμμές από μασιφ ξύλο.
- Δεν είναι ταπετσαρισμένα
- Σημαντικό ρόλο είχε η υφαντουργία στη δημιουργία χαλιών, καλυμμάτων και μαξιλαριών

ΑΡΧΟΝΤΙΚΑ

- Με την ανάπτυξη του εμπορίου και τη βελτίωση της οικονομίας, τα χωριάτικα σπίτια εξελίχθηκαν στα μετέπειτα αρχοντικά.
- Υπάρχουν όμως ακόμα πολλά στοιχεία των απλών χωριάτικων κατοικιών, όπως είναι ο χαμηλός *σοφράς* για το ζύμωμα του ψωμιού και ο χαρακτηριστικός *οντάς*, που η καλύτερη διακόσμηση του ήταν ενδεικτική του πλούτου και της ευημερίας του νοικοκυριού.
- Επίσης λόγω του κεκλιμένου εδάφους πολλά σπίτια είναι ημισόγεια με έναν όροφο.

Εδώ θα πρέπει να υπογραμμιστεί η παρουσία και άλλων τεχνών που υπήρξαν καθοριστικές στη διαμόρφωση του ύφους της περιοχής. Οι πιο σημαντικές από αυτές είναι:

Υφαντουργία. Τα υφαντά, όπως προαναφέρθηκε, χρησιμοποιήθηκαν αντί ταπετσαρίας στα έπιπλα και σαν καλύμματα στους τοίχους για λόγους θερμομόνωσης και για διακοσμητικούς λόγους.

Μεταλλοτεχνία. Το μέταλλο χρησιμοποιήθηκε ως συνδετικό υλικό στα έπιπλα και στην κατασκευή οικιακών σκευών. Τον 20^ο αιώνα κατασκευάστηκαν κάγκελα για τα παράθυρα και τα μπαλκόνια, αντικαθιστώντας τα ξύλινα.

Ξυλογλυπτική. Η μορφή των επίπλων και η θεματολογία της ξυλογλυπτικής δημιουργεί πραγματικά κομψοτεχνήματα.

4.2.1. Επικάλυψη : *κατά προτίμηση πλακοσκεπή ή κεραμοσκεπή.*

Ο τύπος της στέγης που κυριαρχεί είναι η τετράριχτη στέγη, στηριγμένη σε απλά ζευκτά. Για επικάλυψη στα παλιότερα σπίτια χρησιμοποιούσαν σχιστολιθικές πλάκες. Αργότερα επεκτάθηκε και καθιερώθηκε η χρήση των κεραμιδιών και του τσίγκου. Εσωτερικά η στέγη καλύπτεται με οροφή από σανίδες. Προτείνεται:

- α)** στέγη μονόριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- β)** στέγη δίριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- γ)** στέγη τετράριχτη κυρίαρχη

4.2.2. Όψεις : *στοιχεία αρχιτεκτονικής σύνθεσης των όψεων σύμφωνα με τις παραδόσεις.*

- α)** από πέτρα κτιστή σε όλες τις όψεις
- β)** από πέτρα το ισόγειο – σοβάς ο όροφος
- γ)** από σοβά όλο το κτίριο ή τμήμα

4.2.3. Εξώστες : *Απαγορεύονται οι περιμετρικοί εξώστες – οι εξώστες κατά μήκος όλης της όψης, επιτρέπονται μόνον όταν η όψη δεν είναι σε ένα επίπεδο. Η κάλυψη του ανοικτού εξώστη γίνεται είτε με δίριχτη στέγη είτε με μονόριχτη συνέχεια της στέγης του κτιρίου είτε με τρίριχτη συνέχεια της στέγης.*

Η μορφή των μπαλκονιών που παρατηρήθηκαν στην περιοχή μελέτης είναι τα ξύλινα με μήκος προβόλου λίγο μεγαλύτερο από 1,50μ. στα νεοκλασικά σπίτια τα μπαλκόνια έχουν σιδερένια κάγκελα με διακοσμητικά στοιχεία. Η παρουσία των μπαλκονιών έχει καθαρά διακοσμητικά αξία και χρησιμοποιούνται πολύ λίγο. Προτείνεται:

- α)** ανοικτός ακάλυπτος (πέργκολα)
- β)** ανοικτός καλυμμένος
- γ)** κλειστός από τις τρεις πλευρές (ημι-υπαίθριος)
- δ)** στοά – χαγιάτι

4.2.4. Στηθαία :

- α)** εξωστών – κιγκλιδώματα από ξύλο και σίδηρο σε συνδυασμό ή από το κάθε ένα χωριστά.
- β)** εξωτερική σκάλα – συνδυασμός σοβάς – πέτρας – ξύλου – σιδήρου ή από το κάθε ένα χωριστά.

4.2.5. Ανοιγματα :

Η κυρία είσοδος στα περισσότερα από τα σπίτια, βρίσκεται στη μέση του νότιου τοίχου, συνήθως είναι μονή ξύλινη καρφωτή ή ταμπλαδωτή. Προτείνεται:

- α)** οριζόντιο πρέκι – πέτρα – ξύλο – σίδηρο
- β)** ημικυκλικό – τοξωτό πρέκι από πέτρα

4.2.6. Κουφώματα :

Η κυρία είσοδος στα περισσότερα από τα σπίτια, είναι μονή ξύλινη καρφωτή ή ταμπλαδωτή. Συγκρατείται στη θέση της με σιδερένια στηρίγματα, τους ρεζέδες που καρφώνονται πάνω στο όρθιο πορτόξυλο (μπόι) και με το πλατύ τμήμα της πάνω στα σανίδια της πόρτας. Τα παράθυρα είναι ξύλινα με εξώφυλλά που ασφαλίζουν με σιδερένιους σύρτες. Προτείνεται:

- α)** ξύλινα ταμπλαδωτά, καρφωτά, με καΐτια, με φεγγίτη
- β)** μεταλλικά στοιχεία όχι αλουμίνιο.

Αναλογία παραθύρων $1 + 1,5 : 2 = 1,75$

4.2.7. Άλλα Αρχιτεκτονικά Στοιχεία Τοπικού Ενδιαφέροντος : Σε αρμονία με αρχιτεκτονικά στοιχεία της περιοχής επιτρέπονται :

- α)** γείσα
- β)** κορνιζώματα
- γ)** παραστάδες
- δ)** φουρούσια
- ε)** αετώματα
- στ)** καμινάδες

4.2.8. Περίφραξη :

Στα περισσότερα σπίτια παρατηρήθηκε μεγάλη αυλή στη νότια κυρίως πλευρά τους. Ο ανοιχτός χώρος έχει χαμηλό περιτοίχισμα. Η αυλόπορτα είναι συνήθως χαμηλή ξύλινη ή σιδερένια και τοποθετείται σ' ένα άνοιγμα της ξερολιθοδομής του αυλόγηρου. Προτείνεται:

- α)** μανδρότοιχος χαμηλός – συνδυασμός πέτρας – ξύλου – σιδήρου.
(χαρακτηριστικός περιοχής)
- β)** μανδρότοιχος ξύλινος ή μεταλλικός

4.2.9. Χρησιμοποιούμενα Υλικά :

Το υλικό που κυριαρχεί και είναι χτισμένα όλα τα παλιά σπίτια της περιοχής μελέτης είναι συνήθως ο πλακώδης ασβεστόλιθος που εξορυσσόταν από νταμάρια της περιοχής. Γινόταν διαλογή των μεγάλων σε σχήμα κύβου ή ορθογωνίου πετρών οι οποίες χρησιμοποιούνταν για αγκωνάρια αφού πρώτα διαμορφώνονταν κατάλληλα από τους μαστόρους (πελέκημα). Οι εξωτερικοί τοίχοι έχουν πάχους 65εκ γεγονός που εξασφαλίζει καλές συνθήκες διαβίωσης και την περίοδο του χειμώνα αλλά και την περίοδο του καλοκαιριού. Εσωτερικά οι τοίχοι δεν σοβατίζονταν. Αργότερα και ιδιαίτερα στα αρχοντικά γίνεται επίχριση με σοβά.

Επίσης, το ξύλο από έλατο, χρησιμοποιούταν ως απαραίτητο δομικό στοιχείο σε όλες τις κατασκευές (ξυλοδεσιές, δοκάρια, πάτερα, μαχιάδες, ψαλλίδια, σανίδια). Τέλος στα παλιότερα σπίτια για επικάλυψη της στέγης χρησιμοποιούσαν σχιστολιθικές πλάκες. Αργότερα όμως αντικαταστάθηκαν από κεραμίδια και τσιγκούς. Για την κατασκευή χώρων εστίασης χρηματοδοτούμενων από την Κοινοτική Πρωτοβουλία Leader+, στην περιοχή παρέμβασης της Ο.Τ.Δ. ΑΙΤΩΛΙΑΣ προτείνονται τα παρακάτω δομικά υλικά:

- α)** πέτρα
- β)** σοβάς – κονίαμα
- γ)** ξύλο – τούβλο
- δ)** πλάκες πέτρινες
- στ)** κεραμίδια βυζαντινά
- ε)** κεραμίδια Γαλλικά – Ρωμαϊκά
- ζ)** σίδηρος
- η)** χώμα

4.2.10. Πατώματα – Ταβάνια :

Τα πατώματα στις και τα κουφώματα πρέπει να ακολουθούν στις κανόνες των παραδοσιακών ξύλινων κατασκευών. Τα παραδοσιακά πατώματα έχουν πολύ συγκεκριμένα κλασσικά σχέδια και μεθόδους κατασκευής. Συνήθως είναι λωρίδες μεγάλου μήκους και μεγάλου φάρδους (από 16 έως 18 εκ.) με σύνδεση ραμποτέ ή απλή πατούρα στις πλευρές. Η τοποθέτηση στις γίνεται με κρυφό κάρφωμα επάνω σε καδρόνια τα οποία στερεώνονται στο πάτωμα. Τα πιο συνηθισμένα παραδοσιακά πατώματα που απαντώνται στην περιοχή μελέτης, γίνονται από ξυλεία μαύρης πεύκης, λευκόδερμου πεύκης (ρόμπολο), δρυός, καστανιάς. Λιγότερο χρησιμοποιείται η ακακία.

Καλό είναι να αποφεύγονται τα γυαλιστερά βερνίκια για την τελική επίστρωση των παραδοσιακών πατωμάτων.

Τα ταβάνια παραδοσιακών κτιρίων γίνονται από μακριές και φαρδιές λωρίδες ξύλου μαύρης πεύκης, ρόμπολο και ελάτης. Στις πλευρικές συνδέσεις με απλή πατούρα τοποθετούνται οροφοπήχεις. Σκόπιμο είναι να αποφεύγονται οι λεπτές σανίδες ραμποτέ με σχέδια κατά μήκος.

4.2.11. Λοιπές Κατασκευές :

Στην κατηγορία αυτή, υπάγονται ειδικές ξύλινες κατασκευές εσωτερικού ή εξωτερικού χώρου. Για τις εσωτερικές κατασκευές μπορεί να είναι εκτός από τραπέζια, καρέκλες, πολυθρόνες, ειδικοί καθιστικοί πάγκοι, πέργκολες, περιφράξεις, κιόσκια, ορθοστάτες φωτισμού, επενδύσεις τοίχου.

Για τις κατασκευές αυτές τηρείται το παραδοσιακό, απλό και λειτουργικό ύφος που διακρίνει γενικά τις παραδοσιακές κατασκευές. Οι πρώτες ύλες ξύλου είναι πεύκη, δρυς, καστανιά, που μπορεί ωστόσο να συνδυάζονται με άλλα παραδοσιακά υλικά όπως χτιστή πέτρα, μασίφ σίδηρο, βυζαντινά κεραμίδια για στέγες κτλ.

Σε κάθε περίπτωση η αρχιτεκτονική σύνθεση θα πρέπει απαραίτητα να εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική αισθητική της περιοχής

4.3. Παρεχόμενες Υπηρεσίες από τις Υποδομές Διανυκτέρευσης

4.3.1. Υπηρεσίες Χώρου Εστίασης

4.3.1.1. Επαγγελματικά προσόντα

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες εστιατορίου πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

4.3.1.2. Απαιτήσεις για τον κύριο χώρο εστίασης

Ο χώρος εστίασης που διατίθεται για γεύμα και δείπνο πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένος, άνετος και φωτεινός. Η επίπλωση θα πρέπει να είναι καλαισθητή και σε καλή κατάσταση. Επιπλέον να είναι σε αρμονία με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική αρχιτεκτονική. Συνιστάται η συνεργασία με διακοσμητή.

Τα τραπέζια πρέπει να είναι στρωμένα με σωστό και ομοιόμορφο τρόπο. Προτείνονται καρέκλες ξύλινες με ή χωρίς φυσική ψάθα και τραπέζια από ξύλο ανάλογου χρώματος. Προτείνεται να υπάρχει βάζο με λουλούδια της περιοχής σε κάθε τραπέζι. Όταν υπάρχει μουσική πρέπει να είναι διακριτική.

Τα τραπεζομάντιλα και οι πετσέτες να είναι καλαισθητά καθαρά και σε καλή κατάσταση. Προτείνονται υφάσματα λινά ή βαμβακερά, ανοιχτού χρώματος.

Τα σερβίτσια θα πρέπει να είναι καθαρά και καλής ποιότητας. Μπορεί να είναι κεραμικά ή από πορσελάνη. Τα ποτήρια μπορεί να είναι κολονάτα, ανάλογα με το ποτό που σερβίρεται.

4.3.1.3. Υποδοχή επισκεπτών στο χώρο εστίασης

Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών, θα πρέπει να υπάρχει επαρκής πληροφόρηση για το πλήρες ωράριο της επιχείρησης όπως επίσης κι ένα άτομο που να απαντά στις τηλεφωνικές κλήσεις και να πραγματοποιεί τις κρατήσεις κατά την περίοδο της λειτουργίας της επιχείρησης. Επιπλέον οι ώρες και η περίοδος λειτουργίας πρέπει να είναι αναρτημένες στην είσοδο της επιχείρησης, έτσι ώστε να είναι εύκολα διακριτές.

Εκτός της περιόδου λειτουργίας, η τηλεφωνική επικοινωνία πρέπει να εξασφαλίζεται τουλάχιστον με ένα αυτόματο τηλεφωνητή που να αναφέρει την ονομασία της επιχείρησης, τις περιόδους λειτουργίας, καθώς και οποιαδήποτε πρόσθετη πληροφόρηση σχετική με την επιχείρηση.

Το προσωπικό που εργάζεται σε επιχειρήσεις εστίασης θα πρέπει να γνωρίζει μία ξένη γλώσσα, έτσι ώστε να γίνεται πιο εύκολη η διαδικασία υποδοχής και εξυπηρέτησης των αλλοδαπών πελατών.

Η επιχείρηση θα πρέπει να διαθέτει κατάλληλα διαμορφωμένο χώρο για την αναμονή των πελατών, στην περίπτωση που ο κυρίως χώρος εστίασης είναι ιδιαίτερα φορτωμένος. Ο χώρος αυτός πρέπει να είναι διακοσμημένος σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική. Στο χώρο αυτό θα πρέπει να υπάρχουν έντυπα μεταφρασμένα και στα αγγλικά, τα οποία και θα δίνουν πληροφορίες σχετικά με την περιοχή, τα αξιοθέατα, την παραδοσιακή κουζίνα, ειδικές τουριστικές

διαδρομές κλπ. Το έντυπο αυτό υλικό πρέπει να είναι ενημερωμένο και να διατίθεται στους πελάτες.

Μπορεί να προβλεφθεί ειδικός χώρος – διαμορφωμένη προθήκη, για την έκθεση στο κοινό τοπικών παραδοσιακών προϊόντων. Επιπλέον μπορεί να υπάρχουν προϊόντα χειροτεχνίας όπως κηροπλαστικής, αγγειοπλαστικής, τα οποία θα συνοδεύονται από έντυπο μεταφρασμένο και στα αγγλικά και θα δίνουν πληροφορίες για τον παραγωγό, τους τρόπους παραγωγής & διάθεσης, κλπ.

Ως χειρονομία καλής φιλοξενίας προτείνεται να προσφέρεται στους πελάτες ένα τοπικό aperitif, ή ένα μικρό ορεκτικό. Πρέπει να λαμβάνεται φροντίδα για την άμεση εξυπηρέτηση του πελάτη, ώστε το γεύμα να είναι ευχάριστο και να προβάλλεται /αναδεικνύεται η τοπική φιλοξενία.

4.3.1.4. Ειδικές προϋποθέσεις για τα εδέσματα

Ο κατάλογος (menu) θα πρέπει να είναι αναρτημένος στον εξωτερικό χώρο της επιχείρησης σε προστατευτικό πλαίσιο. Στον κατάλογο πρέπει να φαίνονται τα τοπικά παραδοσιακά εδέσματα, τοπικά ποτά, καθώς και προτάσεις του chef.

Οι βιτρίνες όπου εκτίθενται οι πρώτες ύλες και τα έτοιμα φαγητά πρέπει να είναι σε αισθητική αρμονία με τον υπόλοιπο χώρο. Η βιτρίνα πρώτων υλών και των νωπών προϊόντων πρέπει να είναι διαφορετική από αυτή των έτοιμων.

Οι πρώτες ύλες που χρησιμοποιούνται για την παρασκευή των πιάτων όπως ελαιόλαδο, κρέας, τυρί, αλλαντικά, λαχανικά να προέρχονται κατά κύριο λόγο από την περιοχή. Εάν αυτό δεν είναι δυνατό, να προέρχονται από την περιφέρεια και κοντινές περιοχές. Απαραίτητη προϋπόθεση είναι η διαβεβαίωση του παραγωγού ότι τα προϊόντα του είναι ασφαλή και η παραγωγή τους έγινε σύμφωνα με τους κανόνες υγιεινής και ασφάλειας.

Τα βιολογικά προϊόντα όταν υπάρχουν στον κατάλογο, πρέπει να είναι πιστοποιημένα και να αναφέρονται.

Στα ζεστά και κρύα πιάτα πρέπει να χρησιμοποιείται καλής ποιότητας παρθένο ελαιόλαδο. Στο κουβέρ πρέπει να συμμετέχουν τοπικά προϊόντα όπως πάστα ελιάς, ή τοπικό ορεκτικό.

Στα προσφερόμενα τυροκομικά προϊόντα πρέπει να υπάρχουν τοπικά τυριά, φέτα, κ.α.

Δεν πρέπει να προσφέρονται πατάτες προτηγανισμένες.

Η ελληνική σαλάτα πρέπει να είναι φρεσκοκομμένη και με άριστης ποιότητας παρθένο ελαιόλαδο. Επιπλέον στον κατάλογο να περιγράφονται τα λαχανικά που συμμετέχουν σε αυτή (λαχανικά, ελιές).

Τα αρτοσκευάσματα που προσφέρονται πρέπει να είναι καλής ποιότητας. Προτείνεται η παρασκευή ενός αρτοσκευάσματος να γίνεται από την ίδια την επιχείρηση.

Ο κατάλογος των ποτών πρέπει να περιλαμβάνει και τοπικά κρασιά εάν υπάρχουν με σύντομη περιγραφή των βασικών χαρακτηριστικών (προέλευση, χρονιά, ποικιλία).

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στην θερμοκρασία σερβιρίσματος και στο ποτήρι σερβιρίσματος (κολονάτο σε σχήμα τουλίπας)

Η φύλαξη των κρασιών, πρέπει να γίνεται σε χώρους με όσο το δυνατό πιο σταθερή θερμοκρασία, προφυλαγμένους από φως, οσμές, κραδασμούς. Ιδανικοί είναι οι χώροι με 14-16⁰ C και σχετική υγρασία 70-75%.

4.3.1.5. Ειδικές προδιαγραφές σερβιρίσματος

Οι θερμοκρασίες σερβιρίσματος για τα εδέσματα είναι οι παρακάτω:

- Θερμοκρασία ζεστών πιάτων όχι μικρότερη από 63⁰ C.
- Θερμοκρασία κρύων πιάτων να είναι μεταξύ 5-8⁰ C

Οι παραπάνω τιμές μπορεί να αποκλίνουν κατά +2⁰ C κατά το χρόνο προετοιμασίας και σερβιρίσματος του πιάτου, ή σε περίπτωση βλάβης στον εξοπλισμό προετοιμασίας

Σημειώνεται ότι δεν πρέπει να παραμένουν προϊόντα ευαλοίωτα (τυριά, θαλασσινά, κρεατοσκευάσματα, κ.α.) σε θερμοκρασία μεγαλύτερη από 5⁰ C για χρόνο μεγαλύτερο των τεσσάρων ωρών.

Οι θερμοκρασίες σερβιρίσματος για τα κρασιά είναι οι παρακάτω:

- 6-8⁰ C για τα γλυκά και αφρώδη.
- 8-12⁰ C για τα λευκά και ροζέ ξηρά.
- 10-14⁰ C για νέα φρουτώδη κόκκινα.
- 16-18⁰ C για ώριμα κόκκινα.

Επιπλέον πρέπει να δίνεται ιδιαίτερη σημασία στη διαδικασία και στον τρόπο σερβιρίσματος των εδεσμάτων. Συγκεκριμένα κατά την υποδοχή του πελάτη λαμβάνεται φροντίδα για την προσφορά ενός τοπικού απεριτίφ ή μικρού ορεκτικού ως καλωσόρισμα πριν το γεύμα. Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δίνεται στο χρόνο που μεσολαβεί για το σερβίρισμα, μεταξύ των γευμάτων. Συγκεκριμένα πρέπει να προσφέρονται πρώτα τα ορεκτικά μαζί με τα ποτά στη συνέχεια το κύριο πιάτο

να μεσολαβεί κατάλληλο χρονικό περιθώριο μεταξύ των παραπάνω, ώστε το γεύμα να είναι ευχάριστο και να αναδεικνύει τις ιδιαιτερότητες των εδεσμάτων που το αποτελούν.

Πάντα πρέπει να προτείνεται ένα τοπικό γλυκό ή ποτό μετά το τέλος του γεύματος, ή και η προσφορά ελληνικού καφέ.

4.3.1.6. Ειδικές προδιαγραφές για τους χώρους παρασκευής (κουζίνα)

Οι χώροι παρασκευής (κουζίνα) πρέπει να έχουν άψογη καθαριότητα. Συγκεκριμένα ο σχεδιασμός, η διαρρύθμιση, η κατασκευή και οι διαστάσεις των χώρων παρασκευής και αποθήκευσης τροφίμων πρέπει :

- Να επιτρέπουν τον κατάλληλο καθαρισμό ή / και απολύμανση.
- Να προστατεύουν από τη συσσώρευση ρύπων, την επαφή με τοξικά υλικά, την πτώση σωματιδίων μέσα στα τρόφιμα και το σχηματισμό υγρασίας ή ανεπιθύμητης μούχλας στις επιφάνειες
- Οι οροφές, ψευδοροφές και ό,τι είναι στερεωμένο σ' αυτές πρέπει να είναι σχεδιασμένες, κατασκευασμένες και επιστρωμένες έτσι ώστε να μην συσσωρεύονται ρύποι και να περιορίζεται η συμπύκνωση υδρατμών, η ανάπτυξη ανεπιθύμητης μούχλας και η απόπτωση σωματιδίων.
- Οι επιφάνειες των δαπέδων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται,
- Οι επιφάνειες των τοίχων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται. Πρέπει επίσης να είναι λείες μέχρι ύψους καταλλήλου (1,80μ) ή επιστρωμένες με πλακάκια.
- Τα παράθυρα και τα άλλα ανοίγματα πρέπει να σχεδιάζονται κατά τρόπο που να αποφεύγεται η συσσώρευση ρύπων. Εκείνα τα οποία ανοίγουν προς την ύπαιθρο πρέπει, να είναι εφοδιασμένα με δικτυωτά πλέγματα προστασίας από τα έντομα, τα οποία μπορούν να αφαιρεθούν εύκολα για να καθαριστούν. Όταν το άνοιγμα των παραθύρων μπορεί να προκαλέσει μόλυνση των τροφίμων, τα παράθυρα πρέπει να παραμένουν κλειστά και σφραγισμένα κατά τη διάρκεια της παραγωγής.
- Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλα και επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού.
- Γενικά οι χώροι παρασκευής πρέπει να επιτρέπουν την εφαρμογή ορθής υγιεινής πρακτικής, ιδίως δε την πρόληψη της αλληλομόλυνσης, μεταξύ των χειρισμών και

κατά τη διάρκεια αυτών, από τρόφιμα, εξοπλισμό, υλικά, νερό, παρεχόμενο αέρα ή εργαζομένους, και εξωτερικές πηγές μόλυνσης, όπως έντομα και λοιπά επιβλαβή ζώα.

- Οι χώροι παρασκευής πρέπει να παρέχουν άνεση χώρου για τις κινήσεις του προσωπικού καθώς και για την προσωρινή αναμονή ημιέτοιμων προϊόντων.
- Ο χώρος πρέπει να παρέχει τις κατάλληλες συνθήκες θερμοκρασίας για την υγιεινή επεξεργασία των προϊόντων.
- Στο χώρο προετοιμασίας πρέπει να υπάρχει διαχωρισμός χώρων ώστε να αποφεύγεται η επιμόλυνση των νωπών και ακατέργαστων προϊόντων με τα έτοιμα προϊόντα. Επιπλέον διαχωρισμός του χώρου πλύσεως σκευών από το χώρο προετοιμασίας των εδεσμάτων, όπως και διαχωρισμός των επιφανειών κοπής για κρέατα, ιχθυηρά, λαχανικά.

4.3.1.7. Ειδικές απαιτήσεις για την επιχείρηση

Σύμφωνα με την οδηγία 93/43/ΕΟΚ για την υγιεινή των τροφίμων πρέπει να ισχύουν τα εξής:

- Η επιχείρηση δεν πρέπει να δέχεται καμία πρώτη ύλη ή συστατικό, εάν γνωρίζει ή έχει βάσιμους λόγους να υποπτεύεται ότι έχει προσβληθεί από παράσιτα, παθογόνους μικροοργανισμούς ή τοξικές, αποσυντιθέμενες ή ξένες ουσίες σε βαθμό που, μετά συνήθη διαλογή ή / και τις προπαρασκευαστικές διαδικασίες ή διαδικασίες που εφαρμόζουν σύμφωνα με τους κανόνες της υγιεινής, θα είναι και πάλι ακατάλληλο προς βρώση.
- Οι πρώτες ύλες και τα συστατικά που αποθηκεύονται στην επιχείρηση πρέπει να διατηρούνται υπό κατάλληλες συνθήκες, ούτως ώστε να αποφεύγεται κάθε επιβλαβής αλλοίωση και να προφυλάσσονται από μολύνσεις. Οι ψυκτικοί χώροι θα πρέπει να έχουν καταγραφικό θερμομόετρο, αλλά και alarm για τον έλεγχο της θερμοκρασίας, όπως επίσης και να καθαρίζονται σύμφωνα με το πρόγραμμα καθαριότητας που εφαρμόζεται.
- Οι πρώτες ύλες, τα συστατικά, τα ενδιάμεσα προϊόντα και τα τελικά προϊόντα ενδέχεται να προσφέρονται για τον πολλαπλασιασμό παθογόνων μικροοργανισμών ή το σχηματισμό τοξινών πρέπει να διατηρούνται σε θερμοκρασίες που να μην συνεπάγονται κίνδυνο για την υγεία.
- Όσο το επιτρέπει ή ασφάλεια των τροφίμων, επιτρέπεται η παραμονή τροφίμων εκτός χώρων ελεγχόμενης θερμοκρασίας επί περιορισμένο χρονικό διάστημα, όταν

αυτό επιβάλλεται για πρακτικούς λόγους κατά την παρασκευή, τη μεταφορά, την αποθήκευση, την έκθεση και το σερβίρισμα των τροφίμων.

- Πρέπει να υπάρχει πρόβλεψη για τη διαχείριση των υπολειμμάτων. Απαγορεύεται η μεταποίηση μαγειρευμένων κρεάτων ή άλλου είδους φαγητού και η διάθεση των υπολειμμάτων των ποτών στους πελάτες.

4.3.1.8. Προδιαγραφές για HACCP (Διασφάλιση υγιεινής τροφίμων)

Απαραίτητες προϋποθέσεις για τις υπηρεσίες εστιατορίου αποτελεί η εφαρμογή ενός συστήματος HACCP.

Σημεία κλειδιά για την εφαρμογή του συστήματος HACCP, αποτελούν οι παρακάτω δραστηριότητες::

- ◆ Επιμόλυνση (νωπά/ ακατέργαστα με έτοιμα προϊόντα)
 - Ικανοποιητικός διαχωρισμός των χώρων χαμηλής και υψηλής φροντίδας
 - Χρωματικός διαχωρισμός των επιφανειών κοπής για κρέας, ιχθυηρά, πουλερικά, λαχανικά
 - Όχι ανάμιξη πρώτων υλών, ημιέτοιμων και έτοιμων προϊόντων
 - Επαρκής χώρος πλύσης σκευών παραγωγής
 - Εκπαίδευση προσωπικού
- ◆ Υγιεινή προσωπικού
 - Ένδυση
 - Καθαριότητα, πλύσιμο των χεριών
 - Δήλωση ασθένειας, κάλυψη πληγών
- ◆ Υγιεινή εξοπλισμού
 - Ικανοποιητικός καθαρισμός των εργαλείων, μαχαιριών, σκευών και πάγκων εργασίας.
- ◆ Υγιεινή εγκαταστάσεων
 - Ικανοποιητικό πρόγραμμα καθαρισμών και ελέγχου εντόμων και τρωκτικών
 - Ύπαρξη προγράμματος απολυμάνσεων
 - Ικανοποιητικό σύστημα αερισμού / κλιματισμού
 - Όχι «γερασμένος» και κακοσυντηρημένος εξοπλισμός παραγωγής
- ◆ Σωστή λειτουργία συστήματος ελέγχου θερμοκρασιών στους χώρους παραγωγής, αποθήκευσης και στα ψυγεία συντήρησης και κατάψυξης
- ◆ Καταγραφή χρόνων έναρξης και λήξης των εργασιών των τμημάτων

- ♦ Ύπαρξη συστήματος ελέγχου θερμοκρασίας στο εσωτερικό των εδεσμάτων κατά το μαγείρεμά τους.

4.3.2. Υπηρεσίες Παραδοσιακών Καφενείων

4.3.2.1. Επαγγελματικά προσόντα για το προσωπικό

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τις υπηρεσίες παραδοσιακών καφενείων πρέπει να είναι κάτοχοι επαγγελματικού διπλώματος, από αναγνωρισμένες σχολές τουριστικών επαγγελμάτων, να γνωρίζουν μία τουλάχιστον ξένη γλώσσα, ανάλογα με την τουριστική κίνηση της συγκεκριμένης περιοχής που βρίσκεται η επιχείρηση, και να έχουν τουλάχιστον διετή επαγγελματική εμπειρία.

Πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένο, ανάλογα με τα καθήκοντα που έχουν και η εξωτερική τους εμφάνιση να είναι άψογη. Επιπλέον, θα πρέπει να φέρουν καρτελάκι με το όνομα και την αρμοδιότητά τους.

4.3.2.2. Απαιτήσεις για το χώρο

Ο χώρος που λειτουργεί το παραδοσιακό καφενείο πρέπει να είναι καλαισθητός και διακοσμημένος σύμφωνα με το ύφος της επιχείρησης και την τοπική παραδοσιακή αρχιτεκτονική.

Το ωράριο λειτουργίας πρέπει να είναι αναρτημένο στην είσοδο όπως επίσης και να υπάρχουν οι σχετικές πληροφορίες στα δωμάτια του καταλύματος.

Στον κατάλογο πρέπει να υπάρχουν τοπικά ποτά όπως τσίπουρο, κρασί τα οποία να σερβίρονται με ένα τοπικό κρύο ορεκτικό.

Επιπλέον σε συνεργασία με την κουζίνα μπορεί να προσφέρεται ένα κρύο πιάτο με αλλαντικά ή τυριά, ή μία ζεστή τοπική σπεσιαλιτέ. Αυτά κατά προτίμηση πρέπει να είναι τοπικά προϊόντα ή προϊόντα παραγόμενα σε κοντινές περιοχές.

Ως χειρονομία καλής φιλοξενίας προτείνεται να προσφέρεται στους πελάτες ένα τοπικό απεριτίφ, ή ένα μικρό ορεκτικό. Πρέπει να λαμβάνεται φροντίδα για την άμεση εξυπηρέτηση του πελάτη, ώστε να προβάλλεται /αναδεικνύεται η τοπική φιλοξενία.

4.3.3. Απαιτήσεις Καθαριότητας

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει συνεργείο για την καθαριότητα των εσωτερικών και εξωτερικών χώρων. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει υπεύθυνος τόσο για την καθαριότητα, όσο και για την συντήρηση χώρων και εξοπλισμών.

Τα άτομα που είναι υπεύθυνα και ασχολούνται με την καθαριότητα των χώρων πρέπει να είναι ομοιόμορφα ντυμένα και να διαφέρουν από εκείνα που είναι υπεύθυνα για το σερβίρισμα.

Πρέπει να υπάρχουν επαρκή δοχεία απορριμμάτων με σκέπασμα στους εξωτερικούς χώρους. Αυτά πρέπει να διατηρούνται καθαρά και το καπάκι να είναι κλειστό.

Ομοίως θα πρέπει να υπάρχουν καλαίσθητα δοχεία απορριμμάτων στους εσωτερικούς κοινόχρηστους χώρους τα οποία θα διατηρούνται καθαρά.

Πρέπει να σημειωθεί ότι το ωράριο για την καθαριότητα των χώρων πρέπει να είναι συγκεκριμένο (παράδειγμα πρωινές ώρες) για να μην παρεμποδίζεται η προσέλευση και διαμονή των πελατών.

Όταν η επιχείρηση διαθέτει κήπο πρέπει να υπάρχει υπεύθυνος συντήρησης.

4.3.4. Υγιεινή Χώρων

Ο όρος υγιεινή αναφέρεται τόσο σε υγιεινή χώρων και εξοπλισμού όσο και στην υγιεινή του προσωπικού.

Για την υγιεινή των χώρων / εξοπλισμού πρέπει να τηρούνται οι κανόνες υγιεινής της οδηγίας 93/43/ΕΟΚ για τα δάπεδα (στεγανά μη απορροφητικά, μη τοξικά υλικά, να πλένονται και να απολυμαίνονται εύκολα), τοίχοι (στεγανοί, μη απορροφητικοί μέχρι κατάλληλου ύψους και να πλένονται), οροφές (επιστρωμένες με κατάλληλα υλικά), παράθυρα (να φέρουν προστατευτικό πλέγμα), πόρτες (λείες μη απορροφητικές), επιφάνειες που έρχονται σε επαφή με τρόφιμα (λεία, μη τοξικά υλικά, να πλένονται και να απολυμαίνονται εύκολα).

Επιπλέον πρέπει να γίνεται πρόβλεψη για την απολύμανση των χώρων σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Η υγιεινή του προσωπικού σύμφωνα με την οδηγία 93/43/ΕΟΚ περιλαμβάνει τις απαιτούμενες προδιαγραφές στη συμπεριφορά όπως κατάλληλη ενδυμασία, και εμφάνιση, προστατευτικά γάντια, καπέλα για το προσωπικό της κουζίνας, καθώς και στην κατάσταση της υγείας του προσωπικού (αναφορά ασθενειών, προβλημάτων υγείας, κλπ.).

Συγκεκριμένα πρέπει να ισχύουν οι παρακάτω προϋποθέσεις:

4.3.4.1. Υγιεινή χώρων

Οι χώροι πρέπει να έχουν άψογη καθαριότητα. Συγκεκριμένα ο σχεδιασμός, η διαρρύθμιση, η κατασκευή και οι διαστάσεις των χώρων πρέπει :

- Να επιτρέπουν τον κατάλληλο καθαρισμό ή / και απολύμανση.
- Να προστατεύουν από τη συσσώρευση ρύπων, την επαφή με τοξικά υλικά, την πτώση σωματιδίων μέσα στα τρόφιμα και το σχηματισμό υγρασίας ή ανεπιθύμητης μούχλας στις επιφάνειες
- Οι οροφές, ψευδοροφές και ό,τι είναι στερεωμένο σ' αυτές πρέπει να είναι σχεδιασμένες, κατασκευασμένες και επιστρωμένες έτσι ώστε να μην συσσωρεύονται ρύποι και να περιορίζεται η συμπύκνωση υδρατμών, η ανάπτυξη ανεπιθύμητης μούχλας και η απόπτωση σωματιδίων.
- Οι επιφάνειες των δαπέδων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται και, να απολυμαίνονται εύκολα, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται,
- Οι επιφάνειες των τοίχων πρέπει να διατηρούνται σε καλή κατάσταση και να καθαρίζονται, πράγμα που απαιτεί τη χρήση στεγανών, μη απορροφητικών, μη τοξικών υλικών, τα οποία να πλένονται.
- Οι χώροι να επιτρέπουν την εφαρμογή ορθής υγιεινής πρακτικής, ιδίως δε την πρόληψη της αλληλομόλυνσης, μεταξύ των χειρισμών και κατά τη διάρκεια αυτών, από τρόφιμα, εξοπλισμό, υλικά, νερό, παρεχόμενο αέρα ή εργαζομένους, και εξωτερικές πηγές μόλυνσης, όπως έντομα και λοιπά επιβλαβή ζώα.
- Οι χώροι παρασκευής πρέπει να παρέχουν άνεση χώρου για τις κινήσεις του προσωπικού καθώς και για την προσωρινή αναμονή ημιέτοιμων προϊόντων
- Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλα και επαρκή μέσα μηχανικού ή φυσικού αερισμού. Να αποφεύγεται η μηχανική ροή του αέρα από μολυσμένους σε καθαρούς χώρους.
- Να προβλέπονται αποδυτήρια σε επαρκή αριθμό για το προσωπικό.

4.3.4.2. Υγιεινή εξοπλισμού

Κάθε αντικείμενο, εγκατάσταση ή εξοπλισμός, με τα οποία έρχονται σε επαφή τα τρόφιμα πρέπει να διατηρούνται καθαρά.

- Να είναι εγκατεστημένος κατά τρόπο που να επιτρέπει τον επαρκή καθαρισμό των γύρω χώρων.
- Ο εξοπλισμός κουζίνας, πάγκοι, μαχαίρια, σκεύη, να είναι από υλικά τα οποία να μπορούν να καθαριστούν και να απολυμανθούν εύκολα. Πρέπει να υπάρχουν κατάλληλες εγκαταστάσεις για τον καθαρισμό και την απολύμανση των εργαλείων και του εξοπλισμού εργασίας.

4.3.4.3 Υγιεινή προσωπικού

Ο όρος περιλαμβάνει τις απαιτούμενες προδιαγραφές στη συμπεριφορά (πλύσιμο χεριών, ενδυμασία, καπέλα, κλπ) και την καλή υγεία του προσωπικού. Όταν υπάρχει ασθένεια αυτή πρέπει να δηλώνεται.

Πρέπει να έχει άψογη καθαριότητα, και επιπλέον να υπάρχει διάκριση όσον αφορά την ενδυμασία του προσωπικού υπεύθυνου: για την κουζίνα, το σερβίρισμα, chef, άλλων υπηρεσιών (ρεσεψιόν, μπαρ, καθαριότητα...).

4.3.5. Ασφάλεια Υποδομών

Η επιχείρηση θα πρέπει να τηρεί όλους τους κανόνες ασφάλειας σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις.

Θα πρέπει να υπάρχει ο αναγκαίος εξοπλισμός για την πυρόσβεση σε περίπτωση πυρκαγιάς. Επιπλέον να υπάρχει σύστημα ανιχνευτών καπνού σε όλους τους χώρους, κοινόχρηστους και μη.

Για την αντιμετώπιση των δύσκολων καιρικών συνθηκών όπως κατά τη διάρκεια του χειμώνα (συχνές χιονοπτώσεις) η επιχείρηση θα πρέπει να συνεργάζεται με ιδιοκτήτες εκχιονιστικών μηχανημάτων για την αποφυγή αποκλεισμού από το χιόνι.

Επίσης, θα πρέπει να προβλέπεται στην αρχική μελέτη, σύστημα αντικεραυνικής προστασίας του κτιρίου, καθώς και ηλεκτροπαραγωγό ζεύγος για την αντιμετώπιση διακοπών της παροχής ηλεκτρικής ενέργειας, κυρίως κατά τη διάρκεια της χειμερινής περιόδου, έτσι ώστε να αποφεύγεται η μη λειτουργία των θαλάμων συντήρησης των τροφίμων, που θα οδηγήσει στην αλλοίωσή τους.

4.3.6. Προδιαγραφές για ΑΜΕΑ

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει όλες εκείνες τις προδιαγραφές και εξυπηρετήσεις για Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ) και Άτομα με Κινητικές Δυσκολίες (ΑΜΚ) όπως αυτές αναφέρονται και περιγράφονται στην κείμενη Ευρωπαϊκή και Εθνική νομοθεσία.

Ειδικότερα πέρα των άλλων τεχνικών προδιαγραφών θα πρέπει:

- Μία τουλάχιστον κοινόχρηστη τηλεφωνική συσκευή να είναι σε ύψος 0,90 μ.
- 2 W.C. χωριστά ανδρών - γυναικών με τη χαρακτηριστική ένδειξη στην πόρτα, να βρίσκονται στη στάθμη της εισόδου. Σε κάθε W.C πρέπει να υπάρχει τουλάχιστον μια χειρολαβή στήριξης

Τέλος για να είναι εφικτή η εύκολη πρόσβαση των ΑΜΕΑ θα πρέπει να υπάρχει αντίστοιχη ράμπα στην στάθμη της εισόδου, η οποία θα διευκολύνει την προσπέλαση στους κοινόχρηστους χώρους και τα δωμάτια.

4.3.7. Γενικές Απαιτήσεις Χώρων

1. Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει ηλεκτρονικό εξοπλισμό, όπως συσκευή fax, ηλεκτρονικός υπολογιστής, σύνδεση με το internet, e-mail, ο οποίος να είναι στη διάθεση των πελατών εάν ζητηθεί.
2. Η κατασκευή της κτιριακής υποδομής, σε ότι αφορά παλαιά αλλά και νεώτερα κτίσματα, ακολουθεί τα προβλεπόμενα σε νόμιμη άδεια οικοδομής και να τηρεί τα αισθητικά πρότυπα της περιοχής (η χρήση των προβλεπόμενων υλικών στα κτιριακά και τον περιβάλλοντα χώρο).
3. Τηρούνται οι νόμιμες διατάξεις και οι όροι ασφάλειας και υγιεινής οι οποίοι ορίζονται από τους αντίστοιχους αρμόδιους φορείς (σήμανση των οδών διαφυγής, λειτουργία συστήματος πυρανίχνευσης και πυρόσβεσης, λειτουργία συναγερμού, ηλεκτρολογική εγκατάσταση –πρίζες, αντιηλεκτροπληξιακός κλπ).
4. Εξασφαλίζεται επαρκής θέρμανση στη διάρκεια του χειμώνα και δροσερή ατμόσφαιρα για το καλοκαίρι.
5. Υπάρχει πάντα ζεστό νερό στο χώρο της τουαλέτας.
6. Η εσωτερική διακόσμηση των χώρων να είναι πρόσχαρη με ελληνικά και κατά προτίμηση τα τοπικά αρχιτεκτονικά, κατασκευαστικά χαρακτηριστικά και άλλα διακοσμητικά ή χρηστικά στοιχεία ώστε ο φιλοξενούμενος να αισθάνεται ότι βρίσκεται στην Ελλάδα και στον συγκεκριμένο γεωγραφικό τόπο.

- 7.** Η καθαριότητα όλων των χώρων της επιχείρησης να είναι απόλυτη και συνεχής.
- 8.** Η επιχείρηση οφείλει να διαθέτει τους απαιτούμενους πόρους, ώστε να έχει αξιοπρεπή και συμβατή με το γενικότερο περιβάλλον παρουσία, ενώ παράλληλα προβάλλει το ιστορικό ή και παραδοσιακό περιβάλλον του οικισμού ή της ευρύτερης περιοχής.
- 9.** Η επιχείρηση επιδεικνύει την ευαισθησία της σε ειδικές κατηγορίες πελατών, (ατομα με κινητικές δυσκολίες) και τα μικρά παιδιά διασφαλίζοντας την ασφαλή τους πρόσβαση σε όσους χώρους (προσπελασιμότητα στους κοινόχρηστους χώρους -ράμπες-, καταλληλότητα και προσβασιμότητα των λουτρών κοινού, πρόσβαση στους λοιπούς χώρους, πρόληψη και ύπαρξη όλων των μέσων ασφάλειας που προβλέπονται για χώρους που κινούνται παιδιά χωρίς επίβλεψη - προστατευτικά κιγκλιδώματα, ασφαλείς χώροι παιδικής απασχόλησης, ασφάλεια στις κολυμβητικές δεξαμενές κλπ)
- 10.** Η επιχείρηση συντηρεί τακτικά την κτιριακή υποδομή και τον εξοπλισμό της,.
- 11.** Η επιχείρηση αποδεικνύει την τήρηση των κανόνων υγιεινής σε όλους τους χώρους , με έμφαση στους χώρους προπαρασκευής φαγητού, όπως προβλέπεται και στην σχετική νομοθεσία.
- 12.** Η χρήση σύγχρονου εξοπλισμού (Ανοξείδωτα) για τους χώρους προπαρασκευής φαγητού , κλπ.
- 13.** Η χρήση των μέσων ατομικής προστασίας - υγιεινής από τους εργαζόμενους στην κουζίνα (ένδυση – σκουφιά – γάντια όπου απαιτείται).
- 14.** Η μη εύκολη πρόσβαση στους χώρους αυτούς για τους μη εργαζόμενους στην επιχείρηση
- 15.** Η ύπαρξη προστατευτικών (σίτες) στα ανοίγματα, ώστε να εμποδίζεται η είσοδος εντόμων
- 16.** Η διενέργεια μυοκτονιών, εντομοκτονιών, απολυμάνσεων
- 17.** Η κατάσταση (συντήρηση-καθαριότητα) στις τουαλέτες του κοινού και του προσωπικού
- 18.** Όλες οι αγροτουριστικές δραστηριότητες κάθε κατηγορίας επιχείρησης, καθώς και οι λειτουργίες τους, πρέπει να χαρακτηρίζονται από την ήπια μορφή τους, να είναι φιλικές στο περιβάλλον και να σέβονται τα χαρακτηριστικά του χώρου και των κοινωνικών και περιβαλλοντικών αξιών. Πρέπει επίσης να συμβάλλουν στη βιώσιμη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της περιοχής και των κατοίκων της, καθώς και στη διατήρηση των πολιτισμικών της στοιχείων.

- 19.** Στην επιχείρηση θα απαγορευθεί η χρήση πλαστικών αντικείμενων και ιδιαίτερα δεν θα χρησιμοποιούνται πλαστικές καρέκλες, τραπεζομάντιλα, λουλούδια, φρούτα, κουρτίνες, πιάτα, μαχαιροπήρουνα, ποτήρια κ.α. τόσο σε όλη την αγροτουριστική εγκατάσταση αλλά και ιδιαίτερα στα δωμάτια των φιλοξενουμένων.
- 20.** Φροντίδα ιδιαίτερη θα δοθεί - με σίτες προστασίας - ώστε οι φιλοξενούμενοι να μην ενοχλούνται στους χώρους αναψυχής και εστίασης από έντομα, μύγες, κουνούπια κλπ.
- 21.** Θα υπάρξει ιδιαίτερη φροντίδα ιδίως τους καλοκαιρινούς μήνες, ώστε τα γεύματα και αναψυκτικά να προσφέρονται σε ανοικτούς (έστω και μικρούς) σκιασμένους χώρους με λουλούδια και πρασινάδα.
- 22.** Ο εξωτερικός χώρος θα είναι πάντα καθαρός και φροντισμένος και θα επιμελείται ιδιαίτερα για την ύπαρξη, ανάλογα με την εποχή, πρασινάδας και λουλουδιών όπου αυτό είναι δυνατό.
- 23.** Η επιχείρηση πρέπει να εγκαθιστά σε ευδιάκριτα σημεία κατάλληλους και επαρκείς συλλέκτες απορριμμάτων (κάδοι, καλάθια σκουπιδιών κλπ) τα οποία φροντίζει να διατηρούνται καθαρά. Η επιχείρηση εγκαθιστά ειδικούς συλλέκτες για ανακυκλώσιμα είδη, κατάλληλα σημασμένους, ενώ ενημερώνει για αυτό και τους πελάτες της.
- 24.** Η επιχείρηση προβαίνει σε δραστηριότητες που καταδεικνύουν την περιβαλλοντική της ευαισθησία και ευαισθητοποίηση (για παράδειγμα η υιοθεσία από την επιχείρηση ευαίσθητων σημείων αισθητικού κάλους, η προβολή περιβαλλοντικών θεμάτων, η συμμετοχή σε περιβαλλοντικές επιτροπές κλπ παρόμοιες καινοτομικές ιδέες).

4.3.8. Ειδικές Υπηρεσίες

4.3.8.1. Τηλεπικοινωνίες

Η επιχείρηση πρέπει να διαθέτει ηλεκτρονικό εξοπλισμό, όπως συσκευή fax, ηλεκτρονικός υπολογιστής, σύνδεση με το internet, e-mail, ο οποίος να είναι στη διάθεση των πελατών εάν ζητηθεί.

4.3.8.2. Υπηρεσίες Σεμιναρίου

Ανάδειξη της περιοχής με την δυνατότητα οργάνωσης από την επιχείρηση, σε συνεργασία με συλλόγους της ευρύτερης περιοχής, εναλλακτικών μορφών τουρισμού και αθλητισμού, όπως περιπάτους στο δάσος (οργάνωση ειδικών διαδρομών) /ορειβασία, σκι, δυνατότητα ιππασίας και ποδηλασία ώστε ο επισκέπτης να έρθει σε αμεσότερη επαφή με τη φύση. Ύπαρξη έντυπου υλικού μεταφρασμένο με σχετικές πληροφορίες.

Επιπλέον, συνεργασία με πρακτορεία για την εξυπηρέτηση των πελατών –group, για την έκδοση εισιτηρίων εάν ζητηθεί.

4.3.8.3. Υπηρεσίες Πρακτόρευσης

Η επιχείρηση θα πρέπει να χρησιμοποιεί όλους τους δυνατούς τρόπους για την προσέλκυση τουριστών-πελατών.

Στην περιοχή στην οποία βρίσκεται θα πρέπει να υπάρχουν οι απαραίτητες σημάνσεις ώστε η πρόσβαση να είναι εύκολη.

Απαραίτητη είναι και η συμμετοχή της σε τουριστικούς οδηγούς όπου θα δίνονται οι σχετικές πληροφορίες. Επιπλέον θα πρέπει να υπάρχει συνεργασία με τουριστικά γραφεία της περιοχής και έντυπο υλικό μεταφρασμένο στα αγγλικά και σε μία ακόμη γλώσσα για τις υπηρεσίες που προσφέρει.

Προτείνεται η επιχείρηση να διαθέτει σελίδα στο Internet ή να συμμετέχει σε ηλεκτρονικούς οδηγούς που αφορούν τον αγροτουρισμό.

Οι πληροφορίες που θα παρέχονται είναι οι περίοδοι λειτουργίας, ο τρόπος των κρατήσεων, προσφερόμενες υπηρεσίες, αλλά και φωτογραφίες της επιχείρησης και της ευρύτερης περιοχής.

4.4. Επιχείρηση και Φυσικό Περιβάλλον

4.4.1. Γενικά

Οι ήπιες και ανανεώσιμες μορφές ενέργειας επιτρέπουν στην αρχιτεκτονική εναλλακτικές μορφές υπεύθυνης έκφρασης και αισθητικής. Συγκεκριμένα η αρχιτεκτονική πρέπει να βασίζεται σε φυσικές στρατηγικές πρόσληψης και εξοικονόμησης ενέργειας. Πρέπει να «δαμάζει» τη φύση προς όφελος του κτιρίου, προσφέροντας φυσικές και «ανθρώπινες» συνθήκες διαβίωσης ενώ παράλληλα εξοικονομεί ενέργεια.

Ένα κτίριο βασισμένο στις πιο πάνω αρχές αναγνωρίζει το τρίπτυχο «μικροκλίμα – φυσικοί νόμοι – τεχνολογία». Συχνά ο κατάλληλος σχεδιασμός συμβάλλει στο να μην είναι αναγκαίο ένα συμβατικό σύστημα θέρμανσης ή κλιματισμού. Άλλες φορές, απαιτείται μόνο ένα μικρό εφεδρικό σύστημα για να καλύψει πλήρως τις ανάγκες του κτιρίου. Ενώ, ο έλεγχος της εισερχόμενης ηλιακής ακτινοβολίας και η χρήση σταθερών ή ρυθμιζόμενων μεθόδων σκίασης – οριζόντιες, κάθετες ή σύνθετες προσεγγίσεις – ανάλογα με τον προσανατολισμό του κτιρίου, συνεισφέρει όχι μόνο στην αισθητική αλλά και στην οικονομία του κτιρίου, ιδιαίτερα στις ανάγκες κλιματισμού.

4.4.2. Βασικές αρχές σχεδιασμού των κτιρίων

Ο ενεργειακός σχεδιασμός κτιρίων ή όπως λέγεται ο βιοκλιματικός σχεδιασμός, ή η ορθολογική χρήση της ενέργειας, έννοιες σχεδόν ταυτόσημες, έχουν ένα και μοναδικό στόχο. Να διασφαλίσουν αποδεκτές εσωκλιματικές συνθήκες με τη σωστή θερμική συμπεριφορά του κτιρίου - χειμώνα καλοκαίρι - και συνεπώς να περιορίσουν την κατανάλωση ενέργειας, με όλα τα οφέλη που αυτό συνεπάγεται, οικονομικά, περιβαλλοντικά με τη μείωση των εκπομπών CO₂, ποιότητα ζωής κ.λπ. Ο παραπάνω στόχος στην περίπτωση της αρχιτεκτονικής επιτυγχάνεται με καθαρά σχεδιαστικούς χειρισμούς, ή με διάφορες τεχνικές στην κατασκευή του κτιρίου, περιορίζοντας μ' αυτόν τον τρόπο την εξάρτηση από το μηχανολογικό εξοπλισμό για τη θέρμανση ή ψύξη των κτιρίων.

Για να επιτύχει κανείς τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας τη χειμερινή περίοδο, είναι αυτονόητο ότι θα πρέπει από τη μία πλευρά να περιορίσει τις θερμικές απώλειες του κτιρίου, (απώλειες με αγωγιμότητα και απώλειες αερισμού) και από την άλλη πλευρά να μεγιστοποιήσει κυρίως τα θερμικά ηλιακά κέρδη. Τη θερινή φυσικά περίοδο θα πρέπει να επιδιώκεται ο φυσικός δροσισμός του κτιρίου με την ελαχιστοποίηση των θερμικών κερδών και τη θερμική αποφόρτιση του κτιρίου μέσω του αερισμού και άλλων σχετικών μέτρων.

Οι παραπάνω δύο ομάδες θερμικών ροών από και προς το κτίριο, (θερμικές απώλειες - θερμικά κέρδη) συνθέτουν στην πραγματικότητα και το θερμικό τους ισοζύγιο. Στην περίπτωση που οι θερμικές πρόσοδοι τη χειμερινή περίοδο δεν επαρκούν για να καλύψουν τις θερμικές απώλειες και αυτό συμβαίνει σε πολύ μεγάλο βαθμό στα μη θερμομονωμένα συμβατικά κυρίως κτίρια, προσάγεται στους εσωτερικούς χώρους θερμότητα μέσω της εγκατάστασης θέρμανσης, έτσι ώστε να καλυφθεί η διαφορά στο ισοζύγιο. Συνεπώς το ζητούμενο σε αυτή την περίπτωση είναι να σχεδιαστεί και να

κατασκευαστεί ένα κτίριο στο οποίο η παραπάνω διαφορά να είναι κατά το δυνατό μικρότερη.

4.4.2.1 Μέτρα που αφορούν στη χειμερινή περίοδο

Σύμφωνα με τα παραπάνω, το ερώτημα που συνήθως τίθεται αφορά στα ενδεδειγμένα μέτρα για να ελαχιστοποιηθούν οι θερμικές απώλειες του κτιρίου και παράλληλα να μεγιστοποιηθούν τα θερμικά ηλιακά κέρδη. Κατά το στάδιο λοιπόν του σχεδιασμού και της κατασκευής θα έπρεπε να προβληματίσουν το μελετητή και να λυθούν ζητήματα όπως, η χωροθέτηση του κτιρίου στο οικόπεδο, ο προσανατολισμός, η σκίαση, η λειτουργική οργάνωση των χώρων, η μορφή του κτιρίου, η κατασκευή των εξωτερικών δομικών στοιχείων με τις κατάλληλες μονώσεις, η θερμοχωρητικότητα των δομικών στοιχείων, η εφαρμογή παθητικών ηλιακών συστημάτων για τη θέρμανση, δροσισμό και φωτισμό των χώρων με φυσικό τρόπο κ.ά.

4.4.2.1.1 Χωροθέτηση κτιρίου στο οικόπεδο - προσανατολισμός

Το μεγαλύτερο ίσως πρόβλημα που θα αντιμετωπίσει ο μελετητής αφορά στα τις πυκνοδομημένες περιοχές (κέντρα οικισμών), σε σχέση με τη χωροθέτηση των κτιρίων στο οικόπεδο, τον προσανατολισμό και το σκιασμό τους από τα απέναντι κείμενα. Η χάραξη των δρόμων κυκλοφορίας κατά τον άξονα Ανατολής - Δύσης ή Βορά - Νότου προδιαγράφει και τον κύριο προσανατολισμό των όψεων και το κυριότερο περιορίζει το πλεονέκτημα του νότιου προσανατολισμού, στην καλύτερη των περιπτώσεων, στο 25% των κτιρίων. Το τελευταίο έχει ως συνέπεια τη δυσκολία εκμετάλλευσης των θερμικών ηλιακών κερδών στην πλειοψηφία των κτιρίων, την υπερθέρμανση των εσωτερικών χώρων, κυρίως στα δυτικά, αλλά και ανατολικά προσανατολισμένα κτίρια τη θερινή περίοδο, αλλά βέβαια και την αναγκαστική απομόνωση των βόρεια προσανατολισμένων κτιρίων από τον ήλιο.

Σε όλες λοιπόν τις περιπτώσεις που δεν διασφαλίζεται ο νότιος προσανατολισμός με αποδεκτή μέγιστη απόκλιση $\pm 25^\circ$ ανατολικά ή δυτικά, γενικά θα μπορούσαν να προταθούν:

1. η χωροθέτηση του κτιρίου στην πίσω βορινή πλευρά του οικοπέδου, ώστε να αυξηθεί η απόσταση από τα απέναντι κτίρια και να αποφευχθεί κατά το δυνατόν περισσότερο το ρίσκο του σκιασμού, το οποίο και καταργεί τα πιθανά ηλιακά οφέλη. Επιπλέον στη νότια πλευρά η ύπαρξη υδάτινων επιφανειών ή η

ανάπτυξη χαμηλού και υψηλού πράσινου (φυλλοβόλα δέντρα) κάτω από τις βέλτιστες μικροκλιματικές συνθήκες, παρέχει τον επιθυμητό σκιασμό και εξατμιστικό δροσισμό τη θερινή περίοδο. Στη βορινή πλευρά, η οποία και επηρεάζεται κατά κανόνα από τους ψυχρούς ανέμους τη χειμερινή περίοδο, σκόπιμη θεωρείται η φύτευση αειθαλών δέντρων για την ανάσχεση των δυσμενών επιδράσεων,

2. αν το οικόπεδο είναι νότιο και επιπλέον ελεγχθεί ότι δεν υπάρχει πρόβλημα σκιασμού από διπλανά κτίρια, τότε κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθεί το κτίριο κατά τον άξονα Ανατολή - Δύση, ώστε να μεγιστοποιηθεί όσο είναι δυνατό η νότια όψη του. Μία απόκλιση της τάξης των $\pm 25^\circ$ θεωρείται ενεργειακά, οριακά αποδεκτή. Στην περίπτωση αυτή θα πρέπει να εξεταστεί σοβαρά και η δυνατότητα εφαρμογής παθητικών ηλιακών συστημάτων, έτσι ώστε να ικανοποιηθεί και η δεύτερη απαραίτητη για μεγιστοποίηση των αδάπανων θερμικών ηλιακών κερδών,
3. η αποφυγή των δυτικών ή ανατολικών κτιρίων στις δύο απέναντι πλευρές του δρόμου, με το σχηματισμό "σκακιέρας" και την τοποθέτηση των κτιρίων προς Νότο,
4. η στροφή του άξονα του κτιρίου προς Νότο ή και μόνον της κύριας όψης του, ή των ανοιγμάτων του.

4.4.2.1.2 Λειτουργική οργάνωση των εσωτερικών χώρων

Κατά το σχεδιασμό της κάτοψης οι εσωτερικοί χώροι θα πρέπει να οργανωθούν και να ομαδοποιηθούν έτσι, ώστε αυτοί με μεγάλο χρόνο χρήσης και υψηλές επιθυμητές εσωτερικές θερμοκρασίες να χωροθετηθούν στη νότια πλευρά του κτιρίου. Αντίθετα οι χώροι με περιορισμένο χρόνο χρήσης που απαιτούν συγκριτικά και χαμηλότερες θερμοκρασίες (W.C., διάδρομοι κλπ) θα πρέπει να χωροθετούνται σε ενδιάμεση θερμική ζώνη. Οι υπόλοιποι βοηθητικοί χώροι εάν υπάρχουν στη μελέτη (garage, αποθήκες κ.λπ.) θα πρέπει να προβλεφθούν στη βορινή πλευρά, ώστε να λειτουργούν ως ζώνη θερμικής ανάσχεσης ανάμεσα στους θερμαινόμενους χώρους και το εξωτερικό περιβάλλον. Με αυτόν τον τρόπο μειώνονται στην πραγματικότητα οι θερμικές απώλειες από τους βασικούς κύριους χώρους.

4.4.2.1.3 Μορφή κτιρίου

Από άποψη ενεργειακή η "μορφή του κτιρίου" παίζει αποδεδειγμένα καθοριστικό ρόλο στη θερμική του συμπεριφορά, καθώς προδιαγράφει μέσω του κελύφους που λειτουργεί ως φίλτρο, την ανταλλαγή θερμότητας με το περιβάλλον. Μία απόφαση του μελετητή για τη δημιουργία "ανοικτής" ή "κλειστής" μορφής κτιρίου, επιθετικής ή αμυντικής, με την έννοια του ανοικτού με μεγάλα ανοίγματα κτιρίου ή αντίστοιχα κλειστού με μικρά ανοίγματα, θα ήταν ενεργειακά σκόπιμο να παρθεί κάτω από ορισμένα κριτήρια, όπως ο προσανατολισμός των όψεων, οι κλιματικές συνθήκες της περιοχής, και άλλα κριτήρια σχεδιασμού, όπως θέα, ασφάλεια, θόρυβος, κόστος κατασκευής κ.ά.

Ενεργειακά και οι δύο γενικές περιπτώσεις "μορφής" θα μπορούσαν να οδηγήσουν στα ίδια αποτελέσματα, κάτω φυσικά από ορισμένες προϋποθέσεις. Συγκεκριμένα, μία ανοικτή μορφή θα μπορούσε να επιλεγεί μόνο στις περιπτώσεις που είναι διασφαλισμένος ο νότιος προσανατολισμός και επιπλέον δεν παρουσιάζεται σκίαση των όψεων από παρακείμενα κτίρια ή άλλα εμπόδια. Στην περίπτωση αυτή, αυξάνει το όφελος από τη θερμική ηλιακή ενέργεια, είτε μέσω των ανοιγμάτων (άμεσο ηλιακό κέρδος), είτε μέσω της εφαρμογής ειδικών τεχνικών (παθητικά ηλιακά συστήματα). Σε όλες τις άλλες περιπτώσεις προσανατολισμού, σκόπιμη θεωρείται η επιλογή κλειστής μορφής κτιρίου με μικρά ανοίγματα, σωστή ηλιοπροστασία και αυξημένη μόνωση των δομικών στοιχείων για την περιστολή των θερμικών απωλειών.

Εκτός από την παραπάνω επιλογή, στη γενικότερη έννοια της "μορφής" θα μπορούσε κανείς να εντάξει και τη σύνθεση των όγκων ενός κτιρίου ή ενός συγκροτήματος. Γενικά είναι γνωστό ότι για ένα δεδομένο όγκο κτιρίου και επιφάνεια σε κάτοψη, μπορεί να προταθούν μία σειρά εναλλακτικές λύσεις, οι οποίες και εξαρτώνται από τον ή τους μελετητές και τις αρχιτεκτονικές τους ιδέες. Ενεργειακά, θα μπορούσε όμως να ισχυριστεί κανείς με βεβαιότητα ότι κάθε συνθετική λύση παρουσιάζει και διαφορετική θερμική συμπεριφορά για τον απλό λόγο ότι διαφοροποιούνται οι εξωτερικές επιφάνειες με σταθερή επιφάνεια σε κάτοψη και θερμαινόμενο όγκο.

4.4.2.1.4 Κατασκευή κτιρίου - Θερμική προστασία των εξωτερικών δομικών στοιχείων του κελύφους

Η ισχυροποίηση της θερμικής προστασίας των συμπαγών δομικών στοιχείων του κελύφους πέραν της συμβατικής, αποτελεί ένα από τα πλέον σημαντικά μέτρα για τον

περιορισμό των θερμικών απωλειών τη χειμερινή περίοδο και την διατήρηση των πιθανών θερμικών ηλιακών κερδών για μεγάλο διάστημα στους εσωτερικούς χώρους.

Γενικά ως κανόνας θα μπορούσε να αναφερθεί ότι όσο πιο ελεύθερη είναι η αρχιτεκτονική μορφή του κτιρίου από άποψη σχήματος ή σύνθεσης όγκων, τόσο πιο ισχυρές θα έπρεπε να είναι και οι μονώσεις του περιβλήματός του, έτσι ώστε να αντισταθμιστούν και οι αυξημένες θερμικές απώλειες συγκριτικά με άλλα κτίρια συμπαγούς μορφής και να επιτευχθεί ένα άνετο εσώκλιμα με περιορισμένες καταναλώσεις.

Σε ό,τι αφορά στα ανοίγματα, συνιστάται η ελαχιστοποίησή τους στις ανατολικές και δυτικές όψεις για την αποφυγή υπερθερμάνσεων τη θερινή περίοδο, όπως επίσης και στη βορινή για τον έλεγχο των θερμικών απωλειών. Στις τελευταίες περιπτώσεις οι διαστάσεις των ανοιγμάτων θα πρέπει να καλύπτουν τις απαιτήσεις των χώρων σε φυσικό φωτισμό και αερισμό. Σημειώνεται ιδιαίτερα ότι τα βορινά ανοίγματα βοηθούν σε μία καλή ποιότητα φωτισμού των χώρων, διότι δέχονται διάχυτο φως και όχι άμεσο, συνιστώνται για χώρους που χρησιμοποιούνται κυρίως τη θερινή περίοδο, ενώ μία υπερδιαστασιολόγησή τους σε κτίρια και χώρους που λειτουργούν και τη χειμερινή περίοδο θα είχε ως αποτέλεσμα την αύξηση του θερμικού τους φορτίου. Στις νότιες όψεις μία κάλυψη της επιφάνειας με 60% ανοίγματα αποτελεί μία ενεργειακά αποτελεσματική πρόταση για τη θέρμανση των χώρων με φυσικό τρόπο από την ηλιακή ακτινοβολία. Σε κάθε περίπτωση όμως η χρήση θερμομονωτικών υαλοπινάκων με μικρό συντελεστή θερμοπερατότητας, ή ακόμη καλύτερα η χρήση υαλοπινάκων προηγμένης τεχνολογίας (χαμηλής εκπομπής "Low-E") θεωρείται ένα από τα πλέον αποδοτικά μέτρα. Βασικό κριτήριο για την επιλογή του κατάλληλου ποιοτικά ανοίγματος, αποτελεί εκτός από το συντελεστή θερμοπερατότητας και ο συντελεστής μετάδοσης της θερμικής ηλιακής ενέργειας. Άστοχη επιλογή της ποιότητας των υαλοπινάκων, σε σχέση με τον προσανατολισμό και τις απαιτήσεις των χώρων, ενδέχεται να οδηγήσει σε αρνητικά αποτελέσματα (μπλοκάρισμα εισόδου της ηλιακής ακτινοβολίας στους εσωτερικούς χώρους την χειμερινή περίοδο, αύξηση απωλειών, μείωση φυσικού φωτισμού, οπτικής άνεσης κ.λπ. Είναι προφανές ότι όσο πιο μικρός είναι ο συντελεστής θερμοπερατότητας και όσο πιο μεγάλος ο συντελεστής διείσδυσης της συνολικής θερμικής ενέργειας, τόσο πιο αποτελεσματικό αποδεικνύεται το άνοιγμα σε νότιο προσανατολισμό.

4.4.2.1.5 Αερισμός κτιρίων

Σε όλα τα σχεδιασμένα κτίρια, οι εφαρμοζόμενες στρατηγικές για τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την αναβάθμιση της ποιότητας αέρα του εσωτερικού περιβάλλοντος, μπορεί να αναιρεθούν στην περίπτωση αυξημένων θερμικών απωλειών, λόγω εκτεταμένου αερισμού (ventilation) ή διαφυγών αέρα από τους αρμούς των ανοιγμάτων (infiltration). Έτσι θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα αεροστεγανό περίβλημα και γενικότερα να περιοριστεί και να ελεγχθεί ο αερισμός των χώρων, ανάλογα με τη χρήση των κτιρίων, χωρίς να γίνεται υπέρβαση των ορίων εναλλαγών αέρα ανά ώρα, όπως αυτές καθορίζονται από διάφορους διεθνείς κανονισμούς που παίρνουν υπόψη τους την υγεία και την ευεξία. Ανεξέλεγκτος ή εκτεταμένος χωρίς λόγο αερισμός λόγω άστοχης ενεργειακής συμπεριφοράς των πελατών, επιδρά αρνητικά στο θερμικό ισοζύγιο του κτιρίου σε βαθμό που μπορεί να υπερβεί ακόμη και το 100% της ενεργειακής κατανάλωσης.

4.4.2.1.6 Παθητικά ηλιακά συστήματα για την εκμετάλλευση των θερμικών ηλιακών κερδών

Με την προϋπόθεση ότι έχουν διασφαλιστεί όλα τα μέτρα για την περιστολή των θερμικών απωλειών στα κτίρια που περιληπτικά αναφέρθηκαν και κυρίως ο νότιος προσανατολισμός και οι ισχυρές μονώσεις στο κέλυφος του κτιρίου, ο μελετητής θα μπορούσε να προχωρήσει και να προτείνει την κατασκευή ειδικών συστημάτων για την εκμετάλλευση των ηλιακών κερδών. Τα συστήματα που εύκολα, με συμβατικά υλικά και χωρίς υψηλό κόστος, μπορούν να εφαρμοστούν στην πράξη είναι τα πλέον γνωστά, όπως:

1. το άμεσο ηλιακό κέρδος από νότια προσανατολισμένα ανοίγματα
2. το προσαρτημένο θερμοκήπιο
3. ο τοίχος μάζας ή θερμικής αποθήκευσης
4. ο αεριζόμενος τοίχος Trombe
5. το ηλιακό αίθριο και
6. το θερμοσιφωνικό πάνελο

Συνθετότερα συστήματα, όπως οι αεροσυλλέκτες που απαιτούν δίκτυο σωληνώσεων ειδικά μελετημένων και διαστασιολογημένων, που ενσωματώνονται στα δάπεδα ή τις οροφές για τη μεταφορά της συλλεχθείσης θερμότητας σε απομακρυσμένους χώρους,

οι οροφές θερμικής αποθήκευσης, ή ακόμη ο συνδυασμός συστημάτων (παθητικά συστήματα, φωτοβολταϊκά και ζεστού νερού χρήσης) κ.ά., αποτελούν αναμφισβήτητα δοκιμασμένες και αποτελεσματικές εναλλακτικές λύσεις, η εφαρμογή των οποίων απαιτεί ειδικές γνώσεις, σωστή εκτίμηση των απαιτούμενων φορτίων και βέβαια προσεγμένη κατασκευή.

4.4.2.1.7 Θερμοχωρητικότητα δομικών στοιχείων

Για την αποθήκευση της θερμικής ενέργειας που συλλέγεται από τα παθητικά ηλιακά συστήματα, θα πρέπει να επιλεγούν δομικά στοιχεία με μεγάλη θερμοχωρητικότητα. Το μέτρο αυτό παίζει σημαντικό ρόλο κυρίως σε χώρους συνεχούς χρήσης, καθώς και σε περιοχές με υψηλές θερμοκρασίες τη θερινή περίοδο. Η αποθηκευμένη θερμότητα μεταδίδεται στον εσωτερικό χώρο με χρονική καθυστέρηση, η οποία μπορεί να υπολογιστεί έτσι, ώστε να συμπέσει με τις βραδινές ώρες κατά τις οποίες παρουσιάζονται και οι μεγαλύτερες ανάγκες σε θέρμανση των χώρων.

Σε πολλά παραδείγματα κτιρίων, τα παθητικά συστήματα συνδυάζονται συνήθως με ειδικά σχεδιασμένες αποθήκες θερμότητας, το ρόλο των οποίων παίζουν, εκτός από τα ίδια τα δομικά στοιχεία του κελύφους (δάπεδα και τοιχοποιίες), ειδικά διαμορφωμένοι χώροι γεμάτοι με υλικά που έχουν την ικανότητα να αποθηκεύουν μεγάλα ποσά θερμότητας (λίθοι, δοχεία νερού κ.ά.), τα οποία και αποδίδουν στο χώρο τη θερμότητα είτε εξαναγκασμένα (με χρήση ανεμιστήρων) όποτε αυτό κριθεί αναγκαίο, είτε με φυσικό τρόπο. Η ύπαρξη, το είδος και η έκταση της θερμικής αποθήκης εξαρτάται κυρίως από τα αναμενόμενα θερμικά οφέλη από τα παθητικά συστήματα, από τη χρήση των χώρων ή του κτιρίου γενικότερα (συνεχόμενη ή διακοπτόμενη λειτουργία) και βέβαια από την ένταση των καιρικών φαινομένων τη θερινή περίοδο (ακτινοβολία, θερμοκρασίες).

4.4.2.2 Μέτρα που αφορούν στη θερινή περίοδο

Για την αποφυγή των υπερθερμάνσεων την περίοδο του καλοκαιριού, από τα πλέον αποτελεσματικά μέτρα που θα μπορούσε να προβλέψει κανείς ή και να ενισχύσει κατά το δυνατό περισσότερο αφορούν:

1. στη βελτίωση των μικροκλιματικών συνθηκών με την κατάλληλη φύτευση για σκίαση και εξατμιστικό δροσισμό, στην επιλογή επιστρώσεων με υλικά μεγάλης

ανακλαστικότητα, καθώς και στην πρόβλεψη υδάτινων επιφανειών για ενίσχυση και πάλι του εξατμιστικού δροσισμού.

2. στην επιλογή των κατάλληλων ηλιοπροστατευτικών διατάξεων ανάλογα με τον προσανατολισμό των όψεων (οριζόντιες διατάξεις στο Νότο, κατακόρυφες στην Ανατολή και Δύση με σωστή κλίση σε σχέση με την πορεία των ηλιακών ακτίνων), έτσι ώστε να απομακρυνθεί η ηλιακή ακτινοβολία από το περίβλημα του κτιρίου. Για τον ίδιο σκοπό θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ειδικοί κρύσταλλοι στα παράθυρα και τις πόρτες, οι οποίοι να μειώνουν κυρίως τη διαπερατότητα της ηλιακής ακτινοβολίας μέσω των ευαίσθητων διαφανών στοιχείων (ανακλαστικοί, απορροφητικοί ή χαμηλής εκπομπής υαλοπίνακες).
3. στην επιδίωξη διαμπερούς αερισμού των χώρων και κυρίως στην πρόβλεψη ή ενίσχυση του νυχτερινού αερισμού τους για την αποφόρτιση των δομικών στοιχείων από τη θερμότητα που συσσωρεύεται κατά τις ώρες αιχμής. Ιδίως για μεσογειακά κλίματα, όπου παρατηρούνται μεγάλες θερμοκρασιακές διαφορές μεταξύ ημέρας και νύχτας, το τελευταίο θεωρείται αναγκαίο για το φυσικό δροσισμό των κτιρίων.

Αν το μέτρο αυτό δεν μπορεί να ικανοποιηθεί από τα υπάρχοντα ανοίγματα στις όψεις του κτιρίου, τότε η χρήση ανοιγμάτων στην οροφή του κτιρίου, ή η κατασκευή ηλιακής καμινάδας για την επιτάχυνση απαγωγής του θερμού αέρα από το κτίριο, ή ανεμόπυργου για την εξαναγκασμένη κίνηση του αέρα, θα αποτελούσαν μερικές από τις δοκιμασμένες στην πράξη αποτελεσματικές τεχνικές.

1. στη χρήση υλικών με μεγάλη θερμοχωρητικότητα. Το μέτρο αυτό συνεπάγεται, όπως ήδη αναφέρθηκε, τη χρονική καθυστέρηση μετάδοσης της θερμότητας στους εσωτερικούς χώρους, σε ώρες που μπορεί να υπολογιστούν, έτσι ώστε να συμπίπτουν με τη μείωση των εξωτερικών θερμοκρασιών τις βραδινές ώρες. Αν το παραπάνω συνδυαστεί και με το νυχτερινό αερισμό των χώρων, τότε πράγματι επιτυγχάνεται και ο δροσισμός των χώρων με φυσικό τρόπο,
2. στην κατασκευή ανοιχτόχρωμων επιχρισμάτων, για την ελαχιστοποίηση της ηλιακής ακτινοβολίας που απορροφάται και τη μεγιστοποίηση της ανακλώμενης,
3. στην ενίσχυση του φυσικού φωτισμού των χώρων, ώστε να περιοριστεί η χρήση του τεχνητού φωτισμού και συνεπώς να περιοριστούν τα εσωτερικά θερμικά φορτία. Στην ίδια κατεύθυνση συμβάλλει και η χρήση ηλεκτρικών και φωτιστικών στοιχείων υψηλής απόδοσης.

Σε ποιον τομέα θα αποφασίσει ο μελετητής να δώσει μεγαλύτερο βάρος, σε μέτρα για τη χειμερινή ή καλοκαιρινή περίοδο, εξαρτάται προφανώς από τα κλιματικά χαρακτηριστικά της περιοχής και φυσικά από τη χρήση του κτιρίου. Γενικά όμως θα μπορούσε να ισχυριστεί κανείς το κτίριο οφείλει να συμπεριφέρεται ορθά και στις δύο περιόδους.

Βέβαια μεγάλη παράλειψη θα ήταν αν δεν αναφερόταν κανείς και στα μέτρα που θα έπρεπε να παρθούν για τη βελτίωση του φυσικού φωτισμού των εσωτερικών χώρων και συνεπώς για την περιστολή των καταναλώσεων και στον τομέα του τεχνητού φωτισμού. Γενικά επισημαίνεται ότι σε έναν ολοκληρωμένο σχεδιασμό, κανείς θα έπρεπε να ασχοληθεί σοβαρά και με τα τρία θέματα, δηλαδή την παθητική θέρμανση, το φυσικό δροσισμό και φωτισμό των κτιρίων, έτσι ώστε και η κατανάλωση ενέργειας να περιοριστεί και η ποιότητα ζωής στους εσωτερικούς χώρους να βελτιωθεί μέσα από ένα περιβάλλον που θα θερμαίνεται, θα ψύχεται και θα φωτίζεται με φυσικό κατά το δυνατό τρόπο. Και για τους τρεις βασικούς τομείς ο μελετητής θα όφειλε να ελέγξει τις προτάσεις του και υπολογιστικά, έτσι ώστε να αποφευχθούν λάθη ή παραλείψεις που θα απομάκρυναν το κτίριο από το βασικό του στόχο, δηλαδή της ένταξής του στην κατηγορία των κτιρίων "χαμηλής κατανάλωσης ενέργεια".

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΚΤΙΡΙΩΝ

5.1. Εισαγωγή

Στην περιοχή εφαρμογής της Κ.Π. Leader+ της Ο.Τ.Δ. ΑΙΤΩΛΙΑ (Ορεινή Ναυπακτία), η πέτρα και το ξύλο είναι υλικά που χρησιμοποιεί ο άνθρωπος για την κατασκευή των κατοικιών του από τα πολύ παλιά χρόνια μέχρι σήμερα και αυτό παρά το γεγονός της μεγάλης κυριαρχίας στις μέρες μας υλικών όπως το τσιμέντο και ο σίδηρος και νέων τεχνολογιών. Η εμπειρία που συσσώρευσε με το πέρασμα των αιώνων του επέτρεψε να δημιουργήσει κατασκευές από πέτρα και ξύλο που ακόμη και σήμερα θαυμάζουμε, όχι μόνο από την αρχιτεκτονική, αλλά και από στατική και οικοδομική άποψη.

5.2. Τύποι κτιρίων

Τα παραδοσιακά κτίρια είναι στο σύνολο τους σχεδόν, κατασκευασμένα από φέρουσα τοιχοποιία που συμπληρώνεται από ξύλινα δομικά στοιχεία. Η κατασκευή τους ήταν τις περισσότερες φορές εμπειρική και γινόταν από τεχνίτες οι οποίοι είχαν πλήρη αντίληψη της κατασκευής και βαθιά γνώση των χρησιμοποιούμενων υλικών.

Ο φέρων οργανισμός κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία εμφανίζει πολύ μεγάλη ποικιλία τύπων. Βασικά στοιχεία που καθορίζουν τη συμπεριφορά των κτιρίων και συγχρόνως αποτελούν παράγοντες διάκρισης τους σε κατηγορίες είναι:

1. Ο τύπος των πατωμάτων και στεγών (οριζόντιος φέρων οργανισμός).
2. Ο τύπος των φερουσών τοιχοποιιών (κατακόρυφος φέρων οργανισμός).
3. Η ύπαρξη ή μη και ο τύπος διαζωμάτων και ελκυστήρων.

5.2.1. Τύποι πατωμάτων και στεγών

Το βασικό μηχανικό χαρακτηριστικό των πατωμάτων που επηρεάζει καθοριστικά τη συμπεριφορά των κτιρίων υπό οριζόντια σεισμική φόρτιση είναι η ακαμψία μέσα στο επίπεδο τους και συνεπακόλουθα ο βαθμός στον οποίο λειτουργούν ως διαφράγματα δεσμεύοντας τις μετατοπίσεις των τοίχων της περιμέτρου τους.

Οι τύποι πατωμάτων που συνήθως συναντώνται σε διατηρητέα κτίρια είναι:

1. Πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος.

2. Πλινθόκτιστα καμαρωτά πατώματα επί σιδηροδοκών. Μερική διαφραγματική λειτουργία σε διαφορετικό βαθμό κατά διεύθυνση.
3. Ξύλινα πατώματα (σανίδωμα επί ισχυρών ξύλινων δοκών): Ελαφρά και εύκαμπτη κατασκευή με ουσιαστικά ανύπαρκτη διαφραγματική λειτουργία και έντονα ανισότροπη συμπεριφορά.
4. Βαριά θολωτά πατώματα μεγάλου πάχους: Πρόκειται για καμαρωτούς ή θολωτούς φορείς στο χώρο που ασκούν ισχυρές οριζόντιες ωθήσεις στους περιμετρικούς τοίχους.

Οι στέγες κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία αποτελούνται συνήθως από ξύλινα ζευκτά με σανίδωμα και επικεράμωση. Τα ζευκτά εδράζονται στο κορυφαίο διάζωμα, ή σε ξύλινες δοκούς (ποταμοί) ενσωματωμένες κατά μήκος της στέψης των τοίχων. Οι ξύλινες στέγες είναι σε θέση να αναπτύξουν μερική διαφραγματική λειτουργία κατά την διεύθυνση των ζευκτών, όχι όμως και στην εγκάρσια διεύθυνση, καθώς η εγκάρσια σύνδεση των ζευκτών είναι συνήθως ανεπαρκής. Προϋπόθεση της διαφραγματικής λειτουργίας είναι η άρτια δικτύωση των ζευκτών και η επαρκής αγκύρωση τους στους ξύλινους ποταμούς, ή στο κορυφαίο περιμετρικό διάζωμα της τοιχοποιίας. Πολλές φορές και συνηθέστερα όταν η στέγη εδράζεται και επί εσωτερικών τοιχοποιιών, τα ζευκτά δεν είναι στατικώς πλήρεις αυτοφερόμενοι φορείς (απουσία ή πλημμελής μάτιση των ξύλινων δοκών των κάτω πελμάτων), με αποτέλεσμα την άσκηση ισχυρών ωθήσεων από τους κεκλιμένους αμείβοντες επί των περιμετρικών τοιχοποιιών.

5.2.2. Τύποι φερουσών τοιχοποιιών

Οι συνηθέστεροι τύποι τοιχοποιιών που συναντώνται σε κτίρια από φέρουσα τοιχοποιία είναι οι ακόλουθοι:

1. Λιθοδομή φυσικών λίθων.
2. Πλινθοδομή (πλήρων οπτόπλινθων, διάτρητων οπτόπλινθων, ωμοπλίνθων)
3. Ξυλόπηκτη τοιχοποιία (τσατμάς)

Το κονίαμα δόμησης συνήθως είναι των ακόλουθων τύπων:

1. Ασβεστοσιμεντοκονίαμα
2. Ασβεστοκονίαμα
3. Πηλοκονίαμα

Οι πλινθοδομές διάτρητων οπτόπλινθων και οι τσατμάδες έχουν χαμηλή αντοχή και συνήθως χρησιμοποιούνται ως εσωτερικοί διαχωριστικοί τοίχοι.

Κύριο χαρακτηριστικό των φερουσών τοιχοποιιών και ιδιαίτερα των λιθοδομών και των πλινθοδομών πλήρων πλίνθων είναι το σχετικά μεγάλο βάρος ιδιαίτερα σε σχετικά υψηλά κτίρια όπου το πάχος των τοίχων είναι σεβαστό. Έτσι στα κτίρια από φέρουσα τοιχοποιία ένα σχετικά μικρό ποσοστό της μάζας βρίσκεται συγκεντρωμένο στις στάθμες των πατωμάτων και της στέγης.

Το μέγεθος, το πλήθος αλλά κυρίως η σχετική καθ' ύψος τοποθέτηση των ανοιγμάτων (πόρτες, παράθυρα) στο ισόγειο και τους υπερκείμενους ορόφους επηρεάζει καθοριστικά τη συμπεριφορά της φέρουσας τοιχοποιίας, τόσο υπό κατακόρυφα, κυρίως όμως υπό οριζόντια (σεισμικά) φορτία. Κατά κανόνα σε κτίρια που έχουν κατασκευασθεί εμπειρικά ή με μεταγενέστερες επεμβάσεις ή προσθήκες ορόφων καθ' ύψος, παρατηρείται το ιδιαίτερα δυσμενές φαινόμενο της αναντιστοιχίας των ανοιγμάτων καθ' ύψος. Είναι φανερό ότι η αναντιστοιχία αυτή προκαλεί έντονη διατάραξη στη ροή των τάσεων προς τα θεμέλια.

5.2.3. Διαζώματα - ελκυστήρες

Τα διαζώματα και οι ελκυστήρες αποτελούν βασικά δομικά στοιχεία που ασκούν καθοριστική επιρροή στην απόκριση των κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία υπό οριζόντια (σεισμικά) φορτία. Οι συνηθέστεροι τύποι διαζωμάτων και ελκυστήρων είναι οι ακόλουθοι:

1. Ξύλινα, μεταλλικά, ή σπανιότερα από οπλισμένο σκυρόδεμα πρέκια στα ανώφλια των ανοιγμάτων (απουσία συνεχών διαζωμάτων)
2. Συνεχή ξύλινα (ξυλοδεσιές), μεταλλικά, ή σπανιότερα από οπλισμένο σκυρόδεμα διαζώματα στα ανώφλια των ανοιγμάτων ή και στις στάθμες των ορόφων και της στέγης.
3. Μεταλλικοί ελκυστήρες (παθητικοί ή ελαφρά προεντεταμένοι) στις στάθμες των ορόφων, της στέγης, ή και των ανωφλιών.
4. Κατακόρυφα διαζώματα ξύλινα, από οπλισμένο σκυρόδεμα, ή σπανιότερα μεταλλικά.

Ο κύριος ρόλος των συνεχών οριζοντίων διαζωμάτων είναι να ενισχύσουν την εκτός επιπέδου καμπτική λειτουργία των τοιχοποιιών, αναλαμβάνοντας τις οριζόντιες σεισμικές δυνάμεις κάθετα στο επίπεδο του τοίχου και μεταφέροντάς τις στους

εγκάρσιους τοίχους. Για το λόγο αυτό, σε παχείς τοίχους οι ξυλοδεσιές αποτελούνται συνήθως από δύο παράλληλες ξύλινες δοκούς στις όψεις της τοιχοποιίας που συνδέονται μεταξύ τους με ορθοστάτες ή και λοξές ξύλινες ράβδους ώστε να διαμορφώνεται ένα οριζόντιο ξύλινο δικτύωμα κατά μήκος του τοίχου. Αντίστοιχα, τα διαζώματα από οπλισμένο σκυρόδεμα καταλαμβάνουν ολόκληρο το πλάτος της τοιχοποιίας, ενώ έχουν σχετικά χαμηλό ύψος, καθώς καλούνται να λειτουργήσουν ως δοκοί σε οριζόντιο επίπεδο.

Ο κύριος ρόλος των οριζοντίων μεταλλικών ελκυστήρων είναι να αποτρέψουν την αποκόλληση υπό σεισμική καταπόνηση των διασταυρούμενων τοίχων καθ' ύψος των κατακόρυφων ακμών σε γωνίες τύπου Γ ή Τ. Οι ελκυστήρες είναι συνήθως χαλύβδινες λεπίδες ορθογωνικής διατομής, τοποθετούνται κατά τη δόμηση των τοίχων και προεντίνονται μετά την ολοκλήρωση του φέροντα οργανισμού. Η προένταση είναι ελαφρά και επιτυγχάνεται είτε με ράβδους αγκύρωσης κατάλληλου σχήματος, είτε με συστροφή της μεταλλικής λεπίδας σε σημεία όπου αυτή είναι προσπελάσιμη. Σημειώνεται ότι η συμβολή της προέντασης των ελκυστήρων στη ανάπτυξη πρόθλιψης στην τοιχοποιία είναι συνήθως αμελητέα. Η προένταση επιβάλλεται κυρίως για την άρση τυχόν ανοχών μήκους ώστε η ενεργοποίηση του ελκυστήρα να είναι άμεση.

Τα κατακόρυφα σε συνεργασία με τα οριζόντια διαζώματα συγκροτούν στο επίπεδο της τοιχοποιίας πλαίσια αυξημένης δυσκαμψίας που αφενός ενισχύουν την λειτουργία δίσκου της τοιχοποιίας και αφετέρου εγκιβωτίζουν τμήματα της τοιχοποιίας αποτρέποντας την πρόωρη ρηγμάτωση της υπό σεισμική καταπόνηση της εντός του επιπέδου της.

5.2.4. Συμπεριφορά κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία

Είναι φανερό ότι οι συνδυασμοί υλικών και τύπων πατωμάτων και στεγών, υλικών και τύπου δόμησης φερουσών τοιχοποιιών, υλικών και μορφής διαζωμάτων και ελκυστήρων, (ή και η απουσία τους) παράγουν μια μεγάλη πολυτυπία κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία.

Τα φορτία που δέχεται κάθε κατασκευή μπορούν να διαχωριστούν σε δύο κύριες κατηγορίες, τα κατακόρυφα φορτία (βαρύτητας και κινητά) και τα οριζόντια σεισμικά φορτία. Η απόκριση και η συμπεριφορά ενός κτιρίου για αυτά τα δύο είδη φόρτισης εξαρτάται από τον τύπο του φέροντος οργανισμού του.

I. Κατακόρυφα φορτία:

Η μεταβίβαση των κινητών κατακόρυφων φορτίων και των ιδίων βαρών των οριζοντίων δομικών στοιχείων (πατώματα, στέγες) στα κατακόρυφα (φέρουσες τοιχοποιίες) και από εκεί, μαζί με τα σημαντικά ίδια βάρη των τοίχων, στη θεμελίωση και το έδαφος, είναι συνήθως σαφής και εξασφαλισμένη σε όλους τους τύπους κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία. Αυτό οφείλεται κυρίως στην σχετικά υψηλή θλιπτική αντοχή της τοιχοποιίας.

Τα τυχόν προβλήματα που παρουσιάζονται οφείλονται ως επί το πλείστον στην γήρανση των υλικών, στην αλλαγή χρήσης της κατασκευής, στις επεμβάσεις που γίνονται (προσθήκες, διαρρυθμίσεις κλπ) και φυσικά στον εξαρχής κακό σχεδιασμό.

II. Οριζόντια σεισμικά φορτία:

Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η συμπεριφορά ενός κτιρίου κατά την διάρκεια μιας σεισμικής δόνησης κατά την οποία δέχεται οριζόντια σεισμικά φορτία.

Πολλοί παράγοντες επηρεάζουν την αντίσταση μιας τοιχοποιίας σε σεισμό. Οι κύριοι είναι τα υλικά και ο τρόπος κατασκευής. Από τα αρχαία χρόνια γίνονταν προσπάθειες για ενίσχυση της τοιχοποιίας, αύξηση της ακαμψίας της και της ικανότητας της αναλαμβάνει εφελκυστικές δυνάμεις, με την προσθήκη οριζοντίων και σπανιότερα, κατακόρυφων ζωνών ενίσχυσης. Για αυτό τον σκοπό συνήθως χρησιμοποιείτο ξύλο.

Ενώ η φόρτιση υπό τα κατακόρυφα φορτία ορίζεται με σχετική σαφήνεια, κάτι τέτοιο δεν συμβαίνει με την σεισμική φόρτιση. Είναι γνωστό ότι τόσο το μέγεθος όσο και η κατανομή της σεισμικής τέμνουσας καθ' ύψος (αλλά και μεταξύ των κατακόρυφων φερόντων στοιχείων κάθε ορόφου) εξαρτάται από τα μηχανικά και ειδικότερα τα δυναμικά χαρακτηριστικά του φέροντα οργανισμού.

Η πολυμορφία και πολυτυπία των κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία αλλά και η δυσκολία εκτίμησης των μηχανικών χαρακτηριστικών των υλικών, περιορίζουν την δυνατότητα σαφούς προσδιορισμού και προσομοίωσης του φέροντα οργανισμού και της απόκρισης του υπό οριζόντια σεισμικά φορτία μόνο σε ακραίες περιπτώσεις όπως οι ακόλουθες:

- α) Πατώματα από πλάκες οπλισμένου σκυροδέματος -Τοιχοποιία υψηλών αντοχών με κατακόρυφα και οριζόντια διαζώματα (ικανοποιητική συμπεριφορά υπό οριζόντια σεισμική φόρτιση)
- β) Εύκαμπτα ξύλινα πατώματα -Παχείς τοίχοι χαμηλής αντοχής χωρίς διαζώματα και ελκυστήρες (ανεπαρκής συμπεριφορά υπό οριζόντια σεισμική φόρτιση):

Φυσικά η μεγάλη πλειοψηφία των κτιρίων από φέρουσα τοιχοποιία βρίσκεται συνήθως μεταξύ των δύο ακραίων αυτών περιπτώσεων, με αποτέλεσμα να είναι δύσκολη η πρόγνωση της απόκρισης τους υπό οριζόντια σεισμική φόρτιση.

5.3. Τοιχοποιίες

Η κατηγοριοποίηση των τοιχοποιιών γίνεται συνήθως με βάση το υλικό δόμησης τους. Στις παραδοσιακές κατασκευές συναντούμε λιθοδομές, πλινθοδομές και μικτές τοιχοποιίες. Η τοιχοποιία είναι ένα υλικό που παρουσιάζει πολυμορφία και η πολυτυπία, πράγμα που έχει σαν αποτέλεσμα την μεγάλη δυσκολία προτυποποίησης υλικών και μεθόδων.

5.3.1. Λιθοδομές

Οι λίθοι που χρησιμοποιούνται στην δόμηση τοιχοποιιών είναι συνήθως ορυκτοί και προέρχονται από εξόρυξη και περαιτέρω επεξεργασία πετρωμάτων. Από πυριγενή πετρώματα εξορύσσονται λίθοι όπως ο γρανίτης, ο πωρόλιθος κ.α., από στρωσιγενή (υδατογενή) ο ψαμμίτης, οι ασβεστόλιθοι κ.α., και από μεταμορφωσιγενή, το μάρμαρο, ο χαλαζίτης, οι σχιστόλιθοι κ.α. Στην Ελλάδα και στην περιοχή μελέτης ο πιο διαδεδομένος λίθος είναι ο ασβεστόλιθος.

Ανάλογα με επεξεργασία που έχουν υποστεί διακρίνονται στις εξής κατηγορίες:

- Αργοί λίθοι: μικρή ή καθόλου επεξεργασία
- Ημίξεστοι, και
- Ξεστοί: αυτοί που παίρνουν κανονικά σχήματα μετά από πλήρη επεξεργασία

Ξηρολιθοδομές

Είναι η παλαιότερη μέθοδος λιθοδομής, που τείνει σήμερα να εγκαταλειφθεί χρησιμοποιούμενη μόνο για πρόχειρες κατασκευές. Η δόμηση γίνεται χωρίς κονίαμα (μόνο με ξερό χώμα), με μικρή κατεργασία και με σωστή συνδεσμολογία των λίθων και κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να προκύπτουν λεπτοί αρμοί και μικρότερα κενά. Τα αναπόφευκτα κενά γεμίζονται με μικρές λαξευτές πέτρες τις λατύπες (τσιβίκια). Το μέσο πάχος της ξηρολιθιάς είναι περίπου ίσο με το 1/3 του ύψους. Καταλληλότερες πέτρες για τις ξηρολιθιές είναι οι πλακοειδείς.

Αργιλοθοδομές

Στις αργιλοθοδομές η δόμηση γίνεται με την χρήση κονιάματος. Χρησιμοποιούνται ακόμη σε ορισμένες περιπτώσεις κατασκευής τοίχων υπογείων, αντιστήριξης, περίφραξης αλλά και σε ανωδομές με τη μορφή επένδυσης. Οι αρμοί της πρόσοψης έχουν συνήθως πάχος 2-3 εκ. και γεμίζονται με κονίαμα.

Ημιλαξευτές λιθοδομές

Είναι η απλούστερη και φθηνότερη λιθοδομή, η οποία κατά κανόνα δομείται στην εμφανή όψη της με ημιλαξευτούς λίθους με επιπέδωση των παραπλεύρων εδρών, μέχρι βάθους τουλάχιστον 12 εκ., και στην εσωτερική όψη με αργούς λίθους. Για την σύνδεση των δύο αυτών λιθοδομών, χρησιμοποιούνται ανά αποστάσεις λίθοι μπατικοί. Η ημιλαξευτή λιθοδομή δεν κατασκευάζεται πλέον σε τοίχους χώρων κατοικίας, γιατί παρουσιάζει έντονο πρόβλημα θερμομόνωσης σε σχέση με την οπτολινθοδομή.

Λαξευτές λιθοδομές

Είναι από τα αρχαιότερα συστήματα λιθοδομών, με το οποίο έχουν κτιστεί σημαντικά μνημεία, αλλά σήμερα σπάνια εμφανίζεται ως τοιχοποιία, λόγω κυρίως του μεγάλου κόστους της.

5.3.2. Μικτές (ξυλόπηκτες) τοιχοποιίες

Οι ξυλόπηκτες τοιχοποιίες είναι γνωστές και ως τσατμάδες ή μπαγδατότοιχοι. Οι τσατμαδότοιχοι αποτελούνται από ξύλινο σκελετό τα κενά του οποίου γεμίζουν από πλίνθους, κεραμικά ή λιθοσύντριμμα, με συνδετικό υλικό σφήνωσης ασβεστοκονίαμα ή άργιλο και καλύπτονται με επίχρισμα. Στους μπαγδατότοιχους δεν τοποθετείται υλικό πλήρωσης, αλλά τοποθετούνται ξύλινα πηγάκια στις όψεις τα οποία επίσης καλύπτονται με επίχρισμα.

Οι τσατμαδότοιχοι ως φέροντες εξωτερικοί τοίχοι χρησιμοποιούνται μόνο σε μικρές κατοικίες μέχρι δύο ορόφων. Οι μπαγδατότοιχοι χρησιμοποιούνται κυρίως ως διαχωριστικοί εσωτερικοί τοίχοι.

Γενικά πρόκειται για ιδιαίτερα ευπαθείς κατασκευές. Η ευπάθεια τους οφείλεται στο ότι είναι μικτές κατασκευές από ετερόκλιτα υλικά που δεν έχουν συνάφεια μεταξύ τους (κυρίως οι τσατμαδότοιχοι). Επιπλέον έχουν διαφορετικό συντελεστή διαστολής και παρουσιάζουν έτσι διαφορετική διόγκωση όταν υγραίνονται. Έτσι με την παραμικρή ένδειξη υγρασίας προκαλείται φούσκωμα των ξύλων και των υλικών πλήρωσης, και ρηγμάτωση των επιχρισμάτων.

5.4. Ξύλινα δομικά στοιχεία

Το ξύλο χρησιμοποιείται στις κατασκευές όχι μόνο ως αυτόνομο δομικό στοιχείο (π.χ. ως δοκός ή υποστύλωμα) αλλά και για την κατασκευή σύνθετων φορέων (στέγες, πατώματα, σαχισιά) και σε συνεργασία με άλλα υλικά. Το κυριότερο προσόν του είναι η μεγάλη σε σχέση με το βάρος του, μηχανική του αντοχή.

Στις παραδοσιακές κατασκευές το ξύλο χρησιμοποιείται κυρίως για την κατασκευή πατωμάτων, στεγών, τοιχοποιιών και υποστυλωμάτων. Χρησιμοποιείται ακόμη και σε συνεργασία με άλλα υλικά. Όπως αναφέρθηκε και πριν, το ξύλο συνεισφέρει στην αύξηση της ακαμψίας της τοιχοποιίας και της ικανότητας της να αναλαμβάνει εφελκυστικές δυνάμεις (με την προσθήκη οριζοντίων και σπανιότερα, κατακόρυφων ζωνών ενίσχυσης).

5.4.1. Στέγες

Οι στέγες έχουν ως κύριο ρόλο την προστασία του εσωτερικού της κατασκευής και των χρηστών της από τα καιρικά φαινόμενα (ήλιος, βροχή, άνεμος). Πέραν όμως αυτού του προφανούς ρόλου, οι στέγες μπορεί υπό προϋποθέσεις να λειτουργούν και ως διαφράγματα. Τα διαφράγματα συνδέουν τις τοιχοποιίες και τις αναγκάζουν να συνεργάζονται κατά την διάρκεια ενός σεισμού αυξάνοντας έτσι την ακαμψία τους.

Η διαμόρφωση μιας στέγης εξαρτάται από τις κλιματολογικές συνθήκες, τα φορτία λειτουργίας της, τα διαθέσιμα υλικά και την μορφολογία της κατασκευής που καλείται να καλύψει.

Φέρων οργανισμός

Στην πιο απλή του μορφή, ο φέρων οργανισμός μιας στέγης αποτελείται από παράλληλες δοκούς που εδράζονται σε δύο απέναντι τοίχους, ασύνδετες μεταξύ τους, πάνω στις οποίες τοποθετείται επικάλυψη από σανίδες, κεραμίδια, σχιστόπλακες ή κάποιο άλλο υλικό. Για την κάλυψη μεγαλύτερων ανοιγμάτων είναι απαραίτητη η χρήση ζευκτών. Οι στέγες αυτές μπορούν να λειτουργήσουν διαφραγματικά κατά την διεύθυνση των δοκών ή ζευκτών. Για να λειτουργήσει η στέγη και στις δύο διευθύνσεις είναι απαραίτητη η σύνδεση των ζευκτών μεταξύ τους, ή η κατασκευή ενός χωροδικτύωματος. Στη σωστή διαφραγματική λειτουργία μιας στέγης σημαντικό ρόλο παίζει και η σωστή σύνδεση της με την τοιχοποιία.

Επικαλύψεις στεγών

Η επικάλυψη της στέγης είναι το σύνολο των υλικών που τοποθετούμε πάνω στον φέροντα οργανισμό για στεγάνωση και μόνωση. Τα βασικά υλικά που χρησιμοποιούνται στις παραδοσιακές κατασκευές για επικάλυψη είναι το ξύλο (σανίδες), τα κεραμίδια και οι σχιστόπλακες.

5.4.2. Πατώματα

Τα πατώματα αναλαμβάνουν μέρος τόσο της στατικής λειτουργίας του κτιρίου (μεταφορά κατακόρυφων φορτίων, οριζόντια ακαμψία), όσο και λειτουργίες δημιουργίας χώρων. Στην απλούστερη του μορφή ένα ξύλινο πάτωμα αποτελείται από τα φέροντα του στοιχεία (δοκούς) και την επιφάνεια κίνησης (δάπεδο) που αποτελείται από σανίδες.

Όπως και οι στέγες, έτσι και τα πατώματα λειτουργούν διαφραγματικά κυρίως κατά την διεύθυνση των δοκών. Με τις κατάλληλες εγκάρσιες συνδέσεις, μπορούν να αποκτήσουν ακαμψία και κατά την εγκάρσια στους δοκούς διεύθυνση.

Η επιφάνεια κίνησης μπορεί να αποτελείται από σανίδες, μάρμαρο, σχιστόπλακες, πήλινα πλακίδια κ.α. Για την πρόσδωση στα πατώματα θερμομονωτικών και ηχομονωτικών ιδιοτήτων χρησιμοποιούνται και άλλα υλικά, όπως λάσπη, άμμος και πλίνθοι.

Η κάτω επιφάνεια των πατωμάτων συνήθως επενδύεται, όχι μόνο για αισθητικούς λόγους αλλά και γιατί με την προσθήκη στα κενά που δημιουργούνται καταλλήλων υλικών, το πάτωμα μπορεί να αποκτήσει θερμομονωτικές και ηχομονωτικές ιδιότητες.

5.5. Μέσα σύνδεσης

5.5.1. Συνδέσεις ξύλινων δομικών στοιχείων

Τα κύρια μέσα σύνδεσης ξύλινων δομικών στοιχείων είναι:

1. Η συγκόλληση
2. Ξύλινα μέσα σύνδεσης
3. Μεταλλικά μέσα σύνδεσης
4. Συνδυασμός των πιο πάνω

Συγκόλληση

Η συγκόλληση είναι ο ιδανικός τρόπος σύνδεσης ξύλων όταν θέλουμε τα επιμέρους στοιχεία να λειτουργούν ως ένα ενιαίο στοιχείο. Αντίθετα οι μηχανικές συνδέσεις δεν παρέχουν την ίδια ακαμψία στα μέλη που συνδέουν. Οι κόλλες που χρησιμοποιούνται έχουν βάση την ρητίνη. Οι κόλλες αυτές έχουν μεγάλες αντοχές. Απαιτούν όμως χρήση από εξειδικευμένο προσωπικό και ειδικούς χώρους εργασίας.

Ξύλινα μέσα σύνδεσης

Τα ξύλινα μέσα σύνδεσης διακρίνονται σε:

1. Ξύλινα βλήτρα. Πρόκειται για πρισματικά ή κυλινδρικά κομμάτια ξύλου τα οποία κατά το μισό τους μήκος εισέρχονται στην οπή του ενός ξύλου και κατά το άλλο μισό στην οπή του άλλου ξύλου. Κατασκευάζονται από σκληρό ξύλο. Δεν είναι ορατά μετά την σύνδεση των δύο ξύλων.
2. Ξύλινα παρεμβλήματα και σφήνες. Είναι πρισματικά κομμάτια ξύλου τα οποία τοποθετούνται σε εγκοπές δύο κατά μήκος συνδεόμενων δοκίδων και συντελούν στην συνεργασία αυτών με το να εμποδίζουν την κατά μήκος μετακίνηση τους. Τα παρεμβλήματα αυτά διήκουν καθ' όλο το πλάτος των συνδεόμενων ξύλων.
3. Ξύλινες ταινίες. Ενεργούν ως παρεμβλήματα και χρησιμοποιούνται κυρίως για την σύνδεση σανίδων προς επίτευξη μεγαλύτερης επιφάνειας. Για τις ταινίες πρέπει να χρησιμοποιείται σκληρό ξύλο και με διεύθυνση ινών κάθετη προς την επιφάνεια επαφής των συνδεόμενων ξύλων αλλιώς οι ταινίες θα σκιστούν.
4. Ξύλινοι συνδετήρες. Σε σχήμα διπλής χελιδονοουράς χρησιμοποιούνται συνήθως για σύνδεση παράλληλων ξύλων.

Μεταλλικά μέσα σύνδεσης

Τα πιο συνηθισμένα μεταλλικά μέσα σύνδεσης για την σύνδεση των ξύλων είναι:

- 1) Οι ήλοι ή καρφοβελόνες (καρφιά). Οι ήλοι αποτελούν το απλούστερο μέσο σύνδεσης. Είναι κομμάτια από μεταλλικό σύρμα κυκλικής ή τετραγωνικής διατομής που στο ένα άκρο φέρουν αιχμή και στο άλλο κεφαλή. Σήμερα χρησιμοποιούνται ήλοι επιψευδαργυρωμένοι (γαλβανισμένοι) ή με επίστρωση χαλκού ή μολύβδου για προστασία από σκουριά.

2) Οι κοχλιωτοί ήλοι (ξυλόβιδες). Οι ξυλόβιδες κοχλιούνται στο ξύλο με τις λεπτές και κοφτερές ελικώσεις τους. Έχουν μήκος μέχρι 15 cm και η κεφαλή τους φέρει εγκοπή για βίδωμα με κατσαβίδι.

3) Οι κοχλιοφόροι ήλοι (μπουλόνια). Τα μπουλόνια αποτελούν λόγω της σταθερότητας των συνδέσεων που πραγματοποιούν, μονιμότερο μέσο σύνδεσης από τα προαναφερθέντα. Οι κοχλιοφόροι ήλοι έχουν στο ένα άκρο κεφαλή και στο άλλο περικόχλιο ή και στα δύο άκρα περικόχλιο. Ο κορμός είναι κυλινδρικός και φέρει στο άκρο ελικώσεις στις οποίες βιδώνεται τετραγωνικό ή εξαγωνικό περικόχλιο. Οι ξυλόβιδες μπαίνουν σε οπές στο ξύλο τις οποίες έχουμε ανοίξει εκ των προτέρων. Προς αποφυγή συμπίεσης του ξύλου στις θέσεις της κεφαλής του περικοχλίου, παρεμβάλλεται μεταξύ αυτών και του ξύλου μεταλλικό υπόθεμα (ροδέλλα) με επιφάνεια τέτοια ώστε να μην υπερβαίνεται η επιτρεπόμενη τάση θλίψης του ξύλου.

4 Τα διχάγγιστρα ή έχματα (τζινέτια)

5.5.2. Συνδέσεις ξύλινων δομικών στοιχείων με άλλα δομικά στοιχεία

Αναφερόμαστε κυρίως στις συνδέσεις δοκών πατωμάτων ή στεγών και ζευκτών με την φέρουσα τοιχοποιία (κυρίως από λιθοδομή). Η σωστή σύνδεση είναι απαραίτητη για την σωστή συνεργασία τοιχοποιίας-διαφράγματος (πάτωμα ή στέγη). Αυτή προϋποθέτει ότι η δοκός ή το ζευκτό δεν θα εδράζεται απλώς πάνω στον τοίχο, αλλά θα δεσμεύεται σ' αυτή κατά την εγκάρσια στην τοιχοποιία διεύθυνση.

Αυτό γίνεται με τρεις κυρίως τρόπους. Με την στερέωση της δοκού πάνω στο διάζωμα της τοιχοποιίας αν υπάρχει, ή με την χρήση μεταλλικών ράβδων ή λαμών.

Προσοχή δίνεται επίσης στην προστασία της δοκού από την υγρασία στο σημείο επαφής της με την τοιχοποιία. Χρησιμοποιούνται γι' αυτό τον σκοπό ειδικές βαφές και αν το επιτρέπει η μέθοδος στερέωσης, αφήνεται γύρω από τη δοκό ένα κενό για τον αερισμό της.

5.6. Βλάβες, Επεμβάσεις και Κατασκευαστικές Λύσεις σε Υφιστάμενα Παραδοσιακά Κτίρια

Οι τρόποι αποκατάστασης ενός παραδοσιακού κτιρίου είναι:.

- *Ενίσχυση*: Αύξηση αντοχής δομικών στοιχείων με την χρήση μεταλλικών λαμών, μεταλλικών συνδέσμων, ελκυστήρων, αγκυριών, ειδικών κονιαμάτων και άλλων υλικών όπως εποξειδικός στόκος.

- *Αντικατάσταση*: Αφαίρεση του φθαρμένου δομικού στοιχείου και αντικατάσταση του με άλλο ίσης ή μεγαλύτερης αντοχής.
- *Ανακατασκευή*: Αναφέρεται σε πιο σύνθετα δομικά στοιχεία όπως στέγες και τοιχοποιίες. Περιλαμβάνει την πλήρη αποκαθήλωση τους, των διαχωρισμό των επί μέρους στοιχείων τους σε υγιή που μπορούν να επαναχρησιμοποιηθούν και μη, και την εκ νέου κατασκευή του δομικού στοιχείου με την αντικατάσταση των φθαρμένων στοιχείων.
- *Προσθήκες*: Κατασκευή νέων δομικών στοιχείων που δεν προϋπήρχαν με στόχο την βελτίωση της συμπεριφοράς της κατασκευής. Αναφέρεται κυρίως στην κατασκευή σενάζ (περιμετρικών διαζωμάτων) σε τοιχοποιίες.
- *Επισκευές – συντηρήσεις*: Περιορισμένης κλίμακας εργασίες που δεν περιλάμβαναν αντικαταστάσεις δομικών στοιχείων και είχαν ως στόχο την αποκατάσταση επιφανειακών κυρίως φθορών από προσβολή εντόμων, μυκήτων, υγρασίας και από φωτιά και την χρήση χημικών ουσιών ή ειδικών κονιαμάτων για την προστασία

Επίσης θα πρέπει να αναφέρουμε τους στόχους μιας μελέτης αποκατάστασης ενός παραδοσιακού κτιρίου, συγκεκριμένα είναι:

- Η ολοκλήρωση της δομικής αποκατάστασης του κτιρίου (αποκατάσταση φέροντος οργανισμού),
- η ένταξη σε αυτό συμβατής χρήσης με την αρχική και η αισθητική του αποκατάσταση,
- η εξασφάλιση των καλύτερων δυνατών κατασκευαστικών λύσεων ώστε να αρθούν τα αίτια καταστροφής του κτιρίου και να εξασφαλίζεται η καλύτερη συντήρησή του στο μέλλον,
- ο σεβασμός των σωζόμενων αυθεντικών στοιχείων του κτιρίου,
- η αποκατάσταση της αρχικής μορφής όπου είναι δυνατό,
- ο σεβασμός τυχόν αξιόλογων προσθηκών και
- η χρήση παραδοσιακών τεχνικών βελτιωμένων όμως από τη σύγχρονη οικοδομική και τεχνολογία.

5.7. Σύνοψη Βλαβών

Πρέπει να βλέπουμε το κάθε δομικό στοιχείο (στέγη, δοκούς, τοίχους) όχι μεμονωμένα αλλά ως μέρος του φέροντος οργανισμού και να προσπαθήσουμε να καταλάβουμε τον ρόλο που επιτελεί στο όλο στατικό σύστημα και στο πως επηρεάζει τα υπόλοιπα στοιχεία τα κατασκευής. Πρέπει μέσα από την αποκατάσταση του να επαναφέρουμε και να ενισχύσουμε την λειτουργία που πρέπει να έχει.

Κυριότερες βλάβες

Οι κυριότερες βλάβες, όπως εμφανίζονται είναι:

Κύρια αίτια βλαβών είναι η υγρασία (και βροχή), η γήρανση και ακολουθούν με μεγάλη διαφορά ο σεισμός και άλλοι παράγοντες όπως η φωτιά.

Υγρασία

Η υγρασία δρα "ύπουλα" αποδυναμώνοντας σιγά-σιγά τα δομικά στοιχεία των κτιρίων προξενώντας μια σειρά άλλων προβλημάτων. Σήψη, παραμορφώσεις, αποδυνάμωση τοιχοποιιών μέσω της απομάκρυνσης του κονιάματος, φουσκώματα τοιχοποιιών, διάβρωση, καθιζήσεις είναι τα κυριότερα από αυτά. Έτσι προκύπτει πόσο σημαντική είναι η προστασία των κτιρίων αυτών από την υγρασία για την μακροβιότητα τους. Η υγρασία μπορεί να αντιμετωπιστεί κυρίως προληπτικά, με τον σωστό σχεδιασμό (λήψη των κατάλληλων κατασκευαστικών μέτρων) και την κατάλληλη συντήρηση.

Σε τελική ανάλυση, έτσι όπως τίθεται αποδεικνύεται ότι οι πλέον (και ίσως οι μόνοι;) επιβλαβείς παράγοντες είναι η έλλειψη συντήρησης, ο λανθασμένος σχεδιασμός καθώς και η εξ αρχής κακή κατασκευή.

Στέγες και πατώματα

Επίσης σημειώνουμε τον σημαντικό ρόλο που επιτελούν οι στέγες αλλά και την ευπάθεια τους. Ο κύριος ρόλος τους, (από άποψης δομικής, στατικής και δυναμικής λειτουργίας) είναι η προστασία του κτιρίου από την βροχή και τους λοιπούς εξωτερικούς παράγοντες (κρύο, ζέστη, άνεμος) και η ασφαλής μεταφορά των κατακορύφων και οριζοντίων φορτίων λειτουργίας στον υποκείμενο φέροντα οργανισμό καθώς και η διαφραγματική λειτουργία τους ως στοιχείο του φέροντα οργανισμού. Η ευπάθεια τους οφείλεται στο ότι είναι τα πιο εκτεθειμένα δομικά στοιχεία ενός κτιρίου μαζί με τις εξωτερικές τοιχοποιίες. Στο σύνολο των κτιρίων που είδαμε, χρειάστηκε η αποκατάσταση τους, στις περισσότερες περιπτώσεις μάλιστα, αυτή συνίστατο στην πλήρη ανακατασκευή τους.

Διαφραγματική λειτουργία όμως δεν επιτελούν μόνο οι στέγες, αλλά και τα διαχωριστικά πατώματα ορόφων τα οποία πρέπει επίσης να ενισχύονται συνδέοντας άκαμπτα τις φέρουσες δοκούς, κατά την εγκάρσια διεύθυνση, δηλαδή εκείνη στην οποία είναι πιο αδύναμα (μικρότερη ακαμψία). Η διαφραγματική λειτουργία στεγών και πατωμάτων ενισχύεται με την αγκύρωση τους (άκαμπτη σύνδεση) στις τοιχοποιίες στις οποίες εδράζονται. Μια ακόμη σημαντική εργασία είναι η κατασκευή περιμετρικού διαζώματος (σενάζ) στους εξωτερικούς περιμετρικούς τοίχους. Τα περιμετρικά διαζώματα, αυξάνουν τον βαθμό συνεργασίας εγκάρσιων τοιχοποιιών σε οριζόντια σεισμικά φορτία, και χρησιμοποιούνται κατά την σύνδεση - έδραση στεγών και πατωμάτων με τον υπόλοιπο φέροντα οργανισμό.

Θερμομόνωση, ηχομόνωση, πυροπροστασία

Αν και η παθολογία στην οποία αναφερθήκαμε αφορά κυρίως τις βλάβες του φέροντα οργανισμού, επισημαίνουμε ότι κατά την διάρκεια μιας μελέτης αποκατάστασης, πρέπει να γίνεται προσπάθεια και για την βελτίωση των θερμομονωτικών, ηχομονωτικών και πυροπροστατευτικών ιδιοτήτων των κατασκευών. Μια τέτοια τεχνική είναι και η προσθήκη περλιτοδέματος ως υλικό πλήρωσης στους τσατμαδότοιχους. Το ίδιο υλικό χρησιμοποιείται ως θερμομονωτικό σε οροφές (στεγών και πατωμάτων) και ως ηχομονωτικό σε πατώματα. Σχετικά με τις δομικές αυτές ιδιότητες θα λέγαμε ότι τα ιστορικά αυτά κτίρια, όταν ανεγέρθηκαν και με βάση την παραδοσιακή τους κατασκευή ικανοποιούσαν κατά τεκμήριο αυτές τις απαιτήσεις.

Λιθοδομές

Το αδύνατο σημείο των λιθοδομών, είναι το κονίαμα σύνδεσης τους. Η υγρασία είναι και εδώ η κύρια αιτία φθοράς του. Η λύση εξαρτάται από πάχος της λιθοδομής και από την έκταση της φθοράς του κονιάματος. Στην περίπτωση λιθοδομών μεγάλου πλάτους και εκτεταμένης φθοράς του συνδετικού υλικού είναι απαραίτητη η εφαρμογή ενεμάτων. Στην περίπτωση λεπτότερων τοιχοποιιών αρκεί η απομάκρυνση του κονιάματος εξωτερικά μέχρι ενός σημείου και η εφαρμογή νέας στρώσης. Μια άλλη αξιοσημείωτη μέθοδος ενίσχυσης πηλοκονιάματος συγκεκριμένα, είναι ο εμποτισμός του με ασβεστόνερο, που αν και χρονοβόρος, είναι αποτελεσματική. Η ενίσχυση και συνεργασία λιθοδομών μεταξύ τους επιτυγχάνεται σε περιπτώσεις αποσύνδεσής τους (λόγω σεισμού, καθίζησης, ολίσθησης κλπ) με την ανακατασκευή τους ή/και την προσθήκη αγκυρώσεων και ελκυστήρων.

5.8. Μέθοδοι και τρόποι αποκατάστασης

5.8.1. Ενίσχυση δοκών

Τα ξύλινα στοιχεία ενισχύονται στις θέσεις καταπόνησης τους από μεγάλα φορτία. Η ενίσχυση μπορεί να γίνει με μεταλλικές λάμες οι οποίες βιδώνονται στις δοκούς, με μεταλλικούς νάρθηκες ή και με εποξειδικό στόκο.

Υπολογισμοί ξύλινων κατασκευών

Οι υπολογισμοί των ξύλινων κατασκευών στηρίζονται στις οριακές καταστάσεις λειτουργικότητας. (E.C.5) Σύμφωνα με τον Ευρωκώδικα 5 *"οι παραμορφώσεις μιας κατασκευής οι οποίες προκύπτουν από τις συνέπειες των δράσεων (όπως αξονικές και διατμητικές δυνάμεις, καμπτικές ροπές και ολίσθηση συνδέσεων) και από υγρασία θα παραμένουν μέσα σε κατάλληλα όρια όσον αφορά την δυνατότητα ζημιών σε υλικά επενδύσεων, οροφές, χωρίσματα και τελειώματα, καθώς και τις λειτουργικές απαιτήσεις και τις απαιτήσεις εμφάνισης"*. Ο E.C.5 κατατάσσει τις κατασκευές σε τρεις κατηγορίες ανάλογα με τις συνθήκες κάτω από τις οποίες αυτές καλούνται να λειτουργήσουν. Ακόμη, ξεχωρίζει έξι κατηγορίες διάρκειας επιβολής φορτίου. Βάση αυτών και φυσικά του φορτίου υπολογίζονται οι παραμορφώσεις μιας κατασκευής οι οποίες δεν πρέπει να υπερβαίνουν τις τιμές που ορίζει ο E.C.5 .

Η ξυλεία ταξινομείται στις εξής κατηγορίες (DIN 4074): S7, MS7, S10/MS10, S13, MS13, MS17 ως προς την φέρουσα ικανότητα της. (S: αναφέρεται στις κλασσικές κατηγορίες ταξινόμησης, MS: μηχανική ταξινόμηση)

Σχετικά με τα κύρια μέσα σύνδεσης ξύλινων κατασκευών, στις αποκαταστάσεις χρησιμοποιούνται η συγκόλληση, τα ξύλινα και τα μεταλλικά στοιχεία (κοχλίες, ήλοι, λάμες κλπ). Απ' ότι διαπιστώσαμε από την επί τόπου έρευνα, τα πιο διαδεδομένα είναι τα μεταλλικά μέσα σύνδεσης. Η χρήση τους συνδυάζει την εύκολη συναρμολόγηση (και λύση) των επιμέρους δομικών στοιχείων καθώς και υψηλή αντοχή. Χρησιμοποιούνται κυρίως ξυλόβιδες και μπουλόνια σε συνδυασμό με μεταλλικές λάμες.

5.8.2. Ανακατασκευή στέγης

Οι στέγες λόγω κατασκευής αλλά και λόγω του ρόλου που επιτελούν (προστασία από βροχή, άνεμο, ήλιο) είναι από τα πιο ευάλωτα δομικά στοιχεία ενός κτιρίου. Αποτελούν τις πιο πολύπλοκες ξύλινες κατασκευές.

Πρώτα γίνεται η αποσυναρμολόγηση της στέγης, αρχίζοντας με την επικάλυψη της, (σχιστόπλακες, κεραμίδια, σανίδες κτλ). Ακολουθεί η αποξήλωση του σκελετού της στέγης. Αυτή πρέπει να γίνεται με την αποσύνδεση των ενώσεων και όχι με την αποκοπή των άκρων των ξύλων έτσι ώστε να είναι δυνατή η επαναχρησιμοποίηση όσων ξύλων είναι σε καλή κατάσταση. Όσα ξύλα κρίνονται ως κατάλληλα για επανάχρηση, καθαρίζονται από καρφιά και οι επιφάνειες τους τρίβονται με σμυριδόχαρτο μέχρι να φανεί το υγιές μέρος του ξύλου. Μετά επαλείφονται με μυκητοκτόνα, απεντομοτικά ή και πυροπροστατευτικά. Σε κάθε στάδιο της αποσυναρμολόγησης πρέπει να αποφεύγεται κάθε ενέργεια που θα μπορούσε να βλάψει κάθε δομικό στοιχείο που θα μπορούσε να επαναχρησιμοποιηθεί. Προσοχή πρέπει να δίνεται επίσης στην εξαγωγή των δοκών από τις πακτώσεις τους (σε λιθοδομή κυρίως) ώστε να προκαλείται η μικρότερη δυνατή διαταραχή.

Τα ζευκτά ή το χωροδικτύωμα κατασκευάζονται από την αρχή με συνδυασμένη χρήση παλιών και νέων ξύλων βάση του παλιού σχεδίου ή βάση νέου που προέρχεται από στατική μελέτη. Νέα και παλιά μέσα σύνδεσης μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανάλογα με την κρίση του επιβλέποντα ή του μελετητή.

Η καλή εγκάρσια σύνδεση των ζευκτών μιας στέγης (αν αυτή αποτελείται από ζευκτά) ή η καλή σύνδεση των στοιχείων της αν πρόκειται για τρισδιάστατο δικτύωμα συντελεί στην καλύτερη διαφραγματική της λειτουργία.

Η ανακατασκευή ή η αποκατάσταση μιας ξύλινης στέγης δεν είναι πλήρης χωρίς την σωστή επικάλυψη. Κύριος ρόλος της επικάλυψης είναι η προστασία της κατασκευής από την βροχή η οποία προκαλεί μακροπρόθεσμα πολλά προβλήματα υγρασίας (διάβρωση ξύλινων δομικών στοιχείων, φουσκώματα σε λιθοδομές, αποσάθρωση συνδετικών κονιαμάτων τοιχοποιιών κλπ). Τα κυριότερα υλικά επικάλυψης είναι τα κεραμίδια, οι σχιστόπλακες και τα μολυβδόφυλλα. Αυτά τα παραδοσιακά υλικά χρησιμοποιούνται και σήμερα σε συνδυασμό με σύγχρονα υλικά όπως ασφαλτόπανο και τσιμεντοκονίαμα για την καλύτερη απόδοση τους.

5.8.3. Πατώματα

Οι κύριες στατικές λειτουργίες των πατωμάτων σε ένα κτίριο, είναι η μεταφορά κατακορύφων φορτίων και η πρόσδωση σ' αυτό οριζόντιας ακαμψίας (διαφραγματική λειτουργία).

Η αποκατάσταση ενός πατώματος περιλαμβάνει τρία κυρίως στάδια.

- Την αποκατάσταση του φέροντος οργανισμού (που στο σύνολο των περιπτώσεων αποτελείται από δοκούς, ξύλινες και σπανιότερα μεταλλικές) με ενίσχυση ή αντικατάσταση τους όπως αναφέρθηκε προηγουμένως. Σε σπάνιες περιπτώσεις, όταν το επιβάλλει η στατική και δυναμική λειτουργία του κτιρίου, το πάτωμα αντικαθίσταται με πλάκα οπλισμένου σκυροδέματος.
- Την αποκατάσταση της επιφάνειας κίνησης. Αυτή μπορεί να αποτελείται από ξύλινα, κεραμικά ή και από λίθινα στοιχεία.
- Παράλληλα με την αποκατάσταση των πατωμάτων μπορούν να γίνουν και βελτιώσεις όσον αφορά την στατική και δυναμική τους συμπεριφορά, τις θερμομονωτικές και ηχομονωτικές τους ιδιότητες καθώς και την συμπεριφορά τους σε καύση. Οι βελτιώσεις αυτές δεν συνιστώνται μόνο στην χρήση σύγχρονων υλικών αλλά και στην εφαρμογή νέων κατασκευαστικών λύσεων όπως αυτές των κολυμβητών δαπέδων και των κρεμαστών οροφών (ψευδοροφών).

Πέραν της βελτίωσης των ηχομονωτικών, πυροπροστατευτικών και θερμομονωτικών ιδιοτήτων των πατωμάτων, η αύξηση του βάρους του πατώματος μέσω τα προσθήκης των αντίστοιχων υλικών, βελτιώνει την συμπεριφορά του πατώματος σε ταλαντώσεις και αυξάνει την ακαμψία του στο οριζόντιο επίπεδο.

Η κάτω επιφάνεια των πατωμάτων μπορεί να επενδυθεί ανάλογα με τις λειτουργικές και αισθητικές απαιτήσεις με ξύλινες σανίδες, μοριοσανίδες ή γυψοσανίδες. Η επιφάνεια μπορεί να επιχριστεί με οροφοκονίαμα σε μεταλλικό πλέγμα (γαλβανισμένο κοτετσόσυρμα ή νεβρομετάλλ) που στηρίζεται στο κάτω μέρος των δοκών.

Όσα αναφέρθηκαν στις δύο τελευταίες περιπτώσεις ισχύουν και για τις οροφές (ηχομόνωση, θερμομόνωση, πυροπροστασία, οροφές).

5.8.4. Επισκευή φθαρμένων άκρων δοκών

Η φθορά των άκρων δοκών που εδράζονται σε τοιχοποιία οφείλεται κυρίως στην υγρασία των τοίχων. Το πρόβλημα αυτό αντιμετωπίζεται με αντικατάσταση του φθαρμένου άκρου με υγιές ξύλο. Δεν είναι απαραίτητη η αντικατάσταση ολόκληρου του δομικού στοιχείου. Το παλιό και το νέο ξύλο συνδέονται με μεταλλικές λάμες ή με νάρθηκα.

Μια άλλη λύση είναι η αποκοπή του φθαρμένου άκρου και η έδραση του σε μεταλλικό νάρθηκα ο οποίος πακτώνεται στην τοιχοποιία.

Για την προστασία των άκρων των δοκών από την υγρασία πρέπει η κεφαλή να εμποτιστεί με προστατευτικά υλικά. Καλό είναι επίσης οι δοκοί να μην εδράζονται απευθείας στην τοιχοποιία, αλλά να παρεμβάλλονται λωρίδες ασφαλικού ή άλλου μονωτικού υλικού. Τέλος πρέπει να αφήνεται ένα διάκενο ανάμεσα στην δοκό και την τοιχοποιία, που να επιτρέπει τον αερισμό της.

5.8.5. Υποστυλώματα

Ξύλινα υποστυλώματα συναντώνται συνήθως ενσωματωμένα σε ξυλόπηκτες τοιχοποιίες αλλά και μεμονωμένα όταν δεν υπάρχει η ανάγκη παραλαβής μεγάλων φορτίων. Είναι ευάλωτα στην υγρασία κυρίως αυτά που έρχονται σε άμεση επαφή με το πάτωμα και βρίσκονται σε υπόγειους ή ημιυπόγειους χώρους. Όταν δεν υπάρχει καλή μόνωση στην βάση του ή δεν ακολουθείται κάποια κατασκευαστική λύση (π.χ. έδραση σε πέτρα ή σε μεταλλική βάση), τότε το υποστυλώμα διαβρώνεται στη βάση του με αποτέλεσμα τη μείωση της φέρουσας ικανότητας και του μήκους του. Αυτό οδηγεί στη βύθιση των υπερκείμενων δομικών στοιχείων (πατώματα, στέγες) και στην εμφάνιση ανεπιθύμητων δυνάμεων και συνεπακόλουθα παραμορφώσεων. Για την αποκατάσταση του προβλήματος αυτού (συνήθως με αντικατάσταση του υποστυλώματος) απαιτείται η υποστήριξη των υπερκείμενων κατασκευών.

5.8.6. Ενίσχυση - ανακατασκευή σκελετού ξυλόπηκτης τοιχοποιίας (τσατμαδότοιχου) με αντικατάσταση φθαρμένων στοιχείων

Οι τσατμαδότοιχοι είναι σύνθετες κατασκευές αποτελούμενες από ξύλινο σκελετό και πλήρωση από πλίνθους, λίθους ή άλλα φυσικά υλικά, με σοβατισμένη όψη. Για την ενίσχυση ή ανακατασκευή του τσατμά, αφαιρούνται πρώτα οι σοβάδες χειρονακτικά χωρίς την χρήση μηχανήματος ώστε να μην διαταραχθεί ο σκελετός. Προσοχή πρέπει να δίνεται στην έγκαιρη διάκριση ξύλινων κατακόρυφων φερόντων στοιχείων (στύλων) που πιθανό να βρίσκονται ενσωματωμένα στον τσατμά.

Για την αντικατάσταση ορισμένων δομικών στοιχείων ίσως χρειαστεί η χρήση μηχανισμών ανύψωσης των υπερκείμενων πατώματος ή οροφής (απαραίτητη για φέροντα στοιχεία, κυρίως στύλων). Το υλικό πλήρωσης του τοίχου απομακρύνεται και αποθηκεύεται αν είναι σε κατάσταση τέτοια που να επιτρέπει την επανάχρησή του. Ελέγχονται τα ξύλινα στοιχεία του σκελετού τους και αντικαθίστανται τα φθαρμένα. Γίνεται ακόμη ενίσχυση των συνδέσμων. Οι ξύλινες διατομές καθαρίζονται και

εμποτίζονται με μηκυτοκτόνο, εντομοκτόνο και πυροπροστατευτικό υγρό. Τέλος επανατοποθετούνται τα υλικά πλήρωσης και σοβατίζεται.

Για την πρόσδωση θερμομονωτικών και ηχομονωτικών ιδιοτήτων στον τοίχο, είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθεί ένα πιο σύγχρονο υλικό πλήρωσης όπως πλάκες υαλοβάμβακα. Οι τσατμάδες μπορούν να ενισχυθούν επιπλέον μέσω ισχυρού τσιμεντοκονιάματος οπλισμένου με πλέγμα Δάριγκ (κοτετσόσυρμα) για την συγκράτηση του.

5.8.7. Ενίσχυση φέροντος οργανισμού με ελκυστήρες, αγκυρώσεις και διαζώματα

Αποστολή των ελκυστήρων είναι κυρίως η αύξηση του βαθμού συνεργασίας των διαφόρων δομικών στοιχείων μεταξύ τους (κυρίως μεταξύ τοιχοποιιών). Οι ελκυστήρες χρησιμοποιούνται ακόμη για την συρραφή ρηγματώσεων και για την σύνδεση νέων με παλιές τοιχοποιίες.

Οι ελκυστήρες προκαλούν σημαντικές οριζόντιες τάσεις στην τοιχοποιία στις θέσεις όπου τοποθετούνται. Αν οι λιθοδομές έχουν χαλαρή δόμηση στις περιοχές αυτές ή εσωτερικά κενά λόγω σάπιων ξυλοδεσιών, υπάρχει κίνδυνος αστοχίας (διάτρηση). Για την αντιμετώπιση αυτού του κινδύνου αν υπάρχει, γίνεται ενίσχυση της λιθοδομής (αναδόμηση, τσιμεντενέσεις, κτλ) όπως περιγράφεται σε άλλες παραγράφους αυτού του κεφαλαίου.

Κατά την διάνοιξη των οπών πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο δυνατό οι κρούσεις και στην πίεση που θα εφαρμόζεται στην λιθοδομή. Η διάνοιξη του διατρήματος γίνεται με περιστροφικό τρυπάνι ακριβείας με αδαμαντοφόρο κεφαλή. Τα προϊόντα της διάτρησης απομακρύνονται με την χρήση πεπιεσμένου νερού. Όπου και όταν είναι απαραίτητο τοποθετούνται αντιστηρίξεις ή κόντρες για την ευστάθεια της λιθοδομής.

Με τις αγκυρώσεις επιτυγχάνουμε κυρίως την καλύτερη σύνδεση δοκών πατωμάτων και στεγών με τις φέρουσες τοιχοποιίες προσδίδοντας έτσι στα οριζόντια δομικά στοιχεία διαφραγματική λειτουργία.

Η συνδυασμένη χρήση ελκυστήρων και αγκυρώσεων βελτιώνει κατά πολύ την αντοχή ενός παραδοσιακού κτιρίου σε οριζόντια σεισμικά φορτία.

5.8.8. Ρωγμές σε τοιχοποιία.

Η γενεσιουργός αιτία των ρηγματώσεων, είναι η γήρανση και η μείωση της φέρουσας ικανότητας της τοιχοποιίας. Αντιμετωπίζεται κλείνοντας τις υπάρχουσες ρωγμές αλλά και προσπαθώντας με μια εκ των τεχνικών αναστύλωσης να αποδώσουμε κατά το δυνατόν την αρχική αντοχή της φέρουσας τοιχοποιίας.

Η μέθοδος που χρησιμοποιείται για την αποκατάσταση ρωγμών σε τοιχοποιία εξαρτάται από το εύρος των ρωγμών και από το πάχος του τοίχου (άρα και βάθος ρωγμής)

Στην περίπτωση ρωγμών μικρού εύρους σε μικρού πάχους τοιχοποιία η διαδικασία αποκατάστασης είναι η εξής:

1. Καθαίρεση επιχρίσματος σε μεγάλο πλάτος γύρω από τις ρωγμές (συνολικά 60 cm περίπου)
2. Διεύρυνση των χειλιών της ρωγμής (τοπικό σπάσιμο λίθων)
3. Ξύσιμο της ρωγμής με συρματοβουρτσα με ιδιαίτερη επιμονή για να αφαιρεθούν τα σαθρά τμήματα του κονιάματος
4. Πλύσιμο με νερό υπό πίεση
5. Εισαγωγή πλούσιου τσιμεντοκονιάματος (με ψιλό μυστρί)
6. Εσωτερικό αρμολόγημα και τελικό επίχρισμα

Επίσης, άντ' αυτού μπορεί μετά το εσωτερικό αρμολόγημα και πριν το τελικό επίχρισμα να χρησιμοποιηθεί κοτετσόσυρμα και να στερεωθεί με φουρκέτες στο κονίαμα των αρμών του τοίχου.

Όταν έχουμε μεγάλου πάχους τοιχοποιία απαιτούνται τσιμεντενέσεις. Η διαδικασία έχει ως εξής:

Χρησιμοποιούμε τσιμεντενέσεις ή ενέσεις εποξειδικών κονιαμάτων όταν κρίνονται οικονομικότερες ή ευκολότερες για κάθε περίπτωση. Τα εποξειδικά κονιάματα εφαρμόζονται για εύρη ρωγμών από 0,10 mm περίπου έως 3 mm.

1. Καθαίρεση επιχρίσματος και διεύρυνση των χειλιών της ρωγμής
2. Άνοιγμα μέσα στο επίπεδο της ρωγμής οπών (Φ½") σε αποστάσεις μικρότερες όσο στενότερες είναι οι ρωγμές και τοποθέτηση μικρών σωλήνων
3. Πλύσιμο με νερό υπό πίεση και σφράγισμα των χειλιών της ρωγμής με τσιμεντοκονία.

4. Εισαγωγή τσιμεντοκονίας, λεπτόρρευστης στην αρχή (μικρή πίεση), παχύρρευστης στο τέλος (μεγάλη πίεση) με περιεκτικότητα μπετονίτη 5% κ.β. τσιμέντου από το κατώτερο σωληνάκι μέχρις ότου το υλικό αρχίσει να τρέχει καθαρό από το αμέσως πιο πάνω σωληνάκι. Σφραγίζεται η κάτω τρύπα και η ένεση συνεχίζεται από την αμέσως πιο πάνω και πάει λέγοντας
5. Τελικό επίχρισμα ή διάταξη κοτετσοσύρματος και τελικό επίχρισμα.

Για την συρραφή μεγάλων ρωγμών περίπου κατακόρυφων (ανάλογα με τη σοβαρότητά τους) απαιτούνται πιο ριζικές επεμβάσεις.

1. Τοποθετούνται τζινέτια ή μεταλλικές λάμες συρραφής αφού καθαιρεθούν οι σπασμένες πέτρες στο μισό περίπου πλάτος του τοίχου και αντικατασταθούν με ισχυρό τσιμεντοκονίαμα
2. Αφαιρούνται πλίνθοι-λίθοι σε πλάτος 15-20 cm γύρω από τη ρωγμή και ξανακτίζεται ο τοίχος χρησιμοποιώντας μακρόστενες πλίνθους ή λίθους συρραφής ή καλύτερα γεμίζοντας τα κενά με σκυρόδεμα (χύτευση "υποστυλώματος" - 2Φ14 και αγκράφες Φ6/50).

Λοξές ρωγμές τοίχων μεγάλου ανοίγματος ή πυκνής σχετικά διατάξεως πρέπει να επισκευάζονται πρώτα με μία από τις μεθόδους που εφαρμόζονται σε περίπτωση απλής ρηγμάτωσης τοίχων και ύστερα απαραίτητως, με την τεχνική των λεπτών ζωνών ραφής, μιας και το μεγάλο άνοιγμα των ρωγμών και η πυκνή τους διάταξη δεν επιτρέπουν αξιόπιστα αποτελέσματα μεταδόσεως τάσεων με τις τεχνικές απλής ρηγμάτωσης.

1. Σε πλάτος γύρω στα 15-20 cm αφαιρούνται διαδοχικά πλίνθοι ή πέτρες σε βάθος 10-15 cm έτσι ώστε να διαμορφωθεί μια εισέχουσα κολώνα ή ένα εισέχον δοκάρι που γεμίζει με σκυρόδεμα, χρησιμοποιώντας μόνο εξωτερικό καλούπι, αφού τοποθετηθούν αγκράφες Φ6/50 και 2Φ14 κατά μήκος. Οι αγκράφες αυτές εξέχουν αρκετά μέσα στους αρμούς της υπόλοιπης τοιχοποιίας
2. Σε περίπτωση κατακόρυφων νευρώσεων ύψους ορόφου και εφόσον η ενσωμάτωση κρίνεται δύσκολη ή ανέφικτη, είναι δυνατόν να κατασκευαστούν στις κατάλληλες θέσεις ζεύγη νευρώσεων (μέσα-έξω), οι οποίες θα εξέχουν από την περσιδιά του τοίχου. Απαιτείται κατάλληλη σύνδεση
3. Σε σχετικά λεπτούς τοίχους, αυτές οι ζώνες μεταπίπτουν σε ενισχυτικά υποστυλώματα και δοκάρια ραφής, ενσωματούμενα ή εξέχοντα

5.8.9. Καμπούριασμα τοίχων

Το μονόπαντο φούσκωμα τοιχοποιίας οφείλεται κυρίως στη έλλειψη διατόνων-μπατικών πλίνθων ή λίθων. Η ανακατασκευή μπορεί να αποφευχθεί μόνο αν η κατακόρυφη πλευρά είναι αρκετά στέρεη, η οποία (αφού αφαιρεθεί η καμπούρα) χρησιμοποιείται σαν ξυλότυπος. Ακολουθεί η διάταξη μπατικών πλίνθων ή λίθων και το ξαναχτίσιμο με χρήση άφθονου χυτού τσιμεντοκονιάματος για το γέμισμα κάθε κενού.

5.8.10. Απομάκρυνση σάπιας ξυλοδεσιάς από λιθοδομή

Τα ξύλινα διαζώματα (ξυλοδεσιές) που κτίζονται μέσα στις λιθοδομές είναι ευάλωτα στην υγρασία και αδύνατο να αντικατασταθούν χωρίς την αποδόμηση της τοιχοποιίας. Η μόνη εφικτή λύση είναι η απομάκρυνση τους και η πλήρωση των κενών με κονίαμα. Η απομάκρυνση μπορεί να γίνει με την χρήση διαφόρων μεθόδων (αναρρόφηση, ελαστικές ντίζες με τρυπάνι ή σκληρές συρματοβουρτσες, νερό υπό πίεση) ενώ αν είναι απαραίτητο μπορούν να διανοιχτούν τρύπες στην λιθοδομή για διευκόλυνση του καθαρισμού.

5.8.11. Ενέματα

Η τεχνική των ενεμάτων, δηλαδή της έγχυσης στην τοιχοποιία λεπτόρρευστου μίγματος δια μέσου οπών, χρησιμοποιείται για την πλήρωση ρωγμών σε τοιχοποιίες μεγάλου πάχους και την αποκατάσταση της συνέχειας της. Με τα ενέματα επιτυγχάνουμε την ενίσχυση της τοιχοποιίας (ενισχύοντας το συνδετικό κονίαμα της) με την ελάχιστη διατάραξη της δομής της.

Οι ιδιότητες του μίγματος που θα επιλεγεί για το ένεμα πρέπει να είναι συμβατές με τα υλικά της τοιχοποιίας στην οποία θα χρησιμοποιηθεί. Η πορεία της εφαρμογής του ενέματος χαρακτηρίζεται από την ενεσιμότητα, η οποία εξαρτάται από το ιξώδες, τον χρόνο πήξης (πρόσμικτα επιβραδυντικά ή επιταχυντικά), την ευστάθεια του μίγματος (ρευστοποιητές), την απορροφητικότητα της τοιχοποιίας (προηγείται καθάρισμα με νερό υπό πίεση), την κοκκομετρική σύνθεση των αδρανών, τις διαστάσεις των κενών κ.α.

Τα ενέματα κατατάσσονται σε δύο κατηγορίες με βάση την σύνθεση τους. Σε τοιχοποιίες παραδοσιακών κτιρίων χρησιμοποιούνται συνήθως ενέματα από ανόργανα υλικά (τσιμέντο, άργιλο, υδραυλική άσβεστο, θηραϊκή γη κ.α.). Τα ενέματα από οργανικά υλικά παρουσιάζουν γενικά ικανοποιητική ανθεκτικότητα στον χρόνο. Τα

ενέματα από οργανικά υλικά (εποξειδικές ρητίνες, σιλικόνες κ.α.) έχουν γενικά μικρή αντοχή στον χρόνο.

Στην περίπτωση ρωγμών μεγάλου εύρους μπορούν να χρησιμοποιηθούν και θραυστά αδρανή τα οποία τοποθετούνται στην ρωγμή πριν την εφαρμογή του ενέματος. Το μέγεθος των αδρανών πρέπει να εκλέγεται με προσοχή. Κόκκοι με διάμετρο μικρότερη από την απαιτούμενη, μπορεί να προκαλέσουν έμφραξη του ενέματος (δυσκολεύοντας το να εισχωρήσει βαθιά μέσα στην ρωγμή).

Η εισαγωγή του κονιάματος γίνεται υπό πίεση, διαμέσου ελαστικών σωλήνων που τοποθετούνται στους αρμούς της λιθοδομής. Πριν την ένεση του κονιάματος διαβρέχουμε με νερό το εσωτερικό της λιθοδομής, όχι μόνο για την ευκολότερη εισαγωγή του ενέματος αλλά και για να εντοπίσουμε τυχόν επικοινωνίες μεταξύ των κενών και πιθανές διαρροές. Στα σημεία απ' όπου μπορεί να διαρρεύσει το ένεμα τοποθετούμε σφήνες (συνήθως ξύλινες) τις οποίες αφαιρούμε μετά την σύσφιξη του.

5.8.12. Εμποτισμός της αργιολάσσης δόμησης με ασβεστόνερο

Η προσθήκη πολτού ασβέστου στην άργιλο, παράγει κονίαμα με πολύ καλή πρόσφυση και σημαντική αντοχή. Το πηλοκονίαμα είναι το πιο συχνά χρησιμοποιούμενο συνδετικό κονίαμα. Αυτή την ιδιότητα της αργίλου μπορούμε να την εκμεταλλευτούμε για να ενισχύσουμε υπάρχουσες λιθοδομές.

Μια μέθοδος που μπορούμε να ακολουθήσουμε είναι ο εμποτισμός της αργιολάσσης δόμησης με υπέρκορο υδατικό διάλυμα υδροξειδίου του ασβεστίου, οπότε εξατμιζόμενο το νερό, θα παραμείνει το υδροξείδιο της ασβέστου αναμεμειγμένο με την άργιλο.

Προς τούτο, τοποθετούμε μικρή μεταλλική δεξαμενή, που έχει συνδεθεί με το υδροδοτικό δίκτυο και μέσα στην οποία αναμιγνύουμε το νερό με περίσσεια πολτού ασβέστου, για να πάρουμε υπέρκορο διάλυμα υδροξειδίου του ασβεστίου. Από το πάνω μέρος της δεξαμενής ανάμιξης και μέσω σειράς φίλτρων που κατακρατούν τα περισσότερα στερεά αιωρήματα, διοχετεύουμε το υπέρκορο υδατικό διάλυμα του υδροξειδίου του ασβεστίου, σε δύο άλλες μεταλλικές δεξαμενές, μέσα στις οποίες καθιζάνουν και τα λεπτότερα στερεά αιωρήματα, ενώ στο πάνω μέρος τους μένει το καθαρό διάλυμα υδροξειδίου του ασβεστίου.

Με ένα ειδικά βαθμολογημένο πυκνόμετρο, μπορούμε να ελέγχουμε, κατά πόσο το διάλυμα μας, είναι ή όχι υπέρκορο. Το διάλυμα αυτό, με σωλήνες πολυαιθυλενίου, το

μεταφέρουμε μέχρι τις λιθοδομές, στους αρμούς των οποίων έχει ήδη τοποθετηθεί δίκτυο σωληνίσκων Φ3mm ανά 30 με 40cm και μέσω των οποίων θα γίνεται ο εμποτισμός της αργιολάσπης. Η όλη διάταξη των σωληνώσεων πρέπει να είναι τέτοια ώστε στο άκρο τους η πίεση του διαλύματος εμποτισμού να είναι από 0,15 έως 0,25 ατμόσφαιρες, καθ' όλο το ύψος των λιθοδομών.

Ο εμποτισμός είναι μια χρονοβόρα διαδικασία διάρκειας 4 έως 5 μηνών και πρέπει να γίνεται κατά τους καλοκαιρινούς μήνες.

5.8.13. Αντιμετώπιση υγρασίας

Η υγρασία είναι ένας από τους κύριους φθοροποιούς παράγοντες στα παλιά κτίρια (συμπεριλαμβάνουμε και την βροχή αφού προκαλεί μακροπρόθεσμα τα ίδια προβλήματα). Γι' αυτό και κατά την αποκατάσταση τους λαμβάνονται μέτρα προστασίας τους από την υγρασία. Οι τρεις κύριες οδοί μέσω των οποίων η υγρασία εισέρχεται στις κατασκευές και προσβάλλει τα δομικά στοιχεία τους είναι οι στέγες, το έδαφος και οι εξωτερικές τοιχοποιίες. Η υγρασία δεν προσβάλλει μόνο τα ξύλινα δομικά αλλά και τις τοιχοποιίες (πλινθοδομές, λιθοδομές, συνδετικά κονιάματα, επιχρίσματα κλπ).

Στην περίπτωση των στεγών η λύση είναι η σωστή στεγάνωση τους. Στην περίπτωση των τοιχοποιιών η υγρασία προσβάλλει κυρίως τα συνδετικά κονιάματα τους, προκαλώντας έτσι φουσκώματα, ρηγματώσεις και την αποδυνάμωση τους.

Αντιμετωπίζεται με την επίχριση της τοιχοποιίας με κονίαμα με μονωτικές ιδιότητες (π.χ. τσιμεντοασβεστοκονίαμα με πρόσθετα κεραμιδόσκονη, θηραϊκή γη και βελτιωτικό μάζας) ή με την επάλειψη της με ειδικό μονωτικό. Ακόμη, με την εφαρμογή ενεμάτων, εμποδίζουμε την είσοδο νερού (με την μορφή υγρασίας ή βρόχινου νερού) μέσα στο εσωτερικό των τοιχοποιιών δια μέσου τυχόν κενών. Για την αποκατάσταση και προστασία υπόγειων τοιχοποιιών γίνεται εκσκαφή του εδάφους και στεγάνωση της τοιχοποιίας όπως αναφέρθηκε και πριν. Επιπλέον, σε μερικές περιπτώσεις κατασκευάζεται στραγγιστήριο για την απομάκρυνση των νερών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο

ΑΝΑΚΕΦΑΛΑΙΩΣΗ – ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ – ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

ΠΡΟΔΙΑΓΡΑΦΕΣ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗΣ

Επικάλυψη : *κατά προτίμηση πλακοσκεπή ή κεραμοσκεπή.*

- α)** στέγη μονόριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- β)** στέγη δίριχτη σε τμήμα του κτιρίου
- γ)** στέγη τετράριχτη κυρίαρχη

Όψεις : *στοιχεία αρχιτεκτονικής σύνθεσης των όψεων σύμφωνα με τις κατά τόπους παραδόσεις.*

- α)** από πέτρα κτιστή σε όλες τις όψεις
- β)** από πέτρα το ισόγειο – σοβάς ο όροφος
- γ)** από σοβά όλο το κτίριο ή τμήμα

Εξώστες : *Απαγορεύονται οι περιμετρικοί εξώστες – οι εξώστες κατά μήκος όλης της όψης, επιτρέπονται μόνον όταν η όψη δεν είναι σε ένα επίπεδο. Η κάλυψη του ανοικτού εξώστη γίνεται είτε με δίριχτη στέγη είτε με μονόριχτη συνέχεια της στέγης του κτιρίου είτε με τρίριχτη συνέχεια της στέγης.*

- α)** ανοικτός ακάλυπτος (πέργκολα)
- β)** ανοικτός καλυμμένος
- γ)** κλειστός από τις τρεις πλευρές (ημι-υπαίθριος)
- δ)** στοά – χαγιάτι

Στηθαία :

- α)** εξωστών – κιγκλιδώματα από ξύλο και σίδηρο σε συνδυασμό ή από το κάθε ένα χωριστά.
- β)** εξωτερική σκάλα – συνδυασμός σοβάς – πέτρας – ξύλου – σιδήρου ή από το κάθε ένα χωριστά.

Ανοιγματα :

- α)** οριζόντιο πρέκι – πέτρα – ξύλο – σίδηρο
- β)** ημικυκλικό – τοξωτό πρέκι από πέτρα

Κουφώματα :

α) ξύλινα

β) μεταλλικά όχι αλουμίνιο ταμπλαδωτά, καρφωτά, με καΐτια, με φεγγίτη.

Αναλογία παραθύρων $1 + 1,5 : 2 = 1,75$

Αρχιτεκτονικά Στοιχεία : Σε αρμονία με αρχιτεκτονικά στοιχεία της περιοχής επιτρέπονται :

α) γείσα

β) κορνιζώματα

γ) παραστάδες

δ) φουρούσια

ε) αετώματα

στ) καμινάδες

Περίφραξη :

α) μανδρότοιχος ψηλός (χαρακτηριστικό περιοχής)

β) μανδρότοιχος χαμηλός – συνδυασμός πέτρας – ξύλου – σιδήρου.

γ) μανδρότοιχος ξύλινος ή μεταλλικός

Υλικά :

α) πέτρα

β) σοβάς – κονίαμα

γ) ξύλο – τούβλο

δ) πλάκες πέτρινες

στ) κεραμίδια βυζαντινά

ε) κεραμίδια Γαλλικά – Ρωμαϊκά

ζ) σίδηρος

η) χώμα

**Σε κάθε περίπτωση η αρχιτεκτονική σύνθεση θα πρέπει να
εναρμονίζεται με το φυσικό περιβάλλον και την αρχιτεκτονική
αισθητική της περιοχής.**

Προδιαγραφές Εξοπλισμού Εξοπλισμός Εσωτερικών Χώρων

Τραπέζια

Τραπέζια πρωινού
Τραπέζια καφετέριας
Τραπέζια ταβέρνας
Τραπέζια σαλονιού
Τραπέζια δωματίου
Πάγκος μπαρ – Πάγκος ρεσεψιόν

Καθίσματα

Καθίσματα πρωινού
Καθίσματα καφετέριας
Καθίσματα ταβέρνας
Καθίσματα σαλονιού
Καναπέδες σαλονιού
Πολυθρόνες σαλονιού
Καθίσματα δωματίου
Σκαμπό μπαρ
Ειδικά καθίσματα

Κρεβάτια - συνοδευτικά

Κρεβάτι μονόκλινο
Κρεβάτι δίκλινο
Κρεβάτι παιδικό
Κομοδίνο
Σαλόني δωματίου
Γραφείο δωματίου
Κλινοσκεπάσματα
Κουρτίνες

Ειδικές διαρρυθμίσεις εξωτερικών χώρων

Πλακοστρώσεις
Μαντρότοιχοι

Ειδικές διαρρυθμίσεις εσωτερικών χώρων

Διαρρύθμιση σαλονιού
Διαρρύθμιση χώρου
τζακιού
Διαρρύθμιση μπαρ
Φωτισμός

Εικαστικές προσεγγίσεις

Επικάλυψη τοίχων
Φωτογραφικό υλικό
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

Εξοπλισμός Εξωτερικών Χώρων

Τραπέζια

Τραπέζια πρωινού
Τραπέζια καφετέριας
Τραπέζια ταβέρνας
Τραπέζια σαλονιού
Πάγκος μπαρ

Καθίσματα

Καθίσματα πρωινού
Καθίσματα καφετέριας
Καθίσματα ταβέρνας
Καθίσματα σαλονιού
Καναπέδες σαλονιού
Πολυθρόνες σαλονιού
Σκαμπό μπαρ

Σκέπαστρα
Πέργκολες
Διαρρύθμιση χώρων θέασης
Διαρρύθμιση χώρου barbeque
Διαρρύθμιση μπαρ
Εξωτερικό φωτισμός
Ειδικοί πάγκοι

Εικαστικές προσεγγίσεις εξωτερικών χώρων

Επικάλυψη τοίχων
Ταμπέλες – Πινακίδες
Αναπαραστάσεις
Διάφορα

Επικαλύψεις Εξοπλισμού

Τραπεζομάντιλα εσωτερικού χώρου
Τραπεζομάντιλα εξωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου
Χαρτοπετσέτες εσωτερικού χώρου

Υλικά Ενημέρωσης - Πληροφόρησης

Φάκελος ενημέρωσης – πληροφόρηση

Ειδικός φάκελος που θα περιλαμβάνει :

Για τους ξενώνες

- ☞ Prospects του καταστήματος
- ☞ Τυποποιημένα ερωτηματολόγια για παράπονα και υποδείξεις – προτάσεις (ενιαίο για όλα τα μέλη του Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο για το περιεχόμενο, υποχρεώσεις, δεσμεύσεις και δικαιώματα του Τ.Σ.Π. και των καταναλωτών (ενιαίο για το Τ.Σ.Π.)
- ☞ Έντυπο με τον κατάλογο των επιχειρήσεων, που είναι ενταγμένες στο Τ.Σ.Π. και χάρτης της περιοχής, όπου σημειώνεται η θέση των επιχειρήσεων
- ☞ Έντυπο πληροφόρησης για το ΣΗΜΑ
- ☞ Μία αναμνηστική κάρτα – φωτογραφία της περιοχής

Για τα εστιατόρια – ταβέρνες

Τετρασέλιδο φυλλάδιο προβολής του Τ.Σ.Π. και του ΣΗΜΑΤΟΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ «ΠΙΝΔΟΣ»

Κατάλογοι παρεχομένων προϊόντων ή υπηρεσιών

α) Επιτραπέζιοι κατάλογοι

Ειδικά σχεδιασμένος τύπος καταλόγου, ενιαίος για όλο το Τ.Σ.Π. Εσωτερικά ο κατάλογος έχει διαφορετικού τύπου σελίδες ανάλογα με τα προϊόντα και τις υπηρεσίες που εμπορεύεται το κατάστημα.

β) Κατάλογοι εξωτερικού χώρου

Ειδικά σχεδιασμένο ταμπλό ενιαίας δομής για όλο το Τ.Σ.Π. Το ταμπλό κατασκευάζεται από ξύλο και διαθέτει ειδικό εξοπλισμό για τοποθέτηση των σπασιαλιτέ της ημέρας.

Πινακίδες

α) Ανακοινώσεων και σημείο πώλησης έντυπων

Ειδικά σχεδιασμένη πινακίδα ανακοινώσεων τοίχου και ειδικό πάγκο, όπου θα τοποθετούνται έντυπα της περιοχής (τουριστικοί οδηγοί – κάρτες – βιβλία – περιοδικά – κλπ).

β) Επιχείρησης

Ειδική πινακίδα που αναφέρει το όνομα τα επιχείρησης και το Τ.Σ.Π. στο οποίο ανήκει.

Κουτί Υποδείξεων:

Ξύλινη πινακίδα για ανακοινώσεις και ενσωματωμένο ξύλινο κουτί Υποδείξεων.

Το κουτί συνοδεύεται από θήκη η οποία περιέχει ερωτηματολόγιο (κοινό για όλες τις επιχειρήσεις του Τ.Σ.Π.), στυλό και πινακίδα παρότρυνσης για την συμπλήρωση του ερωτηματολογίου από τους πελάτες. Τα ερωτηματολόγια θα αναφέρονται στην συγκεκριμένη επιχείρηση.

Εκλέγεται επιτροπή ελέγχου εφαρμογής για την εν λόγω δράση του ΤΣΠ. Ο Πρόεδρος της επιτροπής και μόνο αυτός διαθέτει τα κλειδιά των κουτιών. Τα ερωτηματολόγια θα συγκεντρώνονται από την επιτροπή κάθε 6 μήνες, θα αριθμούνται κατά επιχείρηση, θα κωδικοποιούνται και θα επεξεργάζονται από στελέχη της ΑΙΤΩΛΙΚΗΣ Α.Ε. η οποία και θα συντάσσει έκθεση αξιολόγησης. Μετά θα επιστρέφονται στις επιχειρήσεις και θα καταχωρούνται σε βιβλίο που θα εκτίθεται δημοσίως.

Με βάση τις παρατηρήσεις και τα διατυπωμένα παράπονα τα μέλη του ΤΣΠ λαμβάνουν αποφάσεις για την επίλυση των προβλημάτων.

Επιτρεπόμενα υλικά

Οι καρέκλες και τα τραπέζια είναι από τα πλέον εύχρηστα έπιπλα, που στην προκειμένη περίπτωση χρησιμοποιούνται σε ταβέρνες, εστιατόρια, χώρους υποδοχής, καφετέριες και δωμάτια Ξενοδοχείων.

Τα υλικά που επιτρέπονται για τα έπιπλα αυτά είναι:

- ➔ Ξύλο μασίφ από πεύκο, οξυά, δρυ, καστανιά, δεσποτάκι (φράξο). Τα είδη αυτά των ξύλων, παράγονται στα δάση της Πίνδου, και κυρίως το πεύκο (η μαύρη πεύκη, και το ρόμπολο), και η οξυά. Επιτρέπονται επίσης ξύλα που φύονται στην Ελλάδα, ακόμη και εάν εισάγονται και ανήκουν στα ακριβά και καλής ποιότητας, όπως καρυδιά, ακακία, οστρυά, κελεμπέκι, όρεγκονπαϊν, πίτσαπαϊν, δεσποτάκι.
- ➔ Από τα συγκολλημένα προϊόντα του ξύλου επιτρέπονται:
 - A. το κόντρα πλακέ (αντικολλητά), με επένδυση από καπλαμά οξυάς, πεύκου, δρυός, δεσποτάκι, σημύδας και
 - B. το σύνθετο ή επικολλητό ξύλο από συγκολλημένα επιμέρους στοιχεία ξύλου πεύκης, ελάτης, οξυάς, δρυός καστανιάς, φράξου, σε μορφή, είτε πριστής ξυλείας ή επικολλητής ξυλοπλάκας.
- ➔ Φυσικό μάρμαρο και πλάκα από πετρώματα της περιοχής της Πίνδου, για το πάνω μέρος των τραπεζιών, με σκελετό από μασίφ σφυρήλατο σίδηρο.
- ➔ Μασίφ σφυρήλατος σίδηρος για σκελετά τραπεζιών ή καρεκλών σε συνδυασμό με ξύλο από τα είδη που αναφέρθηκαν παραπάνω.
- ➔ Η κλασική ψάθα για καρέκλες, καρεκλοπολυθρόνες, διάφορα σκαμπώ, είναι ενδεικνυόμενο παραδοσιακό υλικό.
- ➔ Ειδικότερα στα έπιπλα ταπετσαρίας όπως καρέκλες, πολυθρόνες, καναπέδες κ.α. επιτρέπονται όλα τα υλικά της κλασσικής ταπετσαρίας όπως: φάσες, λινάτσα, τζίβα, βάτα, βαμβάκι, μεταξοβάμβακο, πούπουλα, κάμποτο, σπάγκο, σουστες, ελαστικός κοκκοφοίνικας, φυσικό ελαστικό καουτσούκ, διάφορα γνήσια υφαντά μάλινα, βαμβακερά, λινά υφάσματα ταπετσαρίας.
- ➔ Για το φινίρισμα των επίπλων επιτρέπονται οικολογικά υλικά όπως λινέλαιο, τήκοϊλ, και υδατοδιαλυτά βερνίκια σε μάτ σύνθεση. Τα υδατοδιαλυτά βερνίκια πρέπει να επιβάλλονται ως οικολογικά μη περιέχοντα διαλύτες που ρυπαίνουν την ατμόσφαιρα σε μεγάλο βαθμό (περιεκτικότητα συνήθων βερνικιών σε οργανικούς διαλύτες είναι της τάξεως του 60-70%)

Μη επιτρεπόμενα υλικά

Τα βασικότερα μη επιτρεπόμενα υλικά είναι:

- ✘ Κάθε είδους μορισσανίδα ή ινοσανίδα (μονωτική ή MDF ή HDF) γυμνή ή επενδεδημένη με μελαμίνη ή καπλαμά, ή χαρτομελαμίνη, όπως MDF, HDF, HPL, όταν χρησιμοποιούνται σε εμφανή σημεία επίπλων και ξυλουργικών κατασκευών.
- ✘ Τροπικά ξύλα κάθε είδους όπως μαόνι, τικ, ιρόκο, μεράντι, αγιούζ, κλπ. τα οποία είναι πολύ κοινά στην ελληνικά αγορά.
- ✘ Πολυμερή διαφόρων τύπων, γνωστά ως πλαστικά, όπως PVC, PP, ABS, καθώς και κάθε είδος συνθετικό υλικό.
- ✘ Αλουμίνιο ή μεταλλικά στοιχεία στραντζαριστά.

Γυαλιστερά βερνίκια οργανικού διαλύτη.

- ✘ Συντηρητικά ξύλου με σύνθεση πενταχλωροφαινόλης, φωσφίνης, αλάτων χρωμίου – χαλκού – αρσενικού (CCA), χρωμίου – χαλκού – βορίου (CCB).
- ✘ Να αποφεύγονται επίσης τα έπιπλα μπαμπού τροπικής προέλευσης.